

KREDYT KONSUMENCKI

Komentarz

Tomasz Czech

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

WYDANIE **3**

KREDYT KONSUMENCKI

Komentarz

Tomasz Czech

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

WYDANIE **3**

Stan prawny na 12 września 2023 r.

Wydawczyni
Małgorzata Stańczak

Redaktorka prowadząca
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
Anna Popławska

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-848-2

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Przedmowa	15
USTAWA z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1028 ze zm.)	17
ROZDZIAŁ 1. Przepisy ogólne	19
Art. 1. [Przepis wprowadzający]	19
Art. 2. [Rozszerzenie zakresu ustawy]	33
Art. 3. [Umowa o kredyt konsumencki]	38
Art. 4. [Wyłączenia. Szczególne reżimy normatywne]	65
Art. 5. [Definicje]	105
Art. 6. [Przeliczenie kredytu w walucie obcej]	221
ROZDZIAŁ 2. Obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego przed zawarciem umowy o kredyt	226
Art. 7. [Reklamy]	226
Art. 7a. [Sposób podania informacji]	245
Art. 7b. [Inne reklamy]	248
Art. 8. [Reprezentatywny przykład]	250
Art. 9. [Ocena zdolności kredytowej]	254
Art. 9a. [Ocena zdolności kredytowej przez instytucje pożyczkowe]	266
Art. 9b. [Weryfikacja zastrzeżenia numeru PESEL]	282
Art. 10. [Odmowa udzielenia kredytu]	292
Art. 11. [Udzielanie wyjaśnień]	300
Art. 12. [Projekt umowy]	311
Art. 13. [Informacje przedkontraktowe]	318
Art. 14. [Formularz informacyjny]	334
Art. 15. [Umowa zawierana na odległość]	338
Art. 16. [Dodatkowe dane]	343
Art. 17. [Umowa o kredyt w rachunku]	344
Art. 18. [Umowa restrukturyzacyjna]	349

Art. 19.	[Fakultatywny formularz informacyjny]	351
Art. 20.	[Umowa o kredyt w rachunku zawierana na odległość]	353
Art. 21.	[Umowa restrukturyzacyjna zawierana na odległość]	359
Art. 22–23.	(uchylone)	361
Art. 24.	[Rzeczywista roczna stopa oprocentowania]	361
Art. 25.	[Czynniki wpływające na rzeczywistą roczną stopę oprocentowania]	363
Art. 26.	[Zaliczanie płatności]	366
Art. 27.	[Informacje o stopie referencyjnej]	367
Art. 28.	[Obowiązki pośrednika kredytowego]	372
Art. 28a.	[Zwrot opłat pobranych przed zawarciem umowy]	377
ROZDZIAŁ 3. Umowa o kredyt		385
Art. 29.	[Zawarcie umowy]	385
Art. 30.	[Treść dokumentu umowy]	415
Art. 31.	[Umowa o kredyt wiązany lub w formie odroczonej płatności]	487
Art. 32.	[Umowa o kredyt w rachunku]	491
Art. 33.	[Umowa restrukturyzacyjna]	494
Art. 33a.	[Limit opłat windykacyjnych]	497
Art. 34.	[Przekroczenie salda]	506
Art. 35.	(uchylony)	511
Art. 35a.	[Spłata kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty obcej]	512
Art. 36.	[Zmiana wysokości stopy oprocentowania]	527
Art. 36a.	[Limity pozaodsetkowych kosztów kredytu]	538
Art. 36b.	[Limit w przypadku odroczenia spłaty zadłużenia]	571
Art. 36c.	[Limit w przypadku udzielania kolejnych kredytów]	576
Art. 36d.	[Wyłączenia]	586
Art. 37.	[Harmonogram spłaty kredytu]	590
Art. 38.	[Wyciąg z rachunku. Zmiana wysokości stopy oprocentowania lub opłat]	596
Art. 39.	[Znaczne przekroczenie salda]	612
Art. 40.	[Zmiana całkowitej kwoty kredytu]	618
Art. 41.	[Czek konsumenta]	622
Art. 42.	[Wypowiedzenie umowy o kredyt odnawialny]	631
Art. 43.	[Wypowiedzenie sankcyjne umowy o kredyt odnawialny]	643
Art. 44.	[Przelew wierzytelności]	654
Art. 45.	[Sankcja kredytu darmowego]	670
Art. 46.	(uchylony)	715
Art. 47.	[Semidyspozytywność przepisów]	715
ROZDZIAŁ 4. Spłata kredytu przed terminem		720
Art. 48.	[Uprawnienie do przedterminowej spłaty kredytu]	720
Art. 49.	[Obniżenie całkowitego kosztu kredytu]	729
Art. 50.	[Prowizja od przedterminowej spłaty kredytu]	751
Art. 51.	[Wyłączenie możliwości zastrzeżenia prowizji]	761

Art. 52.	[Rozliczenie kredytu]	763
ROZDZIAŁ 5. Odstąpienie od umowy przez konsumenta		768
Art. 53.	[Uprawnienie do odstąpienia od umowy]	768
Art. 54.	[Rozliczenie w razie odstąpienia od umowy]	786
Art. 55.	[Rozszerzona skuteczność odstąpienia]	800
Art. 56.	[Odstąpienie od umowy o kredyt wiązany]	812
Art. 57.	[Odstąpienie od umowy podstawowej]	824
Art. 58.	[Odstąpienie od umowy zawartej na odległość]	829
Art. 59.	[Roszczenie o wykonanie zobowiązania wobec kredytodawcy]	831
ROZDZIAŁ 5a. Działalność instytucji pożyczkowych i rejestr instytucji pożyczkowych		848
Art. 59a.	[Wymagania dotyczące instytucji pożyczkowej]	848
Art. 59aa.	[Rozpoczęcie działalności przez instytucję pożyczkową]	856
Art. 59ab.	[Prowadzenie rejestru instytucji pożyczkowych]	858
Art. 59ac.	[Wpis w rejestrze instytucji pożyczkowych]	859
Art. 59ad.	[Opłaty za wpis w rejestrze instytucji pożyczkowych]	861
Art. 59ae.	[Informacje ujawniane w rejestrze instytucji pożyczkowych]	861
Art. 59af.	[Zmiana danych ujawnionych w rejestrze instytucji pożyczkowych]	862
Art. 59ag.	[Odmowa wpisu i usunięcie z rejestru instytucji pożyczkowych]	863
Art. 59b.	[Przekazywanie informacji o zobowiązaniach konsumentów]	864
Art. 59c.	[Tajemnica bankowa]	868
Art. 59ca.	[Pochodzenie środków na udzielanie kredytów konsumenckich]	869
Art. 59cb.	[Odpowiedzialność instytucji pożyczkowej za powierzone czynności]	871
Art. 59cc.	[Ciężar dowodu po stronie instytucji pożyczkowej]	872
Art. 59d.	[Zagraniczne instytucje pożyczkowe]	872
ROZDZIAŁ 5aa. Wpis do rejestru pośredników kredytowych		876
Art. 59da.	[Wymagania dotyczące działalności pośrednika kredytowego]	876
Art. 59db.	[Wniosek o wpis w rejestrze pośredników kredytowych]	879
Art. 59dc.	[Opłata za wniosek o wpis w rejestrze pośredników kredytowych]	880
Art. 59dd.	[Zmiana danych ujawnionych w rejestrze pośredników kredytowych]	881
Art. 59de.	[Odmowa wpisu i wykreślenie z rejestru pośredników kredytowych]	881
ROZDZIAŁ 5ab. Nadzór nad działalnością instytucji pożyczkowych		883
Art. 59df.	[Nadzór nad instytucjami pożyczkowymi]	883
Art. 59dg.	[Obowiązki informacyjne]	885
Art. 59dh.	[Uprawnienia Komisji Nadzoru Finansowego]	886
Art. 59di.	[Sankcje wobec instytucji pożyczkowych]	887
Art. 59dj.	[Ochrona tajemnicy zawodowej]	889
Art. 59dk.	[Zasady udostępnienia informacji chronionych]	890

Art. 59dl.	[Nadzór nad kredytodawcą zagranicznym]	891
Art. 59dm.	[Współpraca z zagranicznymi organami nadzoru]	892
Art. 59dn.	[Ograniczenie odpowiedzialności za sprawowanie nadzoru]	893
Art. 59do.	[Opłaty na pokrycie kosztów nadzoru]	894
Art. 59dp.	[Opłata sankcyjna]	895
ROZDZIAŁ 5b. Przepisy karne		897
Art. 59e.	[Naruszenie wymagań dotyczących instytucji pożyczkowych]	897
Art. 59f.	[Naruszenie tajemnicy bankowej]	899
Art. 59g.	[Nieprzekazanie wymaganych informacji]	901
Art. 59h.	[Prowadzenie działalności bez wpisu do rejestru instytucji pożyczkowych]	902
Art. 59i.	[Prowadzenie działalności bez wpisu do rejestru pośredników kredytowych]	903
Art. 59j.	[Przekazanie mylących informacji Komisji Nadzoru Finansowego]	904
ROZDZIAŁ 6. Zmiany w przepisach obowiązujących		906
Art. 60–65. (pominięte)		906
ROZDZIAŁ 7. Przepisy przejściowe i końcowe		907
Art. 66.	[Zasady intertemporalne]	907
Art. 67.	[Uchylenie dotychczasowej ustawy]	914
Art. 68.	[Termin wejścia w życie nowej ustawy]	914
Bibliografia		915

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

- dyrektywa 2007/64** – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2007/64/WE z 13.11.2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (Dz.Urz. UE L 319, s. 1, ze zm.); uchylona
- dyrektywa 2008/48** – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z 23.04.2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.Urz. UE L 133, s. 66, ze zm.)
- dyrektywa 2011/83** – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z 25.10.2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.Urz. UE L 304, s. 64, ze zm.)
- dyrektywa 2014/17** – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z 4.02.2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniająca dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.Urz. UE L 60, s. 34, ze zm.)
- dyrektywa 2015/2366** – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z 25.11.2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz.Urz. UE L 337, s. 35, ze zm.)

- dyrektywa 87/102** – dyrektywa Rady z 22.12.1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (87/102/EWG) (Dz.Urz. WE L 42 z 1987 r., s. 48); uchylona
- dyrektywa 93/13** – dyrektywa Rady 93/13/EWG z 5.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. WE L 95, s. 29)
- k.c.** – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2023 r. poz. 1610 ze zm.)
- k.k.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.)
- Konstytucja RP** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i ze zm.)
- k.p.c.** – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 1550 ze zm.)
- k.s.h.** – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.)
- k.w.** – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2022 r. poz. 2151 ze zm.)
- nowelizacja u.k.k. z 5.08.2015 r.** – ustawa z 5.08.2015 r. o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1357)
- p.p.m.** – ustawa z 4.02.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 503)
- pr. bank.** – ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 2324 ze zm.)
- pr. bud.** – ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2023 r. poz. 682 ze zm.)
- pr. czek.** – ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo czekowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 462)
- pr. not.** – ustawa z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1799 ze zm.)
- pr. przed.** – ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2023 r. poz. 221 ze zm.)
- pr. weksl.** – ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 282)
- rozporządzenie 1126/2008** – rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z 3.11.2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.Urz. UE L 320, s. 1, ze zm.)

rozporządzenie 2016/1011	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1011 z 8.06.2016 r. w sprawie indeksów stosowanych jako wskaźniki referencyjne w instrumentach finansowych i umowach finansowych lub do pomiaru wyników funduszy inwestycyjnych i zmieniające dyrektywy 2008/48/WE i 2014/17/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 596/2014 (Dz.Urz. UE L 171, s. 1, ze zm.)
rozp. Rzym I	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z 17.06.2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.Urz. UE 2008 L 177, s. 6)
u.e.l.	– ustawa z 24.09.2010 r. o ewidencji ludności (Dz.U. z 2022 r. poz. 1191 ze zm.)
u.j.p.	– ustawa z 7.10.1999 r. o języku polskim (Dz.U. z 2021 r. poz. 672 ze zm.)
u.k.h.	– ustawa z 23.03.2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz.U. z 2022 r. poz. 2245 ze zm.)
u.k.k.	– ustawa z 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2023 r. poz. 1028 ze zm.)
u.k.k. z 2001 r.	– ustawa z 20.07.2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. Nr 100, poz. 1081 ze zm.); uchylona
u.k.p.l.	– ustawa z 14.04.2023 r. o konsumenckiej pożyczce lombardowej (Dz.U. poz. 1285)
u.k.w.h.	– ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2023 r. poz. 146 ze zm.)
u.o.i.f.	– ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 646 ze zm.)
u.o.k.h.	– ustawa z 23.10.2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym (Dz.U. z 2023 r. poz. 152 ze zm.)
u.o.k.k.	– ustawa z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2023 r. poz. 1689 ze zm.)
u.o.p.n.	– ustawa z 20.05.2021 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego oraz Deweloper-skim Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. poz. 1177 ze zm.)
u.p.c.c.	– ustawa z 9.09.2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 170 ze zm.)
u.p.k.	– ustawa z 30.05.2014 r. o prawach konsumenta (Dz.U. z 2020 r. poz. 287 ze zm.)
u.p.l.	– ustawa z 6.10.2022 r. o zmianie ustaw w celu przeciwdziałania lichwie (Dz.U. poz. 2339)

u.p.n.p.r.	– ustawa z 23.08.2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 845)
u.p.r.s.k.	– ustawa z 23.09.2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich (Dz.U. poz. 1823)
u.s.k.o.k.	– ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1278 ze zm.)
u.s.r.	– ustawa z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1327 ze zm.)
u.u.i.g.	– ustawa z 9.04.2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (Dz.U. poz. 528 ze zm.)
u.u.p.	– ustawa z 19.08.2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2360 ze zm.)
u.u.s.r.	– ustawa z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2023 r. poz. 208 ze zm.)

2. Organy promulgacyjne

Dz.U.	– Dziennik Ustaw
Dz.Urz. UE	– Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz.Urz. WE	– Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich

3. Oficjalne wydawnictwa z orzecnictwem

OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A

4. Czasopisma

EPS	– „Europejski Przegląd Sądowy”
iKAR	– „internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny”
KPP	– „Kwartalnik Prawa Prywatnego”
MoP	– „Monitor Prawniczy”
MPB	– „Monitor Prawa Bankowego”
OSP	– „Orzecznictwo Sądów Polskich”
Pal.	– „Palestra”

PB	– „Prawo Bankowe”
PiP	– „Państwo i Prawo”
PME	– „Prawo Mediów Elektronicznych”
PPH	– „Przegląd Prawa Handlowego”
PPPM	– „Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego”
PS	– „Przegląd Sądowy”
PUG	– „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”
Rej.	– „Rejent”
SI	– „Studia Iuridica”
SP	– „Studia Prawnicze”
SPP	– „Studia Prawa Prywatnego”
TPP	– „Transformacje Prawa Prywatnego”

5. Nazwy organów i instytucji

CBKE	– Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej
ETS	– Europejski Trybunał Sprawiedliwości
KNF	– Komisja Nadzoru Finansowego
NBP	– Narodowy Bank Polski
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– Sąd Okręgowy
SOKiK	– Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
SR	– Sąd Rejonowy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TS	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
UOKiK	– Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny

6. Inne

ang.	– angielski
art.	– artykuł
fr.	– francuski
LEX	– system informacji prawnej Wolters Kluwer Polska
n.	– następny
niem.	– niemiecki
nr	– numer
p.a.	– <i>per annum</i> (w stosunku rocznym)
p.proc.	– punkt procentowy

pkt	– punkt
por.	– porównaj
poz.	– pozycja
ust.	– ustęp
zm.	– zmiana
zob.	– zobacz

Przedmowa

W dniu 18.12.2011 r. weszła w życie ustawa o kredycie konsumenckim z 12.05.2011 r., która – z dużym opóźnieniem – implementowała do prawa polskiego dyrektywę 2008/48. Przepisy tej ustawy istotnie zmieniły krajobraz prawny w dziedzinie kredytowania konsumenckiego. Wyodrębniono kilka reżimów normatywnych kredytu konsumenckiego, wprowadzono wiele nowych obowiązków informacyjnych po stronie kredytodawcy na etapie przedkontraktowym, szczegółowo unormowano wymaganą treść dokumentu umowy o kredyt konsumencki, znacząco zmodyfikowano dotychczasową regulację umowy o kredyt wiązany, nałożono na pośredników kredytowych wiele powinności w stosunku do konsumentów.

Przepisy ustawy o kredycie konsumenckim stoją na niskim poziomie legislacyjnym. Przepisy te często są sformułowane wadliwie pod względem językowym, zamieszczone w niewłaściwej części aktu prawnego, wykazują wewnętrzne niespójności, posługują się terminami niejasnymi lub żargonowymi. Co więcej, w wielu przypadkach nieprawidłowo implementują regulacje dyrektywy 2008/48 do naszego porządku prawnego. Dotychczasowe nowelizacje ustawy o kredycie konsumenckim nie przyczyniły się istotnie do usunięcia tych mankamentów, a po części je nawet pogłębiły.

Wskazane okoliczności sprawiają, że w procesie interpretacji przepisów komentowanej ustawy znacząco rośnie rola wykładni funkcjonalnej oraz prounijnej, która – uwzględniając funkcje oraz genezę tych przepisów – pozwala na odkodowanie prawidłowej normy prawnej.

Podstawowym celem niniejszego komentarza jest zidentyfikowanie zagadnień spornych oraz odczytanie – z szerokim wykorzystaniem wykładni funkcjonalnej oraz prounijnej – rzeczywistego znaczenia norm wynikających z przepisów ustawy o kredycie konsumenckim.

W trzecim, poszerzonym wydaniu komentarza opisano stan prawny na dzień 12.09.2023 r. (z uwzględnieniem zmian, które wchodzi w życie z dniem 29.09.2023 r., 1.01.2024 r., 7.01.2024 r. oraz 1.06.2024 r. – zaznaczonych kursywą).

USTAWA

z dnia 12 maja 2011 r.

o kredycie konsumenckim¹

(tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1028; zm.: Dz.U. z 2023 r. poz. 1285, poz. 1394, poz. 1723)

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.Urz. UE L 133 z 22.05.2008, str. 66).

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Przepis wprowadzający]

Ustawa określa:

- 1) zasady i tryb zawierania umów o kredyt konsumencki;
- 2) obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki oraz obowiązki konsumenta, kredytodawcy i pośrednika kredytowego w związku z zawartą umową o kredyt konsumencki;
- 3) (*uchylony*)
- 4) skutki uchybienia obowiązkom kredytodawcy.

Spis treści

I. Wprowadzenie do ustawy o kredycie konsumenckim	20
II. Nowa dyrektywa o kredycie konsumenckim	21
III. Ewolucja regulacji krajowych	21
IV. Kredyt konsumencki a kredyt hipoteczny	24
V. Ochrona przez informację	25
VI. Odpowiedzialne udzielanie kredytów	27
VII. Mankamenty regulacji kredytu konsumenckiego	29
VIII. Wykładnia przepisów ustawy o kredycie konsumenckim . . .	29
IX. Struktura ustawy o kredycie konsumenckim	31
X. Wprowadzenie do przepisów rozdziału 1 u.k.k.	32
XI. Znaczenie art. 1 u.k.k.	32

I. Wprowadzenie do ustawy o kredycie konsumenckim

1. Ustawa o kredycie konsumenckim implementuje dyrektywę 2008/48. Zastąpiła ona poprzednio obowiązującą dyrektywę 87/102.
2. Podstawowym celem dyrektywy 2008/48 jest ułatwienie powstawania dobrze funkcjonującego wewnętrznego rynku kredytów konsumenckich (pkt 7 preambuły dyrektywy 2008/48). W celu zapewnienia zaufania konsumentów ważne jest, by rynek ten oferował wystarczający poziom ochrony konsumentów (pkt 8 preambuły dyrektywy 2008/48).
3. Dyrektywa 2008/48 przewiduje – z pewnymi wyjątkami – zasadę harmonizacji zupełnej, zwanej także harmonizacją pełną (zob. art. 22 ust. 1 tej dyrektywy). Zasada ta oznacza, że państwa członkowskie Unii Europejskiej, implementując przepisy dyrektywy 2008/48 do prawa krajowego, nie mogą wprowadzać rozwiązań odmiennych od określonych w tej dyrektywie. Odstępstwa nie mogą być ani mniej, ani bardziej korzystne dla konsumenta.

Zasada harmonizacji zupełnej sprzyja stworzeniu jednolitego rynku kredytów konsumenckich w ramach Unii Europejskiej, zapewniając wszystkim konsumentom wysoki i równoważny poziom ochrony ich interesów (pkt 9 preambuły dyrektywy 2008/48).

Z piśmiennictwa por. np. A. Kunkiel-Kryńska, *Metody harmonizacji prawa konsumenckiego w Unii Europejskiej i ich wpływ na procesy implementacyjne w państwach członkowskich*, Warszawa 2013, s. 176 i n.

4. Na temat dyrektywy 2008/48 zob. np. A. Jurkowska-Zeidler, *Jednolita regulacja kredytu konsumenckiego w prawie usług finansowych Unii Europejskiej (nowa Dyrektywa 2008/48/WE w sprawie umów o kredyt konsumencki)*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2009/XXI, s. 243 i n.; M. Kłoda, *Niektóre uprawnienia konsumenta w nowej dyrektywie o kredycie konsumenckim*, EPS 2009/11; B. Pachuca-Smulska, *Regulacja transgraniczności w dyrektywie 2008/48/WE o kredycie konsumenckim – próba oceny po 10 latach jej obowiązywania*, PUG 2020/9; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 8, *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Panowicz-Lipska, Warszawa 2011, s. 390–393; K. Poroś, *Wpływ regulacji zawartych w dyrektywie 2008/48/WE na swobodę kontraktową stron umowy o kredyt konsumencki* [w:] *Ustawowe ograniczenia swobody umów. Zagadnienia wybrane*, red. B. Gnela, Warszawa 2010; A. Strzelbicka, *Projekt dyrektywy o kredycie konsumenckim*, PB 2004/9 (cz. I), s. 70 i n.; PB 2004/10 (cz. II), s. 81 i n.; A. Strzelbicka, *Zasada pełnej harmonizacji prawa we wniosku Komisji Współnot Europejskich dotyczącym nowej dyrektywy o kredycie konsumenckim*, PB 2007/9; W. Szpringer, *Nowa dyrektywa o kredycie konsumenckim – implikacje dla banków* [w:] *Prawne uwarunkowania wymiany informacji – nowe wyzwania*, red. K. Markow-

ski, M. Wierzbowski, Warszawa 2009; A. Topiński, *Nowa dyrektywa w sprawie umów o kredyt konsumencki* [w:] *Prawne uwarunkowania wymiany informacji – nowe wyzwania*, red. K. Markowski, M. Wierzbowski, Warszawa 2009; D. Wojtczak, *Nowa dyrektywa w sprawie umów o kredyt konsumencki*, PB 2008/5, s. 105 i n.

II. Nowa dyrektywa o kredycie konsumenckim

5. W Unii Europejskiej obecnie toczą się zaawansowane prace nad nową dyrektywą o kredycie konsumenckim. Można oczekiwać, że w najbliższych latach zostanie uchwalona.
6. Planowana dyrektywa nie ma charakteru rewolucyjnego. Zasadniczo powieli konstrukcje prawne znane z dyrektywy 2008/48, uzupełniając je o liczne, nowe rozwiązania. Zostaną one zaczerpnięte m.in. z dyrektywy 2014/17 normującej kredyty związane z nieruchomościami mieszkalnymi.
7. W nowej dyrektywie planuje się wprowadzić m.in. następujące rozwiązania podwyższające poziom ochrony konsumentów na rynku kredytowym:
 - 1) rozszerzenie zakresu umów podlegających regulacji prawnej;
 - 2) modyfikacja kształtu obowiązków informacyjnych na etapie przedkontraktowym;
 - 4) wyodrębnienie sprzedaży związanej i łączonej;
 - 5) regulacja usług doradczych;
 - 6) rozbudowa obowiązków dotyczących oceny zdolności kredytowej konsumentów;
 - 7) unormowanie umów o świadczenie usług w zakresie pożyczek społecznościowych;
 - 8) obowiązek wprowadzenia limitów kosztów ponoszonych przez konsumenta;
 - 9) wymagania dotyczące personelu kredytodawcy oraz pośrednika kredytowego.
8. Z piśmiennictwa dotyczącego planowanej dyrektywy o kredycie konsumenckim por. P. Gałązka, *Obowiązki informacyjne przedkontraktowe w projekcie nowej dyrektywy o kredycie konsumenckim w świetle dotychczasowych regulacji unijnych*, iKAR 2021/7, s. 63 i n.; A. Hyla, *Ocena zdolności kredytowej konsumenta jako narzędzie realizacji standardu zrównoważonego rozwoju w świetle projektu nowej dyrektywy o kredycie konsumenckim* [w:] *Wyzwania dla prawa konsumenckiego w wymiarze globalnym, regionalnym i lokalnym*, red. M. Namysłowska, K. Podgórski, E. Sługocka-Krupa, Warszawa 2022; A. Urbanek, *Przyszłość konsumentów w świetle zmian na rynku kredytowym*, EPS 2021/11, s. 39 i n.; B. Wyżykowski, *Projekt nowej dyrektywy w sprawie kredytów konsumenckich – planowany zakres zastosowania*, MPB 2022/10, s. 49 i n.

III. Ewolucja regulacji krajowych

9. Pierwszą kompleksową regulację kredytowania konsumenckiego w prawie polskim wprowadzono w ustawie o kredycie konsumenckim z 2001 r. Implementowano w niej

dyrektywę 87/102. Ustawa ta – z pewnymi zmianami – obowiązywała w okresie od 19.09.2002 r. do 17.12.2011 r.

Z piśmiennictwa por. np. W. Gonet, *Kredyt konsumencki. Polska regulacja na tle prawa UE – wybrane zagadnienia*, PB 2008/4; M. Janczyk, *Umowa kredytu konsumenckiego w świetle przepisów prawa polskiego i europejskiego* [w:] *Harmonizacja polskiego prawa gospodarczego z wymogami Unii Europejskiej*, Kraków 2011; I. Łobocka, *Ewolucja ochrony konsumenta na tle ustawodawstwa o kredycie konsumenckim*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2005/6; R. Łopiński, *Kierunki rozwoju ochrony konsumenta-kredytobiorcy w prawie wspólnotowym*, PB 2004/9; S. Koroluk, *Kredyt konsumencki* [w:] *Europejskie prawo konsumenckie a prawo polskie*, red. E. Nowińska, P. Cybula, Kraków 2005; J. Maliszewska-Nienartowicz, *Ochrona interesów konsumentów w stosunkach kredytowych – nowelizacja ustawy o kredycie konsumenckim*, „*Glosa*” 2003/11; J. Maliszewska-Nienartowicz, *Ustawa o kredycie konsumenckim – dostosowanie polskich regulacji do wymogów prawa wspólnotowego*, „*Glosa*” 2002/2; J. Pisuliński, *Kredyt konsumencki – nowe wyzwania dla sektora usług kredytowych* [w:] *Prawne uwarunkowania wymiany informacji – nowe wyzwania*, red. K. Markowski, M. Wierzbowski, Warszawa 2009; J. Pisuliński, *O nowelizacji ustawy o kredycie konsumenckim*, *MoP* 2003/19; J. Pisuliński, *Podstawowe założenia ustawy o kredycie konsumenckim*, PB 2001/6; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 394 i n.; J. Pisuliński, *Ustawa o kredycie konsumenckim*, PB 2001/9; D. Rogoń, M. Rusinek, K. Włodarska [w:] *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, red. J. Pisuliński, Warszawa 2004; M. Rusinek, *Odpowiedzialność z kodeksu wykroczeń za niedochowanie wymogów ustawy o kredycie konsumenckim*, PB 2004/1; M. Rusinek, K. Włodarska, *O zmianach w kredycie konsumenckim*, PB 2003/10; E. Rutkowska, *Ochrona prawna klienta w sferze bankowości detalicznej (regulacje prokonsumenckie)*, PB 2003/4; B. Smykła, *Regulacja kredytu konsumenckiego jako element harmonizacji prawa polskiego ze standardami Unii Europejskiej*, PB 2000/6; W. Szpringer, *Kredyt konsumencki i upadłość konsumencka na rynku usług finansowych Unii Europejskiej*, Warszawa 2005; G. Tracz, *Obowiązki banku w świetle ustawy z 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim i sankcje związane z ich niedochowaniem* [w:] *Studia z prawa prywatnego gospodarczego. Księga pamiątkowa ku czci prof. Ireneusza Weissa*, Kraków 2003; R. Trzaskowski, *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, Warszawa 2005; K. Włodarska, *Sytuacja prawna kredytobiorcy – konsumenta usług bankowych*, „*e-Biuletyn CBKE*” 2008/2.

10. Komentowana ustawa, począwszy od 18.12.2011 r., zastąpiła poprzednią ustawę o kredycie konsumenckim z 2001 r. Zmiany dokonano w związku z – poważnie opóźnioną – transpozycją dyrektywy 2008/48 do naszego systemu prawnego.

W ustawie tej wprowadzono wiele nowych rozwiązań prawnych w dziedzinie kredytowania konsumenckiego (np. zasady reklamowania kredytu, rozbudowane obowiązki

informacyjne na etapie przedkontraktowym, uprawnienie konsumenta do przedterminowej spłaty kredytu, rozszerzone nakazy dotyczące udzielania informacji po zawarciu umowy). W rezultacie istotnie podwyższono poziom ochrony konsumenta w polskim prawie prywatnym.

Komentowaną ustawę następnie wielokrotnie nowelizowano (np. wprowadzając limity kosztów pozaodsetkowych, dokonując transpozycji dyrektywy 2014/17 do prawa polskiego, regulując działalność instytucji pożyczkowych). Ostatnio poważne zmiany przyniosła ustawa z 6.10.2022 r. o zmianie ustaw w celu przeciwdziałania lichwie (Dz.U. poz. 2339).

11. Piśmiennictwo na temat obecnie obowiązującej ustawy o kredycie konsumenckim jest dość obszerne (por. np. M. Bączyk [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 5C, *Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, Warszawa 2020, s. 633 i n.; M. Chruściak, M. Kłoda, A. Kopceć, G. Kott, M. Szakun, T. Ostrowski, *Ustawa o kredycie konsumenckim. Rekomendacje interpretacyjne podstawowych regulacji. Komentarz*, Warszawa 2012; P. Daszczuk, *Kilka uwag na temat zmian w ustawie o kredycie konsumenckim*, „Acta Iuris Stetinensis” 2017/3; M. Dumkiewicz, *Umowa o kredyt konsumencki* [w:] *Pozakodeksowe umowy handlowe*, red. A. Kidyba, Warszawa 2018; A. Fajak, A. Łukaszewski, J. Niewiadomska, M. Stanisławska, *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, red. M. Stanisławska, Warszawa 2018; M. Grochowski, P. Mikłaszewicz [w:] *Prawo konsumenckie. Komentarz*, t. VII, red. K. Osajda, Warszawa 2019, s. 421 i n.; Ł. Obzejta, M. Wołk, *Kredyt konsumencki po raz drugi*, Bank 2011/12; Z. Ofiarski, *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, Warszawa 2014; M. Paleczna, *Zmiany regulacyjne sektora instytucji pożyczkowych i ich wpływ na zwiększenie poziomu ochrony konsumentów* [w:] *Zarys wybranych problemów z zakresu finansów i rachunkowości*, red. A. Ćwiąkała-Małys, Wrocław 2020, s. 97 i n.; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 417 i n.; B. Smółka, *Nieuczciwe postanowienia umów pożyczek i kredytów zawieranych z udziałem konsumenta*, Sosnowiec 2021).

Duże znaczenie mają publikowane raporty dotyczące stosowania przepisów komentowanej ustawy w praktyce (por. np. *Oplaty stosowane przez instytucje parabankowe. Raport*, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa, czerwiec 2013 r.; *Raport Rzecznika Finansowego. Kredyty konsumenckie. Bieżące problemy*, Warszawa, grudzień 2018 r., https://rf.gov.pl/wp-content/uploads/2020/05/Kredyty_konsumenckie_raport_2018.pdf (dostęp: 22.08.2023 r.); *Raport z badania Federacji Konsumentów pożyczki-chwilówki na podstawie analizy wybranych wzorców umownych*, Federacja Konsumentów, Warszawa, grudzień 2013 r.; *Raport z badania wzorców umownych pożyczek krótkoterminowych*, Federacja Konsumentów, Warszawa 2015; *Raport z kontroli przedsiębiorców udzielających kredytów konsumenckich w 2012 roku*, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Warszawa, grudzień 2012 r.).

IV. Kredyt konsumencki a kredyt hipoteczny

12. W prawie polskim – w ślad za prawem unijnym – dwutorowo uregulowano kredyt konsumencki oraz kredyt hipoteczny. Pierwszy rodzaj kredytu normują przepisy komentowanej ustawy, implementując dyrektywę 2008/48. Drugi rodzaj kredytu podlega przepisom ustawy o kredycie hipotecznym, w której dokonano transpozycji dyrektywy 2014/17. W Polsce oba występujące reżimy prawne mają względem siebie charakter zasadniczo autonomiczny (por. np. D. Rogoń [w:] *Prawo konsumenckie. Komentarz*, t. VII, red. K. Osajda, Warszawa 2019, s. 630).
13. Umowę o kredyt hipoteczny (zdefiniowaną w art. 3 ust. 1 u.k.h.) – na potrzeby stosowania prawa – należy ściśle odgraniczyć od umowy o kredyt konsumencki (w rozumieniu art. 3 ust. 1–1a u.k.k.). Zbiory tych umów nie pokrywają się ze sobą w całości ani w części. Należy jednak zaznaczyć, że – mimo odrębnej, autonomicznej regulacji – pod względem konstrukcyjnym umowy te są bardzo do siebie zbliżone, a obowiązujące przepisy przyznają kredytobiorcom wiele podobnych instrumentów ochronnych (np. uprawnienie do przedterminowej spłaty kredytu, uprawnienie do odstąpienia od umowy).
14. Aby zapewnić na rynku kredytowym spójne ramy dla konsumentów oraz zminimalizować obciążenia administracyjne ponoszone przez kredytodawców i pośredników kredytowych, strukturę dyrektywy 2014/17 zasadniczo oparto na strukturze dyrektywy 2008/48. W obu dyrektywach wykorzystano szereg zbliżonych instrumentów prawnych, np. reprezentatywny przykład, formularz informacyjny, rzeczywista roczna stopa oprocentowania (zob. pkt 20 preambuły dyrektywy 2014/17). W definicjach, które zamieszczono w dyrektywie 2014/17, wprowadzono często bezpośrednie odesłania do definicji występujących w dyrektywie 2008/48, np. określając pojęcie trwałego nośnika (zob. pkt 19 preambuły dyrektywy 2014/17).
15. Ustawa o kredycie hipotecznym również czerpie wiele rozwiązań normatywnych z ustawy o kredycie konsumenckim. Liczne przepisy poświęcone kredytowi hipotecznemu wzorowano na przepisach dotyczących kredytu konsumenckiego. Na przykład, art. 3 u.k.h., który definiuje umowę o kredyt hipoteczny, powielił kształt normatywny art. 3 u.k.k., w którym określono umowę o kredyt konsumencki.
16. Powyższe względy uzasadniają wykorzystanie wspólnego dorobku piśmiennictwa i judykatury do wykładni pokrewnych przepisów ustawy o kredycie konsumenckim oraz ustawy o kredycie hipotecznym (por. np. M. Bączyk [w:] *System Prawa Handlowego...*, t. 5C, s. 655). Celowa jest łączna analiza naukowa oraz praktyczna obu ustaw.
17. Z ogólnego piśmiennictwa dotyczącego dyrektywy 2014/17 oraz ustawy o kredycie hipotecznym por. np. M. Bączyk [w:] *System Prawa Handlowego...*, t. 5C, s. 654 i n.;

T. Czech, *Kredyt hipoteczny. Komentarz*, Warszawa 2019; I. Heropolitańska, A. Nierodka, *Ustawa o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami. Komentarz*, Warszawa 2019; A. Nierodka, *Nowe otoczenie regulacyjne dla kredytów hipotecznych*, MPB 2014/4; B. Pachuca-Smulska, *Rola państwa w kształtowaniu ochrony konsumentów na rynku kredytów hipotecznych po kryzysie finansowym 2007–2011 w świetle przepisów Dyrektywy 2014/17/UE*, Warszawa 2022, s. 65 i n.; Ł. Przyborowski, D. Rogoń [w:] *Prawo konsumenckie. Komentarz*, t. VII, red. K. Osajda, Warszawa 2019, s. 629 i n.; B. Paxford, *Ustawa o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami. Komentarz*, Warszawa 2018; K. Waliszewski, *Zmiany w pośrednictwie kredytowym w Polsce w wyniku implementacji dyrektywy hipotecznej*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe. Konsument na rynku usług finansowych” 2017/2; M. Wielebska, *Wybrane zagadnienia ustawy o kredycie hipotecznym*, MPB 2017/11.

18. Obraz rzeczy komplikuje wprowadzenie odrębnego, autonomicznego reżimu prawnego umowy konsumenckiej pożyczki lombardowej (zob. art. 3 pkt 8 u.k.p.l.). Nie stanowi on implementacji dyrektywy unijnej. Przepisy ustawy o konsumenckiej pożyczce lombardowej wzorowano w głównej mierze na regulacjach ustawy o kredycie konsumenckim.

V. Ochrona przez informację

19. Podstawowym mechanizmem ochrony interesów konsumentów, jaki wykorzystuje się w przepisach dyrektywy 2008/48 oraz ustawy o kredycie konsumenckim, jest dostarczenie konsumentom odpowiednich informacji, które pozwolą im na porównanie ofert składanych przez różnych kredytodawców oraz podjęcie rozsądnej decyzji dotyczącej zaciągnięcia kredytu konsumenckiego i jego warunków, jak również na ocenę bieżącej sytuacji prawnej w związku z uzyskanym kredytem.
20. Ochronę taką realizuje się na różne sposoby, a obowiązek informacyjny przybiera rozmaitą postać. Zobowiązania kredytodawców i pośredników kredytowych m.in. obejmują: dostarczenie konsumentom określonych informacji według wystandaryzowanego formatu na etapie przedkontraktowym, udzielenie im wyjaśnień, przedstawienie projektu umowy, zamieszczenie wyznaczonych informacji w dokumencie umowy.
21. Ochrona informacyjna w stosunku do konsumentów występuje przede wszystkim na etapie przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki (tzw. asysta przedkontraktowa). Wiadomości, które powinny zostać przekazane konsumentom, mają im pomóc podjąć świadomą i przemyślaną decyzję w sprawie zaciągnięcia określonego kredytu.

Elementy takiej ochrony pojawiają się również na etapie zawierania umowy (np. co do doręczenia konsumentowi dokumentu umowy i wymaganej treści tego dokumentu)

oraz w okresie późniejszym (np. odnośnie do zmiany wysokości stopy oprocentowania kredytu).

22. System ochrony konsumenta przez informację, jaki przyjęto w przepisach dyrektywy 2008/48 oraz ustawy o kredycie konsumenckim, zakłada stosowanie modelu konsumenta świadomego, wyedukowanego, aktywnego i krytycznie analizującego otrzymywane informacje (tzw. konsument oświecony), choćby *in concreto* kredytobiorca nie spełniał tych warunków (por. np. E. Łętowska, *Prawo umów konsumenckich*, Warszawa 2002, s. 40 i n.; A. Tischner, *Model przeciętnego konsumenta w prawie europejskim*, KPP 2006/1, s. 199 i n.).

„Powołany przepis prawny [art. 22¹ k.c. – przyp. T.Cz.] nie wyznacza cech osobowych podmiotu uważanego za konsumenta, takich jak wymagany zakres wiedzy i doświadczenia w obrocie, stopień rozsądku i krytycyzmu wobec otrzymywanych informacji handlowych. Określenie tych przymiotów następuje w toku stosowania przepisów o ochronie konsumentów. Na ogół przyjmowany jest wzorzec konsumenta rozważnego, świadomego i krytycznego, który jest w stanie prawidłowo rozumieć kierowane do niego informacje. Nie ma podstaw do przyznania konsumentowi tak uprzywilejowanej pozycji, w której byłby zwolniony z obowiązku przejawiania jakiejkolwiek staranności przy dokonywaniu oceny treści umowy, którą zamierza zawrzeć” (wyrok SN z 13.06.2012 r., II CSK 515/11, LEX nr 1231312).

„Obecnie przyjmuje się, że konsument to nie jest osoba nieświadoma, którą należy zawsze chronić w kontaktach z profesjonalistą, jakim jest przedsiębiorca, lecz uznaje się model konsumenta jako osoby dobrze poinformowanej, uważnej i działającej racjonalnie” (wyrok SN z 29.11.2013 r., I CSK 87/13, LEX nr 1418874).

Z orzecznictwa zob. także wyrok SA w Łodzi z 30.09.2015 r., I ACa 427/15, LEX nr 1927571.

23. Obserwacja rzeczywistości skłania do stwierdzenia, że w Polsce cechy przeciętnego konsumenta dalece odbiegają od wskazanego modelu (teza 22). Model ten ma – w mojej ocenie – na ogół charakter kontrfaktyczny w polskich realiach.

Z piśmiennictwa por. T. Czech, *Efektywność instrumentów prawnych ochrony kredytobiorcy-konsumenta w świetle orzecznictwa sądowego*, „Prawo w Działaniu” 2015/20, s. 286–287; E. Pawłowska-Szawara, *Asymetria informacji na rynku bankowych kredytów konsumenckich w Polsce*, Warszawa 2020; *Umowa pożyczki w orzecznictwie sądów powszechnych. Raport z badań przeprowadzonych w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości przez zespół w składzie: Nina Natalia Baranowska, Aleksandra Bolibok, Katarzyna Górecka-Ochnio, Mateusz Grochowski, Krzysztof Riedl*, red. M. Grochowski, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2018.

24. System ochrony konsumenta przez informację – z uwzględnieniem modelu konsumenta oświeconego – nie zmienia rozkładu odpowiedzialności za podjęcie decyzji w sprawie zaciągnięcia kredytu i jej konsekwencji. Odpowiedzialność taka spoczywa na konsumentce.
25. Piśmiennictwo na temat ochrony konsumenta poprzez informację jest bardzo obfite (por. np. E. Badura, *Informacja przedkontraktowa w umowach konsumenckich*, Warszawa 2017, s. 6 i n.; B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, *Uwagi o zawodowym obowiązku udzielenia informacji* [w:] *Z zagadnień współczesnego prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tomasza Dybowskiego*, SI 1994/21; P. Mikłaszewicz, *Obowiązki informacyjne w umowach z udziałem konsumentów na tle prawa Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 82 i n.; J. Maliszewska-Nienartowicz, *Ewolucja ochrony konsumenta w europejskim prawie wspólnotowym*, Toruń 2004; J. Pisuliński, *Paradoksy ochrony konsumentów przez informację* [w:] *Naturalizm prawniczy. Granice*, red. J. Stelmach, B. Brożek, Ł. Kurek, Warszawa 2017, s. 206 i n.; D. Rogoń, *Przedkontraktowe obowiązki informacyjne. Podstawa i zakres w świetle zasad europejskiego prawa umów i prawa polskiego*, TPP 2010/1, s. 101 i n.; E. Rutkowska-Tomaszewska, *Idea ochrony konsumenta przez informację na rynku usług finansowych. Dokąd zmierza (powinna zmierzać)?* [w:] *Informacja na rynku usług finansowych*, red. E. Rutkowska-Tomaszewska, Warszawa 2019, s. 25 i n.; E. Rutkowska-Tomaszewska, *Naruszenie obowiązków informacyjnych banków w prawie umów konsumenckich*, Warszawa 2009, s. 21 i n.; E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Warszawa 2013; R. Stefanicki, *Informacje jako środek ochrony słabszej strony umowy w prawie wspólnotowym*, SP 2008/1, s. 65 i n.; P. Tereszkiewicz, *Obowiązki informacyjne w umowach o usługi finansowe*, Warszawa 2015, s. 130 i n.; E. Wojtaszek-Mik, *Przedumowne obowiązki informacyjne podmiotów profesjonalnych w polskim prawie cywilnym w świetle prawa Unii Europejskiej*, Warszawa 2019, s. 7 i n.).

VI. Odpowiedzialne udzielanie kredytów

26. W toku prac legislacyjnych nad dyrektywą 2008/48 rozważano, w jakim zakresie unormować problem odpowiedzialnego udzielania kredytów przez kredytodawców (ang. *responsible lending*). Zagadnienie to występuje na dwóch płaszczyznach.

Po pierwsze, kredytowanie konsumentów, którzy mogą okazać się niewypłacalni, rodzi ryzyko, że gdy praktyka taka przekroczy bezpieczny poziom, w rezultacie spowoduje wstrząsy lub kryzysy w systemie finansowym, co z kolei może mieć znacząco negatywny wpływ na całą gospodarkę (ryzyko systemowe).

Po drugie, pojawia się – w wymiarze indywidualnym – niebezpieczeństwo nadmiernego zadłużenia po stronie konsumentów (ang. *overindebtedness*). Chodzi o sytuacje, gdy konsumenci zaciągają kredyty w kwotach, których nie są w stanie później spłacić.

Rujnuje to ich sytuację finansową oraz perspektywy życiowe, prowadząc w skrajnych przypadkach do wykluczenia społecznego.

27. Patrząc na zagadnienie z przeciwnej strony, można mówić także o postulacie odpowiedzialnego zaciągania kredytów przez konsumentów (ang. *responsible borrowing*). Nie wolno zdejmować z nich ciężaru decyzji w sprawie zawarcia umowy kredytu konsumenckiego oraz powstających konsekwencji finansowych.
28. W dyrektywie 2008/48 oraz ustawie o kredycie konsumenckim jedynie zamarkowano rozwiązanie omawianego problemu (por. M. Grochowski, P. Mikłaszewicz [w:] *Prawo...*, s. 422). Nałożono na kredytodawców obowiązek oceny zdolności kredytowej konsumentów (zob. art. 9, art. 9a i art. 40 ust. 2 u.k.k. w zw. z art. 8 dyrektywy 2008/48; por. wyrok TS z 18.12.2014 r., C-449/13, CA Consumer Finance SA przeciwko Ingrid Bakkaus i in., ECLI:EU:C:2014:2464, pkt 35) oraz wprowadzono sankcję karną za jego nieprzestrzeganie (art. 138c § 1a k.w.).

W praktyce realna egzekucja tego obowiązku zależy od zakresu oraz środków nadzoru państwa nad kredytodawcami. Z uwagi na to, że w Polsce działalność znacznej części kredytodawców (kwalifikowanych przede wszystkim jako instytucje pożyczkowe) podlega wąsko ujętemu – pod względem merytorycznym – nadzorowi administracyjnemu, a zakres nadzoru sprawowanego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest ograniczony, problem odpowiedzialnego udzielania kredytów konsumentom wciąż czeka na systemowe rozwiązanie normatywne.

29. *De lege lata* nie sposób przyjmować, że w prawie polskim obowiązuje ogólna zasada normatywna dotycząca odpowiedzialnego udzielania kredytów przez kredytodawców. Z zasady tej nie można wyciągać konsekwencji prawnych, zwłaszcza na płaszczyźnie prawa cywilnego w relacjach między kredytodawcami a kredytobiorcami.
30. Z ogólnej literatury na temat odpowiedzialnego kredytowania por. np. A. Osowska-Kowalska, *Regulacje prawne dotyczące kredytu konsumenckiego a wzrost gospodarczy*, Pal. 2013/11–12, s. 148 i n.; M. Paleczna, *Misselling na rynku niebankowych kredytów konsumenckich w świetle aktualnych problemów rynkowych*, iKAR 2019/8; M. Paleczna, *Nieodpowiedzialne kredytowanie na rynku kredytów konsumenckich w świetle badań potencjalnych kredytobiorców* [w:] *Perspektywa. Współczesna bankowość i rynek finansowy*, t. 1, red. M. Buszko, D. Krupa, D. Sadłakowski, Toruń 2019; M. Paleczna, *Nieprawidłowości na rynku kredytów konsumenckich – analiza wybranych problemów* [w:] *Manipulacje i oszustwa na rynku finansowym. Perspektywa konsumenta*, red. A. Jurkowska-Zeidler, E. Rutkowska-Tomaszewska, A. Wiktorow, J. Monkiewicz, Warszawa 2020; M. Paleczna, *Obowiązki informacyjne konsumentów wobec kredytodawców jako przejaw odpowiedzialnego udzielania kredytów*, PUG 2019/1; E. Rutkowska-Tomaszewska, M. Paleczna, *Idea odpowiedzialnego kredytowania na rynku*

niebankowych kredytów konsumenckich w Polsce, iKAR 2018/6; W. Szpringer, *Spółeczna odpowiedzialność banków. Między ochroną konsumenta a osłoną socjalną*, Warszawa 2009, s. 79 i n.

VII. Mankamenty regulacji kredytu konsumenckiego

31. Jakkolwiek ustawa o kredycie konsumenckim jest potrzebna i wprowadza wiele przydatnych instrumentów prawnych, można sformułować liczne uwagi krytyczne co do jej aktualnego kształtu oraz redakcji. Wady tej ustawy po części są wynikiem mankamentów implementowanej dyrektywy 2008/48 czy – szerzej rzecz ujmując – metody harmonizacji prawa w ramach Unii Europejskiej.

Po pierwsze, regulacja kredytu konsumenckiego – zarówno na poziomie unijnym, jak i na poziomie prawa polskiego – tworzy wyodrębniony reżim normatywny, który jest słabo skorelowany z pozostałymi częściami systemu prawnego. Przyjęte rozwiązania wielokrotnie mają punktowy charakter (zob. art. 1 dyrektywy 2008/48), odnosząc się jedynie częściowo do wybranych problemów (np. odnośnie do kredytu wiążanego). Nie sprzyja to powstawaniu spójnego, czytelnego systemu prawnego.

Po drugie, wiele wprowadzonych rozwiązań legislacyjnych ma wątpliwe podstawy merytoryczne, np. przesadnie rozbudowane obowiązki informacyjne kredytodawcy na etapie przedkontraktowym (zob. komentarz do art. 13, teza 2), odpowiedzialność kredytodawcy za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy podstawowej przez sprzedawcę lub usługodawcę (art. 59).

Po trzecie, wielotorowość regulacji (reżim ogólny oraz pięć szczególnych kategorii umów wymienionych w art. 4 ust. 2) rodzi liczne problemy w procesie stosowania prawa.

Po czwarte, poziom legislacyjny przepisów ustawy o kredycie konsumenckim jest bardzo niski. Przepisy te często są sformułowane wadliwie pod względem językowym, zamieszczone w niewłaściwej części aktu prawnego, wykazują wewnętrzne niespójności, posługują się terminami niejasnymi lub żargonowymi.

32. Dotychczasowe nowelizacje ustawy o kredycie konsumenckim nie doprowadziły do istotnej poprawy stanu regulacji, a w niektórych przypadkach wręcz pogłębiły przedstawione mankamenty.

VIII. Wykładnia przepisów ustawy o kredycie konsumenckim

33. Punktem wyjścia do stosowania przepisów ustawy o kredycie konsumenckim powinna być zawsze wykładnia językowa, czyli ustalenie językowego znaczenia tych przepisów.

Z uwagi na kontekst unijny oraz mierny poziom legislacyjny analizowanych przepisów wykładni tej nie należy przyznawać decydującej roli. Poziom przełamania wyniku wykładni językowej, tj. odejścia od językowego znaczenia przepisów, jest wyznaczony stosunkowo nisko.

34. Ponieważ przepisy ustawy o kredycie konsumenckim tworzą wyodrębniony reżim normatywny, który jest słabo skorelowany z pozostałymi częściami systemu prawnego, ograniczoną rolę odgrywa wykładnia systemowa.
35. Istotne znaczenie ma wykładnia prounijna. W związku z członkostwem Polski w Unii Europejskiej w orzecznictwie i w literaturze ugruntował się pogląd, że przepisy prawa krajowego, które implementują dyrektywy unijne, należy interpretować zgodnie z tymi dyrektywami (por. np. A. Sołtys, *Obowiązek wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem unijnym jako instrument zapewniania efektywności prawa Unii Europejskiej*, Warszawa 2015, s. 191 i n., oraz powołane tam bogate piśmiennictwo i orzecznictwo). Dotyczy to również przepisów ustawy o kredycie konsumenckim.

W związku z powyższym w procesie interpretacji omawianych przepisów zawsze należy dążyć do wyniku, który pozwoli uzyskać normę prawną spełniającą cele i odpowiadającą treści transponowanej dyrektywy 2008/48. Przemawia za tym również zasada harmonizacji zupełnej (art. 22 ust. 1 dyrektywy 2008/48).

36. Dużą wagę należy przykładąć do wykładni funkcjonalnej (celowościowej). Nabiera ona znaczenia zwłaszcza w obliczu niskiego poziomu legislacyjnego przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Dokonując wykładni tych przepisów, w każdym przypadku konieczne jest ustalenie funkcji (celu) regulacji oraz ukierunkowanie procesu interpretacyjnego w taki sposób, aby uzyskać normę prawną odpowiadającą tej funkcji (celowi).

Podstawowym celem przepisów komentowanej ustawy, które mają charakter cywilnoprawny, jest ochrona indywidualnych interesów konsumentów w relacjach z kredytodawcami. Przepisy te należy zatem interpretować w kierunku, który – w zamierzonym przez ustawodawcę zakresie – umożliwi urzeczywistnienie wprowadzonej ochrony.

37. Pomocniczo można stosować wykładnię komparatystyczną, uwzględniając rozwiązania przyjęte w prawie i doktrynie innych państw członkowskich Unii Europejskiej. Celem dyrektywy 2008/48 jest stworzenie jednolitego rynku kredytów konsumenckich w ramach UE, co uzasadniać może kierunek interpretacyjny zmierzający do uzyskania zgodności wykładni operatywnej we wszystkich państwach członkowskich.

W odniesieniu do prawa niemieckiego por. np. P. Bülow, M. Artz, *Verbraucherkredit-recht. Kommentar*, München 2011, s. 38 i n.; odnośnie do prawa austriackiego

por. np. C. Wendehorst, B. Zöchling-Jud, *Verbraucherkreditrecht. VerbrauchercreditG und ABGB-Darlehensbestimmungen*, Wien 2010, s. 3 i n.

IX. Struktura ustawy o kredycie konsumenckim

38. W strukturze ustawy o kredycie konsumenckim można wyodrębnić dwie grupy przepisów:
- 1) przepisy cywilnoprawne, które normują relacje – oparte na ogólnej zasadzie autonomiczności – między konsumentami a kredytodawcami oraz pośrednikami kredytowymi;
 - 2) przepisy publicznoprawne, które odnoszą się do relacji – opartych na zasadzie podporządkowania – między organami państwowymi a kredytodawcami oraz pośrednikami kredytowymi.
39. Przepisy cywilnoprawne zasadniczo zamieszczono w rozdziałach 1–5 komentowanej ustawy. Natomiast przepisy publicznoprawne występują przede wszystkim w rozdziałach 5a–5aa tej ustawy. Unormowano w nich m.in. zagadnienia nadzoru administracyjnego nad instytucjami pożyczkowymi. Ponadto w rozdziale 5b ustawy o kredycie konsumenckim zamieszczono kilka przepisów o charakterze karnoprawnym.
40. Gros przepisów cywilnoprawnych komentowanej ustawy odnosi się do umowy o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ust. 1–1a. Można je uznać za ogólny trzon regulacji.

Dodatkowo trzeba wyróżnić pięć kategorii umów, do których stosuje się jedynie niektóre – wskazane w art. 4 ust. 2 – grupy przepisów:

- 1) umowy kredytu w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta, gdy kredyt ten jest spłacany w terminie do jednego miesiąca (art. 4 ust. 2 pkt 2);
- 2) umowy kredytu w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta, jeśli kredyt jest spłacany przez konsumenta w terminie do trzech miesięcy lub na żądanie (art. 4 ust. 2 pkt 3);
- 3) umowy dotyczące przekroczenia środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta (art. 4 ust. 2 pkt 4);
- 4) umowy przewidujące odroczenie płatności lub zmianę sposobu spłaty w przypadku, gdy konsument jest w zwłoce w związku ze spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt konsumencki, o ile postanowienia następczej umowy nie są dla konsumenta mniej korzystne od postanowień zawartych w tej pierwszej umowie (art. 4 ust. 2 pkt 5);
- 5) umowy określone w punkcie 4, gdy są one umowami o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta, który jest spłacany przez konsumenta w terminie do trzech miesięcy lub na żądanie (art. 4 ust. 2 pkt 6).

X. Wprowadzenie do przepisów rozdziału 1 u.k.k.

41. Rozdział 1 komentowanej ustawy zawiera przepisy o charakterze ogólnym. W rozdziale tym art. 1 jest przepisem wprowadzającym. Następnie art. 2 ust. 1 przesądza, że regulacje ustawy mają zastosowanie do kredytów, jakich spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe udzielają swoim członkom, zaś art. 2 ust. 2 rozszerza te regulacje na osoby fizyczne prowadzące gospodarstwo rolne.
42. W art. 3 wprowadzono definicję umowy o kredyt konsumencki. Pojęcie to oznacza umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, którego kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi (art. 3 ust. 1). Obejmuje także umowę o kredyt niezabezpieczony hipoteką, który jest przeznaczony na remont domu albo lokalu mieszkalnego, w tym w wysokości przekraczającej 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska (art. 3 ust. 1a).
- Powołane przepisy w znacznej mierze wytyczają zakres przedmiotowy i podmiotowy ustawy o kredycie konsumenckim (z zastrzeżeniem art. 4 ust. 2). Związany jest z nimi art. 6, który reguluje zasady przeliczenia na złote wspomnianego pułapu kwotowego, gdy kredytu udzielono w walucie obcej.
43. W art. 4 ust. 1 określono umowy, które zostały wyłączone z zakresu normowania przepisami ustawy o kredycie konsumenckim. Z kolei w art. 4 ust. 2 wskazano pięć kategorii umów, które podlegają szczególnemu reżimowi normatywnemu (teza 40).
44. Art. 5 zawiera słowniczek pojęć wykorzystywanych w przepisach ustawy o kredycie konsumenckim.

XI. Znaczenie art. 1 u.k.k.

45. Art. 1 ma charakter wprowadzający. Opisuje zagadnienia, jakie objęto przepisami ustawy o kredycie konsumenckim. Przepis ten nie ma samodzielnego znaczenia normatywnego.
46. Komentowany przepis skonstruowano w sposób nieprawidłowy (por. M. Chruściak [w:] M. Chruściak, M. Kłoda, A. Kopeć, G. Kott, M. Szakun, T. Ostrowski, *Ustawa o kredycie konsumenckim. Rekomendacje interpretacyjne podstawowych regulacji. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 31–32; Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 27–28). Po pierwsze, zbyt wąsko opisuje on zakres ustawy o kredycie konsumenckim (np. nie uwzględnia uprawnienia konsumenta do odstąpienia od umowy na podstawie art. 53 ust. 1, czyli tzw. prawa do namysłu). Po drugie, odnosi się do zagadnień, których w rzeczywistości nie uregulowano w przepisach komentowanej ustawy (np. tryb zawarcia umowy o kredyt konsumencki).

Art. 2. [Rozszerzenie zakresu ustawy]

Ustawę stosuje się także do umów o kredyt konsumencki, który spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia swojemu członkowi.

Art. 2.¹ 1. Ustawę stosuje się także do umów o kredyt konsumencki, który spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia swojemu członkowi.

2. Ustawę stosuje się także do umów o kredyt zawieranych z osobą fizyczną prowadzącą gospodarstwo rolne w rozumieniu art. 6 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2023 r. poz. 208, 337 i 641).

Spis treści

I. Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe	33
II. Rolnicy	34

I. Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe

1. Art. 2 ust. 1 ma na celu usunięcie ewentualnych wątpliwości, czy przepisy komentowanej ustawy znajdują zastosowanie do kredytów konsumenckich, jakich spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe udzielają swoim członkom (por. A. Fujak [w:] *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, red. M. Stanisławska, Warszawa 2018, s. 2–3; M. Grochowski [w:] *Prawo konsumenckie. Komentarz*, t. VII, red. K. Osajda, Warszawa 2019, s. 425). Po pierwsze, kasy takie prowadzą działalność niezarobkową (art. 3 ust. 1 u.s.k.o.k.), co może nasuwać wątpliwości, czy przysługuje im status przedsiębiorcy (zob. art. 5 pkt 2 u.k.k.). Po drugie, art. 2 ust. 5 dyrektywy 2008/48 zezwala na ograniczenie stosowania przepisów tej dyrektywy w stosunku do organizacji kredytowania wzajemnego.
2. W art. 2 ust. 1 jednoznacznie przesądzono, że ogół przepisów ustawy o kredycie konsumenckim znajduje zastosowanie do spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Dotyczy to zarówno kredytów, jak i pożyczek pieniężnych udzielanych członkom kas będącym konsumentami (zob. także art. 36 ust. 3 u.s.k.o.k.). Przepisów tych – z zastrzeżeniem art. 2 ust. 2 – nie stosuje się natomiast do umów zawieranych z członkami kas, którym nie przysługuje status konsumenta (podobnie M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 426; Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 40).

¹ Art. 2 zmieniony przez art. 53 pkt 1 ustawy z 14 kwietnia 2023 r. (Dz.U. poz. 1285) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 stycznia 2024 r.

3. Przepisy komentowanej ustawy należy wprost stosować do spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych jako kredytodawców. Nie wprowadzono podstaw do stosowania ich w sposób odpowiedni.
4. „Za objęciem udzielanych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe kredytów zakresem ustawy o kredycie konsumenckim przemawiał [...] fakt, iż aktualnie prowadzą one działalność na bardzo szeroką skalę, oferując swoim członkom produkty na zasadach komercyjnych. Świadczą o tym dane dotyczące rozwoju tych instytucji oraz ilości udzielanych pożyczek w latach 1992–2008, publikowane przez te instytucje oraz Główny Urząd Statystyczny [...]. Z uwagi na znaczny wzrost ilości udzielanych pożyczek przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz mając na uwadze ochronę interesów konsumentów, a także zapewnienie niezakłóconej konkurencji na rynku kredytów detalicznych, w toku prac nad założeniami do projektu ustawy uznano, iż najkorzystniejszym rozwiązaniem jest objęcie wyżej wymienionych kredytów regulacjami nowej ustawy o kredycie konsumenckim” (*Uzasadnienie projektu ustawy o kredycie konsumenckim*, VI kadencja, druk sejm. nr 3596, s. 7–8).
5. W orzecznictwie sądowym dominuje trafna tendencja, aby – na płaszczyźnie prawa cywilnego – traktować spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe jako przedsiębiorców (zob. art. 43¹ k.c.).

„Spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa utworzona i działająca na podstawie ustawy z 14.12.1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (*Dz.U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.*) jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 479² § 1 k.p.c.” (uchwała SN z 21.01.2011 r., III CZP 125/10, OSNC 2011/10, poz. 107).

6. Z literatury zob. np. W. Srokosz, *Instytucje parabankowe w Polsce*, Warszawa 2011, s. 86 i n.

II. Rolnicy

7. W art. 2 ust. 2 rozszerzono zakres zastosowania przepisów komentowanej ustawy. Przepisy te stosuje się także do umów o kredyt zawieranych z osobą fizyczną prowadzącą gospodarstwo rolne w rozumieniu art. 6 pkt 4 u.u.s.r. Chodzi o umowy zdefiniowane w art. 3 ust. 1, gdy takie osoby występują po stronie kredytobiorcy, zaś przedsiębiorcy – po stronie kredytodawcy (zgodnie z art. 5 pkt 2).

Przykład: Po 7.01.2024 r. bank udzielił rolnikowi indywidualnemu kredytu w wysokości 200 000 zł na sfinansowanie zakupu maszyny rolniczej, która ma być wykorzystywana w prowadzonym gospodarstwie rolnym. Umowa kredytowa podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim, w tym przepisom dotyczącym obowiązków informacyjnych na etapie przedkontraktowym.

8. Omawiany przepis nie stanowi transpozycji dyrektywy 2008/48. Polskiemu ustawodawcy przysługuje jednak kompetencja, aby rozciągnąć zakres stosowania komentowanej ustawy na osoby fizyczne prowadzące gospodarstwo rolne, które nie spełniają przesłanek konsumenta (zob. pkt 10 preambuły dyrektywy 2008/48). Nie powoduje to naruszenia zasady harmonizacji pełnej (art. 22 ust. 1 dyrektywy 2008/48).
9. Gospodarstwo rolne zdefiniowano jako każde gospodarstwo służące prowadzeniu działalności rolniczej (art. 6 pkt 4 u.u.s.r.). Nie wprowadzono odrębnej definicji działalności rolniczej. Biorąc pod uwagę wykładnię systemową oraz funkcjonalną, należy ją rozumieć jako działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym produkcji ogrodniczej, sadowniczej i rybnej (zob. art. 46¹ k.c.). Pojęcie to obejmuje m.in. działy specjalne produkcji rolnej.

Przykłady: Do działalności rolniczej należy m.in. zaliczyć: uprawę roślin, uprawę warzyw w szklarniach, hodowlę zwierząt, prowadzenie pasieki, hodowlę ryb w stawach. Nie obejmuje ona uprawy lasów, świadczenia usług pomocniczych w rolnictwie (remontowanie maszyn rolniczych, organizowanie targów produktów rolnych, przechowywanie płodów rolnych, usługi opryskiwania pól itp.) ani działalności przetwórczej (serowarstwo, masarstwo, kaletnictwo, wytwarzanie dżemów czy kiszonek itp.).

„Prowadzenie działalności rolniczej oznacza prowadzenie na własny rachunek posiadacza gospodarstwa rolnego zawodowej, związanej z tym gospodarstwem, stałej i osobistej działalności, mającej charakter wykonywania pracy lub innych zwykłych czynności wiążących się z jego prowadzeniem. Prowadzenie tak rozumianej działalności może polegać na samym zarządzaniu gospodarstwem” (wyrok SN z 29.09.2005 r., I UK 16/05, OSNP 2006/17–18, poz. 278).

10. Biorąc pod uwagę odesłanie do art. 6 pkt 4 u.u.s.r., z wykładni systemowej wynika, że art. 2 ust. 2 u.k.k. znajduje zastosowanie do każdej osoby fizycznej, która we własnym imieniu prowadzi działalność rolniczą i podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w związku z taką działalnością (zob. art. 1 ust. 1 oraz art. 3 u.u.s.r.). Komentowany przepis powinien być jednak stosowany również w wyjątkowych przypadkach, w których wskazana osoba – mimo prowadzenia działalności rolniczej – nie została objęta ubezpieczeniem społecznym rolników. Ubezpieczenie tego rodzaju nie jest bowiem decydującym kryterium z perspektywy funkcji przypisanej art. 2 ust. 2 przez ustawodawcę.
11. Wykładnia językowa komentowanego przepisu może sugerować, że obejmuje on wszelkie umowy o kredyt zawarte przez osoby fizyczne prowadzące gospodarstwo rolne, niezależnie od związku między umową a prowadzeniem takiego gospodarstwa.

Wykładnia funkcjonalna art. 2 ust. 2 daje jednak podstawę do wniosku, że przepis ten dotyczy jedynie przypadków, w których umowa o kredyt jest zawierana przez

kredytobiorcę (będącego osobą fizyczną) w bezpośrednim związku z prowadzoną działalnością rolniczą. Działalność rolnicza, o której mowa, stanowi odmianę działalności gospodarczej. Zawierając taką umowę, kredytobiorca występuje jako przedsiębiorca (w rozumieniu art. 43¹ k.c.), choćby nie podlegał wpisowi w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Gdyby nie istniał bezpośredni związek z działalnością rolniczą, a więc jeżeli kredytobiorca występowałby jako konsument (określony w art. 5 pkt 1 u.k.k. w zw. z art. 22¹ k.c.), regulacja art. 2 ust. 2 u.k.k. byłaby zbędna, ponieważ zastosowanie znalazłoby ogólne przepisy o kredycie konsumenckim.

Innymi słowy, wynik wykładni językowej art. 2 ust. 2 powinien zostać poddany redukcji funkcjonalnej. Przepis ten nie obejmuje podmiotów występujących w roli konsumenta. Dotyczy jedynie osób fizycznych będących przedsiębiorcami rolnymi. Rozszerza stosowanie komentowanej ustawy na osoby fizyczne, które zawierają umowę o kredyt – po stronie kredytobiorcy – w charakterze przedsiębiorcy prowadzącego działalność rolniczą, gdy umowa pozostaje w bezpośrednim związku z taką działalnością.

12. Komentowany przepis obejmuje wszelkie umowy o kredyt, które wykazują bezpośredni związek z działalnością rolniczą kredytobiorcy i spełniają pozostałe przesłanki określone w art. 3 ust. 1. Nie ma znaczenia rodzaj kredytu: pieniężny czy rzeczowy (arg. *lege non distinguente*).

Przykład: Sprzedawca (przedsiębiorca) sprzedaje rolnikowi indywidualnemu nawozy za 250 000 zł. Udziela mu – za wynagrodzeniem – kredytu kupieckiego w postaci odroczenia płatności ceny. W tym zakresie zawarta umowa podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim (zob. art. 3 ust. 2 pkt 3).

W art. 2 ust. 2 u.k.k. nie wprowadzono wyłączenia odnośnie do czynności, które mają charakter zawodowy dla kredytobiorcy (dla porównania zob. art. 385⁵ § 1 k.c.). Czynności zawodowe również podlegają hipotezie tego przepisu.

13. Jeżeli kredytobiorca prowadzi równocześnie działalność rolniczą oraz pozarolniczą, art. 2 ust. 2 znajduje zastosowanie wtedy, gdy umowa kredytu pozostaje w bezpośrednim związku z działalnością rolniczą.

Przykład: Rolnik uprawia warzywa (działalność rolnicza) oraz je przetwarza (działalność pozarolnicza). Zaciąga kredyt inwestycyjny w banku w wysokości 230 000 zł. Jeżeli umowa kredytu ma bezpośredni związek z uprawą warzyw, podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim. Gdy występuje bezpośredni związek z przetwórstwem warzyw, nie stosuje się przepisów komentowanej ustawy.

W przypadku gdy umowa o kredyt wykazuje bezpośredni związek jednocześnie z działalnością rolniczą oraz pozarolniczą kredytobiorcy, komentowany przepis również

powinien być stosowany. Umowa podlega wtedy w całości przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

14. Na potrzeby stosowania art. 2 ust. 2 nie ma znaczenia rozmiar gospodarstwa rolnego ani zakres wykonywanej działalności rolniczej (arg. *lege non distinguente*). Przepis ten obejmuje także przedsiębiorców (w rozumieniu art. 43¹ k.c.) prowadzących działalność rolniczą w dużych rozmiarach.
15. Komentowany przepis ogranicza się do osób fizycznych prowadzących gospodarstwo rolne. Nie może być stosowany do innych podmiotów zajmujących się działalnością rolniczą, np. rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółki jawnej, spółki akcyjnej (arg. *a contrario*).
16. Omawiany przepis obejmuje również przypadki, gdy gospodarstwo rolne prowadzą wspólnie małżonkowie albo osoby fizyczne w ramach spółki cywilnej (arg. *lege non distinguente*).
17. W myśl art. 2 ust. 2 przepisy ustawy o kredycie konsumenckim stosuje się wprost – bez zmian – do kredytów udzielanych osobom fizycznym prowadzącym gospodarstwo rolne. Osoby takie uzyskują ochronę prawną na identycznym poziomie, jaki przyznano konsumentom w komentowanej ustawie.

Przykład: Bank udzielił rolnikowi indywidualnemu kredytu obrotowego w wysokości 200 000 zł na finansowanie prowadzonej działalności rolniczej. Jeżeli dokument umowy kredytowej nie zawiera wymaganych elementów, o których mowa w art. 30 ust. 1 pkt 1–8, 10, 11, 14–17, rolnik może skorzystać z sankcji kredytu darmowego (zob. art. 45 ust. 1).

18. W odniesieniu do rolników w pełnym zakresie znajdują zastosowanie wyłączenia przedmiotowe przewidziane w ustawie o kredycie konsumenckim (zob. art. 4 ust. 1).

Przykład: Leasingodawca (przedsiębiorca) zawiera z rolnikiem indywidualnym umowę leasingu dotyczącą maszyny rolniczej o wartości 180 000 zł. Maszyna ma być wykorzystywana w prowadzonym gospodarstwie rolnym. Jeżeli umowa przewiduje obowiązek nabycia maszyny przez rolnika, znajdują zastosowanie przepisy ustawy o kredycie konsumenckim (art. 3 ust. 1 w zw. z art. 4 ust. 4). Przepisy te nie obejmują jednak umowy, zgodnie z którą rolnik nie jest zobowiązany do nabycia przedmiotu leasingu (art. 4 ust. 1 pkt 2).

Powinno być stosowane również ograniczenie kwotowe (255 550 zł). Po pierwsze, art. 2 ust. 2 odwołuje się do umowy o kredyt, której definicja – zamieszczona w art. 3 ust. 1 – przewiduje taki pułap. Po drugie, nieracjonalne byłoby przyznanie

przedsiębiorcom rolnym ochrony prawnej w szerszym zakresie, niż przysługuje konsumentom na podstawie komentowanej ustawy.

Przykład: Bank udziela rolnikowi indywidualnemu kredytu w postaci karty kredytowej na finansowanie prowadzonej działalności rolniczej. Jeżeli limit karty nie przekracza 255 550 zł, zawarta umowa podlega przepisom o kredycie konsumenckim. Gdy udzielono kredytu na wyższą sumę, nie stosuje się przepisów komentowanej ustawy.

19. Podobne rozwiązania ochronne względem osób fizycznych, które prowadzą gospodarstwo rolne, obowiązują w odniesieniu do niedozwolonych postanowień umowy (art. 385⁵ § 2 k.c.) oraz limitów kosztów pozaodsetkowych w umowie pożyczki (art. 720⁶ k.c.).
20. Art. 2 ust. 2 ma charakter szczególny, więc nie powinien podlegać wykładni rozszerzającej (arg. *exceptiones non sunt extendae*).
21. Wprowadzenie komentowanego przepisu należy ocenić krytycznie. Brakuje przekonujących podstaw merytorycznych, aby przedsiębiorcom rolnym przyznawać ochronę prawną w dziedzinie kredytowania na identycznym poziomie jak konsumentom (np. w odniesieniu do kredytu kupieckiego). W szczególności nieuzasadnione jest uprzywilejowanie ich w stosunku do pozostałych indywidualnych przedsiębiorców. Pod tym względem omawiany przepis narusza konstytucyjną zasadę równości oraz proporcjonalności (art. 32 ust. 1 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP). Ponadto można postawić zarzut, że przepis został uchwalony z naruszeniem konstytucyjnych ograniczeń dotyczących wprowadzania poprawek na etapie prac sejmowych.
22. Art. 2 ust. 2 znajduje zastosowanie w odniesieniu do umów o kredyt, które zawarto od 7.01.2024 r., choćby wniosek kredytowy został złożony przed tą datą.

Art. 3. [Umowa o kredyt konsumencki]

1. Przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi.

1a. Przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się także umowę o kredyt niezabezpieczony hipoteką, który jest przeznaczony na remont domu albo lokalu mieszkalnego, w tym w wysokości większej niż wysokość określona w ust. 1.

2. Za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności:

- 1) umowę pożyczki;
- 2) umowę kredytu w rozumieniu przepisów prawa bankowego;

- 3) umowę o odroczeniu konsumentowi terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, jeżeli konsument jest zobowiązany do poniesienia jakichkolwiek kosztów związanych z odroczeniem spełnienia świadczenia;
- 4) umowę o kredyt, w której kredytodawca zaciąga zobowiązanie wobec osoby trzeciej, a konsument zobowiązuje się do zwrotu kredytodawcy spełnionego świadczenia;
- 5) umowę o kredyt odnawialny.

3. Za umowę o kredyt konsumencki nie uważa się umów dotyczących odroczenia terminu spełnienia świadczenia niepieniężnego, którego przedmiotem jest stałe lub sukcesywne świadczenie usług lub dostaw towarów tego samego rodzaju, jeżeli konsument jest zobowiązany do zapłaty za spełnione świadczenie lub dostawę towaru w ustalonych odstępach czasu w trakcie obowiązywania umowy.

Spis treści

I. Wprowadzenie	39
II. Pojęcie kredytu	41
III. Strony umowy o kredyt konsumencki	43
IV. Umowa o kredyt konsumencki	44
V. Umowa wstępna i umowa ostateczna	49
VI. Cel i przedmiot finansowania	50
VII. Zabezpieczenie kredytu i zmiany podmiotowe	51
VIII. Wyłączone umowy	53
IX. Pułap kredytu	54
X. Zmiana kwoty kredytu	56
XI. Kredyt przeznaczony na remont domu albo lokalu mieszkalnego	58
XII. Zabezpieczenie kredytu na nieruchomości	60
XIII. Zagadnienia kolizyjnoprawne	62

I. Wprowadzenie

1. Art. 3 ust. 1 zawiera definicję legalną umowy o kredyt konsumencki. Definicję tę rozszerzono w art. 3 ust. 1a.

Umowa o kredyt konsumencki stanowi pojęcie o znaczeniu podstawowym dla wykładni większości przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Pojęcie to – w zasadniczej mierze – wyznacza zakres podmiotowy i przedmiotowy komentowanej ustawy.

2. W omawianym przepisie dokonano transpozycji art. 3 lit. c dyrektywy 2008/48 do prawa polskiego.

3. Z uwagi na nieprecyzyjną redakcję legislacyjną w przepisach ustawy o kredycie konsumenckim można się spotkać z trzema terminami: „umowa” (np. art. 36 ust. 3, art. 38 ust. 4), „umowa o kredyt” (np. art. 5 pkt 14, art. 26) oraz „umowa o kredyt konsumencki” (np. art. 29 ust. 1, art. 30 ust. 1). O ile z kontekstu nie wynika odmiennie, wszystkie te terminy należy uznawać za synonimy i przyjmować, że oznaczają one umowę o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ust. 1–1a.

W polskiej wersji dyrektywy 2008/48 występuje – w miarę jednolicie – termin „umowa o kredyt”.

4. Umową o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ust. 1–1a nie jest żadna z umów opisanych w art. 4 ust. 2 (por. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 428). Wśród przepisów, do których odwołują się poszczególne punkty zamieszczone w art. 4 ust. 2, brakuje art. 3 ust. 1–1a, co oznacza, że przepisy te generalnie nie mają zastosowania do wspomnianych umów. Konstatacja ta ma istotne znaczenie praktyczne.

Przykład: W art. 138c § 1–1a k.w., który wprowadza sankcję karną za wykroczenie, wykorzystuje się termin „umowa o kredyt konsumencki”. Bez wątpienia chodzi o umowę, którą zdefiniowano w art. 3 ust. 1–1a. Ponieważ – jak przyjęto w niniejszym komentarzu – umowami o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ust. 1–1a u.k.k. nie są umowy opisane w art. 4 ust. 2 u.k.k., zakresem kryminalizacji na podstawie art. 138c § 1–1a k.w. nie objęto czynów dotyczących tych umów (częściowo odmiennie M. Rusinek, *Sankcje z kodeksu wykroczeń w nowej regulacji kredytu konsumenckiego*, MPB 2011/12, s. 79–80). Wykładnię taką wspiera ogólna zasada, która zakazuje interpretacji rozszerzającej przepisów o charakterze karnym.

W niektórych przypadkach – w drodze wykładni prounijnej – należy uznać, że znajduje zastosowanie pułap kwotowy, o którym mowa w art. 3 ust. 1 (zob. komentarz do art. 4, tezy 90, 105 i 112).

5. Komentowany przepis posłużył za wzór do skonstruowania definicji umowy o kredyt hipoteczny (zob. art. 3 u.k.h.; szerzej por. T. Czech, *Pojęcie umowy o kredyt hipoteczny*, MPB 2018/7–8, s. 29 i n.).
6. Art. 3 ma charakter semidyspozytywny – w umowie może być zmieniony wyłącznie na korzyść konsumenta (zob. art. 47 zd. 1). Strony mogą postanowić, że przepisy komentowanej ustawy odnośnie do umowy o kredyt konsumencki znajdują zastosowanie do porozumienia, którego nie objęto hipotezą omawianego przepisu.

II. Pojęcie kredytu

7. W art. 3 ust. 1–1a pojęcie kredytu występuje w znaczeniu ekonomicznym. Kredyt oznacza każdego rodzaju pomoc finansową udzieloną kredytobiorcy. Pomoc finansowa polega na udostępnieniu kredytobiorcy kapitału (pieniężnego lub rzeczowego) przez kredytodawcę (por. np. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 428–429; J. Pisuliński, *Podstawowe...*, s. 57; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 397, 418; K. Włodarska [w:] *Ustawa o kredycie konsumenckim. Komentarz*, red. J. Pisuliński, Warszawa 2004, s. 45–46).

Udostępnienie kapitału pieniężnego następuje pod tytułem zwrotnym (pożyczka, kredyt *sensu stricto*). W przypadku kapitału rzeczowego – po pewnym okresie – kredytobiorca jest zobowiązany do zapłaty kredytodawcy równowartości pieniężnej tego kapitału (zob. też 11).

8. Kredyt może być udzielony konsumentowi w sposób odpłatny lub nieodpłatny. Na potrzeby stosowania art. 3 ust. 1–1a nie ma znaczenia, czy kredytodawca uzyskuje bezpośrednio korzyści pieniężne (np. odsetki, prowizje, opłaty) w związku z udzieleniem kredytu (w relacji z konsumentem albo w innym stosunku prawnym). Korzyści takie może otrzymywać np. osoba trzecia, która świadczy konsumentowi usługę związaną z kredytem.

Istotna jest perspektywa konsumenta: czy ponosi on jakiekolwiek koszty w związku z udzieleniem lub spłatą kredytu? Jeżeli nie, do umowy między kredytodawcą a konsumentem nie stosuje się przepisów ustawy o kredycie konsumenckim (zob. art. 4 ust. 1 pkt 1; podobnie A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 6; M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 429). Konsument otrzymuje wtedy tzw. kredyt darmowy. W sytuacjach, w których konsument ma ponieść takie koszty, umowa podlega przepisom komentowanej ustawy (arg. *a contrario* z art. 4 ust. 1 pkt 1). Dotyczy to również przypadków, gdy koszty poniesione przez konsumenta nie stanowią przychodu kredytodawcy, lecz trafiają do innej osoby lub organu państwowego.

Przykład: Udzielając nieoprocentowanej pożyczki, kredytodawca wymaga, aby konsument zawarł odpłatną umowę o usługę dodatkową z podmiotem trzecim (np. ubezpieczycielem). Koszt usługi dodatkowej ponosi konsument, więc nie można wówczas mówić o kredycie darmowym. Mimo że kredytodawca nie otrzymuje bezpośrednio korzyści pieniężnych w związku z taką pożyczką oraz usługą dodatkową, umowa o kredyt konsumencki podlega wtedy przepisom komentowanej ustawy.

9. Omawiany przepis nie wprowadza ograniczeń co do sposobu kredytowania konsumenta (z zastrzeżeniem tezy 11). Katalog potencjalnych rodzajów kredytu nie jest ograniczony pod względem przedmiotowym.

10. W praktyce można wyróżnić trzy podstawowe rodzaje kredytu:
- 1) wypłata kredytobiorcy środków pieniężnych (kredyt bankowy, pożyczka pieniężna);
 - 2) odroczenie terminu płatności wynagrodzenia kredytodawcy z określonego tytułu prawnego – po ustalonym czasie płatność taka może nastąpić jednorazowo lub w ratach (tzw. kredyt kupiecki);
 - 3) udostępnienie konsumentowi określonego przedmiotu (rzeczy lub prawa) do korzystania i ewentualnego pobierania pożytków, gdy na konsumentie ciąży obowiązek nabycia tego przedmiotu: najem, dzierżawa, leasing (zob. art. 4 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 4 ust. 4).
11. Ponieważ omawiany przepis odwołuje się do „kredytu w wysokości nie większej niż 255 550 zł”, należy uznać, że obejmuje on tylko sytuacje, w których świadczenie główne konsumenta z tytułu zawartej umowy ma charakter pieniężny (por. R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 40–41, na tle art. 2 u.k.k. z 2001 r.). Wniosek ten wspiera brzmienie innych przepisów komentowanej ustawy (zob. np. art. 5 pkt 8 wprowadzający definicję całkowitej kwoty do zapłaty przez konsumenta). Świadczenie kredytodawcy na podstawie umowy kredytu konsumenckiego może mieć natomiast charakter pieniężny bądź niepieniężny (por. J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 397).

Przykład: Przedsiębiorca zawarł z konsumentem umowę leasingu dotyczącą przedmiotu o wartości 70 000 zł. Na podstawie umowy konsument jest zobowiązany do zapłaty określonych rat leasingowych oraz nabycia tego przedmiotu za ustaloną cenę po upływie okresu leasingu. Uzgodnione świadczenie główne konsumenta ma charakter pieniężny, zaś przedsiębiorcy – niepieniężny. Umowa podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim (art. 4 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 4 ust. 4).

12. Art. 3 ust. 1–1a nie odnoszą się do umów, zgodnie z którymi konsumentowi udostępniono kapitał rzeczowy kredytodawcy i konsument jest zobowiązany do zwrotu tego kapitału *in natura* w drodze świadczenia niepieniężnego. Umowy takie nie spełniają przesłanek umowy o kredyt konsumencki. Nie podlegają przepisom komentowanej ustawy. Nie ma znaczenia, czy powodują one dodatkowe koszty pieniężne po stronie konsumenta.

Przykład: Przedsiębiorca pożyczył konsumentowi tonę pszenicy na rok, zastrzegając odsetki w wysokości 10 kg pszenicy miesięcznie oraz prowizję przygotowawczą w wysokości 3000 zł. Konsument ma obowiązek zwrócić pszenicę, a nie jej równowartość w pieniądzu. Umowa między stronami nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

III. Strony umowy o kredyt konsumencki

13. Umowa o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ust. 1–1a jest umową kwalifikowaną podmiotowo. Po stronie kredytodawcy musi występować przedsiębiorca (zob. art. 5 pkt 2), a po stronie kredytobiorcy – konsument (zdefiniowany w art. 5 pkt 1).

W art. 2 ust. 2 rozszerzono jednak zakres zastosowania komentowanej ustawy na sytuacje, w których kredytobiorcą jest osoba fizyczna prowadząca gospodarstwo rolne, czyli przedsiębiorca zajmujący się działalnością rolniczą (zob. komentarz do art. 2, tezy 7 i n.).

14. Mimo że art. 4 ust. 2 nie odwołuje się do art. 3 ust. 1–1a, taka sama konfiguracja podmiotowa powinna cechować wszystkie umowy, które opisano w art. 4 ust. 2. Przemawia za tym wykładnia językowa przepisów, do których odsyłają poszczególne punkty zamieszczone w art. 4 ust. 2, jak również wykładnia systemowa, prounijna oraz celowościowa tych przepisów.

15. Nie ma przeszkód, aby po stronie kredytobiorcy występowało wiele osób (por. np. K. Górski, *Wielopodmiotowość stosunku prawnego z udziałem konsumentów na tle umów kredytu i pożyczki bankowej – zagadnienia wybrane* [w:] *Prawna ochrona konsumenta rynku usług bankowych*, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, s. 3 i n.). Osoby te mogą łączyć dowolne więzi prawne lub społeczne (np. małżonkowie, krewni, konkubenci).

Przykład: Bank udziela kredytu konsumenckiego łącznie dwojgu małżonkom. Zgodnie z umową odpowiadają oni solidarnie za spłatę kredytu. Każdy z małżonków ma status kredytobiorcy. Przysługują mu uprawnienia określone w przepisach ustawy o kredycie konsumenckim.

16. Teoretycznie po stronie kredytodawcy może działać kilka podmiotów, np. tworzących konsorcjum bankowe (zob. art. 73 pr. bank.). W odniesieniu do kredytu konsumenckiego w praktyce takie przypadki nie występują.
17. W prawie polskim obowiązują ograniczenia podmiotowe dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej na rynku kredytów konsumenckich. Kredytodawcami mogą być – z pewnymi wyjątkami (np. odnośnie do kredytu kupieckiego oraz kredytu płatniczego) – jedynie banki, instytucje kredytowe, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz instytucje pożyczkowe (zob. komentarz do art. 5, tezy 22 i n.).

Przykład 1: Osoba fizyczna prowadzi działalność gospodarczą, udzielając konsumentom pożyczek pieniężnych. Działalność w takiej formie jest niedozwolona. Nie spełnia wymagań dotyczących instytucji pożyczkowej (forma spółki z o.o. lub

spółki akcyjnej). Zawarte umowy pożyczki podlegają sankcji nieważności (art. 59a ust. 1 u.k.k. w zw. z art. 58 § 1 k.c.).

Przykład 2: Przedsiębiorca zawiera z konsumentami umowy sprzedaży dotyczące rzeczy ruchomych. Udziela im kredytu kupieckiego, odraczając – za wyznaczoną opłatą – termin płatności ceny (zob. art. 3 ust. 2 pkt 3). Działalność taka nie podlega reglamentacji. Przedsiębiorca może funkcjonować w dowolnej formie prawnej.

18. Przepisy ustawy o kredycie konsumenckim nie mają zastosowania do umów o charakterze kredytowym zawartych między:

- 1) przedsiębiorcami (z zastrzeżeniem art. 2 ust. 2 u.k.k.);
- 2) konsumentem a przedsiębiorcą, gdy kredytu udziela konsument (np. pożyczka udzielona spółce handlowej, w której konsument jest współnikiem);
- 3) osobami fizycznymi, poza ich działalnością gospodarczą lub zawodową;
- 4) osobami prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi, które nie mają osobowości prawnej, gdy przepisy przyznają im zdolność prawną (zob. art. 33¹ § 1 k.c.), niezależnie od tego, czy kredytodawca działa w ramach swojej działalności gospodarczej lub zawodowej.

Przykład: Stowarzyszenie udziela fundacji oprocentowanej pożyczki. Niezależnie od tego, czy pożyczka ma związek z ewentualną działalnością gospodarczą stowarzyszenia, umowa pożyczki nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim. Fundacja nie jest osobą fizyczną, więc nie przysługuje jej status konsumenta (art. 5 pkt 1).

IV. Umowa o kredyt konsumencki

19. Umowa o kredyt konsumencki zdefiniowana w art. 3 ust. 1–1a jest zbiorczym pojęciem, które obejmuje różnego rodzaju umowy pełniące funkcję kredytową.
20. Komentowany przepis nie jest podstawą prawną odrębnego typu umowy nazwanej (tak np. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 428; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 418; R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 26, na tle art. 2 u.k.k. z 2001 r.). Przesłanki, które określono w tym przepisie, nie stanowią elementów przedmiotowo istotnych (*essentialia negotii*).
21. Umową o kredyt konsumencki może być umowa nazwana, którą uregulowano w odrębnych przepisach, lub umowa nienazwana zawarta zgodnie z zasadą swobody kontraktowania (tak np. A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 8; M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 428; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 418; K. Włodarska [w:] *Ustawa...*, s. 46). Przemawia za tym przede wszystkim art. 3 ust. 2, w którym wymieniono niektóre postacie umowy o kredyt konsumencki: nazwane oraz nienazwane.

Przykład: Do kategorii umów o kredyt konsumencki należy m.in. nazwana umowa pożyczki (zob. art. 720 § 1 k.c.) oraz nienazwana umowa, która dotyczy odpłatnego rozłożenia ceny lub wynagrodzenia na raty albo odroczenia płatności jednorazowej (art. 353¹ k.c.).

Por. jednak M. Bączyk [w:] *System Prawa Handlowego...*, t. 5C, s. 634 – autor ten przyjmuje, że umowa kredytu konsumenckiego mieści się w ogólnej konstrukcji umowy kredytu bankowego przewidzianej w art. 69 pr. bank. Sądzę, że w świetle art. 3 ust. 2 oraz innych przepisów komentowanej ustawy pogląd ten jest całkowicie błędny (np. umowy dotyczące kredytu kupieckiego albo leasingu nie mają nic wspólnego z kredytem bankowym).

22. W art. 3 ust. 2 wymieniono umowy, które mogą być umowami o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 1a. Katalog wymienionych umów ma charakter przykładowy, otwarty (sformułowanie: „w szczególności”). Zakresy poszczególnych punktów w art. 3 ust. 2 częściowo pokrywają się ze sobą.
23. Umową o kredyt konsumencki może być umowa pożyczki (art. 720 § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 2 pkt 1 u.k.k.), o ile konsument ma obowiązek zwrócić pożyczkodawcy kapitał w pieniądzu (zob. teżę 11). Po stronie pożyczkodawcy występuje dowolny podmiot, któremu przysługuje status przedsiębiorcy uprawnionego do prowadzenia działalności gospodarczej na konsumenckim rynku kredytowym (art. 5 pkt 2 u.k.k.), w tym spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa (zob. art. 36 ust. 3 u.s.k.o.k. w zw. z art. 2 ust. 1 u.k.k.) oraz instytucja pożyczkowa (zob. art. 5 pkt 2a u.k.k.).
24. Przesłanki umowy o kredyt konsumencki spełnia umowa, na podstawie której krajowa instytucja płatnicza lub mała instytucja płatnicza udziela konsumentowi kredytu płatniczego (zob. art. 74 ust. 3 u.u.p.). Chodzi o pożyczkę pieniężną, która – w związku z wykonywaniem usług płatniczych przez pożyczkodawcę – służy realizacji określonej transakcji płatniczej. Pożyczki takiej udziela się wyłącznie w celu świadczenia usług płatniczych, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 3–5 u.u.p. Nie może zostać udzielona na okres dłuższy niż 12 miesięcy ani sfinansowana ze środków pieniężnych otrzymanych lub przechowywanych w celu wykonania transakcji płatniczej (szerzej por. D. Rogoń, *Kredyt płatniczy*, MPB 2021/7–8, s. 60 i n.).
25. Umową, którą określono w art. 3 ust. 1–1a u.k.k., może być również umowa kredytu zdefiniowana w art. 69 ust. 1 pr. bank. (tzw. kredyt bankowy; zob. art. 3 ust. 2 pkt 2 u.k.k.). Po stronie kredytodawcy występuje wtedy bank krajowy (zob. art. 4 ust. 1 pkt 1 pr. bank.), bank zagraniczny (w tym prowadzący działalność w formie oddziału w Polsce; zob. art. 4 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 41 pr. bank.), instytucja kredytowa (zob. art. 4 ust. 1 pkt 17 pr. bank.), w tym prowadząca działalność w Polsce poprzez oddział (zob. art. 4 ust. 1 pkt 18 pr. bank.) lub w sposób transgraniczny (zob. art. 4

ust. 1 pkt 21 pr. bank.), ewentualnie spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa (zob. art. 36 ust. 3 u.s.k.o.k. w zw. z art. 2 ust. 1 u.k.k.). Świadczenie kredytodawcy polega na wypłacie kredytu na rzecz kredytobiorcy: gotówką lub w drodze rozliczenia bezgotówkowego (szerzej por. T. Czech, *Świadczenie kredytodawcy w umowie kredytu*, MPB 2019/3, s. 55 i n.).

Przepisy komentowanej ustawy mają pierwszeństwo przed przepisami Prawa bankowego odnośnie do kredytów konsumenckich (zob. art. 78a pr. bank.; por. np. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 429; R. Tollík, *Stosowanie przez banki przepisów ustawy Prawo bankowe do kredytów konsumenckich*, PB 2002/9, s. 50 i n.).

26. Umową o kredyt konsumencki jest umowa, zgodnie z którą następuje odroczenie terminu spełnienia przez konsumenta świadczenia pieniężnego na rzecz przedsiębiorcy, a konsument ponosi koszty z tym związane (art. 3 ust. 2 pkt 3 w zw. z art. 4 ust. 1 pkt 1). Chodzi o sytuację, gdy konsument najpierw uzyskuje od kredytodawcy świadczenie rzeczowe (niepieniężne), a swoje świadczenie wzajemne (pieniężne) może spełnić później (tzw. kredyt kupiecki). Tytuł prawny tego świadczenia może być dowolny, o ile pozostaje w związku z działalnością gospodarczą lub zawodową danego przedsiębiorcy (zob. także komentarz do art. 31, tezy 5 i n.).

Przykłady: Świadczenie pieniężne, którego płatność podlega odroczeniu w interesie konsumenta, może wynikać m.in. z następujących tytułów prawnych: 1) umowa sprzedaży, 2) umowa o dzieło, 3) umowa o usługę, 4) bezpodstawne wzbogacenie, 5) czyn niedozwolony.

Umowa, której dotyczy art. 3 ust. 2 pkt 3, może być porozumieniem, w którym strony zmieniają treść uprzednio powstałego stosunku prawnego (tj. przesuwają termin płatności wynagrodzenia przedsiębiorcy wynikający z tego stosunku), albo może stanowić część szerszej czynności.

Przykład 1: W umowie sprzedaży postanowiono, że konsument zapłaci cenę sprzedaży na rzecz sprzedawcy-przedsiębiorcy po upływie sześciu miesięcy od daty wydania rzeczy konsumentowi, wraz z odsetkami kapitałowymi w wysokości 10% p.a.

Przykład 2: Z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia konsument jest zobowiązany zwrócić przedsiębiorcy kwotę 2000 zł. Strony zawierają umowę, w której wyznaczają termin spłaty na datę przypadającą rok po zawarciu umowy i zobowiązują konsumenta do zapłaty odsetek kapitałowych do tej daty według stawki 6% p.a.

Odroczone wynagrodzenie przedsiębiorcy może być płatne przez konsumenta jednorazowo lub w ratach. O ile w umowie nie uzgodniono odmiennie, w typowych przypadkach okres kredytowania należy liczyć od daty spełnienia świadczenia niepienięż-

nego przez przedsiębiorcę na rzecz konsumenta (przy czym możliwe jest zastrzeżenie własności rzeczy dla przedsiębiorcy na podstawie art. 589 k.c.). Od tej daty konsument – mimo że nie zapłacił jeszcze wynagrodzenia przedsiębiorcy – zaczyna korzystać z jego kapitału rzeczowego.

W ostatnich latach omawiana konstrukcja zyskuje w praktyce na popularności, występując pod skrótem BNPL (ang. *buy now, pay later*). Niekiedy jednak pod tym skrótem kryją się inne mechanizmy prawne, np. kredyt wiązany, kredyt darmowy [por. np. M. Stanisławska, *Usługa buy-now-pay-later a ustawa o kredycie konsumenckim*, MoP 2022/15 (dodatek), s. 5 i n.].

Przykład 1: Za pomocą serwisu internetowego przedsiębiorca sprzedaje rzecz konsumentowi. Strony uzgadniają, że konsument zapłaci cenę po upływie miesiąca od dostarczenia mu kupionej rzeczy. Przedsiębiorca nalicza prowizję w wysokości 10 zł za odroczenie płatności ceny. W zakresie, w jakim umowa obejmuje takie odroczenie, stanowi umowę o kredyt konsumencki i podlega przepisom komentowanej ustawy (art. 3 ust. 2 pkt 3).

Przykład 2: Konsument kupuje rzecz od sprzedawcy w serwisie internetowym. W serwisie tym uzyskuje pożyczkę pieniężną od innego podmiotu (pożyczkodawcy) przeznaczoną na zapłatę ceny. Pożyczka nie jest oprocentowana i nie wiąże się z innymi kosztami dla konsumenta. W myśl art. 4 ust. 1 pkt 1 umowa pożyczki nie jest objęta przepisami ustawy o kredycie konsumenckim (zob. komentarz do art. 4, teza 23).

27. Poważne wątpliwości budzi umowa, do której nawiązano w art. 3 ust. 2 pkt 4. Chodzi – *verba legis* – o umowę o kredyt, w której kredytodawca zaciąga zobowiązanie wobec osoby trzeciej, a konsument zobowiązuje się do zwrotu kredytodawcy spełnionego świadczenia (por. np. Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 65–67).

Przesłanki, które opisano w komentowanym przepisie, są wyjątkowo niejasne. Co oznacza w tym kontekście „umowa o kredyt”? Czy chodzi o umowę między kredytodawcą a konsumentem czy umowę między kredytodawcą a osobą trzecią? Czy – jak wskazywałaby językowa wykładnia art. 3 ust. 2 pkt 4 – jedna umowa ma być równocześnie źródłem zobowiązania kredytodawcy wobec osoby trzeciej oraz źródłem zobowiązania konsumenta wobec kredytodawcy?

Próbując zracjonalizować przesłanki określone w komentowanym przepisie i umiejscowić go w systematyce polskiego prawa cywilnego, sądzę, że przepis ten odwołuje się wyłącznie do konstrukcji umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej (art. 393 § 1 k.c.). Chodzi o umowę, w której kredytodawca zobowiązuje się wobec konsumenta, że udzieli kredytu osobie trzeciej i osoba ta może żądać bezpośrednio od kredytodawcy

spełnienia świadczenia (por. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 429). Na podstawie takiej umowy konsument jest zobowiązany do zwrotu kredytodawcy świadczenia spełnionego przez niego na rzecz osoby trzeciej. Osobą trzecią może być konsument lub przedsiębiorca (arg. *lege non distinguente*).

Przykład: Instytucja pożyczkowa zawiera umowę z konsumentem A. Zobowiązuje się wobec konsumenta A, że udzieli odpłatnie pożyczki pieniężnej w kwocie 50 000 zł na rzecz konsumenta B. Na podstawie tej umowy konsumentowi B przysługuje bezpośrednio roszczenie wobec instytucji pożyczkowej o wypłatę kwoty pożyczki (art. 393 § 1 k.c.). Jednakże – zgodnie z zawartą umową – konsument A ma obowiązek zwrócić wypłaconą sumę na rzecz instytucji pożyczkowej oraz zapłacić określone koszty związane z udzieloną pożyczką. Umowa podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim (art. 3 ust. 2 pkt 4).

Umowa, którą określono wyżej, powinna spełniać przesłanki wymienione w art. 3 ust. 1–1a. Termin „umowa o kredyt” w tym kontekście oznacza umowę o kredyt konsumencki zdefiniowaną w powołanych przepisach.

28. Art. 3 ust. 2 pkt 4 u.k.k. nie ma zastosowania do umowy zlecenia, zgodnie z którą przedsiębiorca-zleceniobiorca, jako zastępca pośredni, dokonuje w imieniu własnym, ale na rzecz konsumenta-zleceniodawcy, odrębnej czynności prawnej z osobą trzecią (art. 734 k.c.).

Przykłady: 1) zlecenie wystawienia gwarancji (art. 80 pr. bank.), 2) zlecenie udzielenia poręczenia, 3) zlecenie udzielenia kredytu [zob. art. 77a pr. bank.; por. P. Chańko, *Zlecenie udzielenia kredytu osobie trzeciej (mandat kredytowy)*, PS 2008/10].

Należy zastrzec, że w piśmiennictwie dominuje stanowisko odmienne (por. np. A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 10; Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 67 i n.; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 397; R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 51 i n.; K. Włodarska [w:] *Ustawa...*, s. 54–56, na tle art. 2 u.k.k. z 2001 r.).

29. W art. 3 ust. 2 pkt 5 wymieniono „umowę o kredyt odnawialny” jako przykład umowy o kredyt konsumencki (szerzej por. B. Wyżykowski, *Kredyt odnawialny na tle ustawy o kredycie konsumenckim – wybrane zagadnienia*, MoP 2019/23, s. 1269 i n.). Jak się wydaje, wbrew wykładni językowej powołanego przepisu, chodzi o każdego rodzaju umowę, której przedmiotem jest kredyt udzielony na czas nieokreślony (podobnie wyrok SN z 30.01.2019 r., I NSK 9/18, LEX nr 2643248; odmiennie A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 10; Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 73–74; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 419). Wniosek ten wynika z wykładni prounijnej oraz funkcjonalnej (zob. komentarz do art. 42, tezy 5 i n.).

Kredyt odnawialny – w znaczeniu podanym wyżej – może być w szczególności udzielony konsumentowi w postaci pożyczki pieniężnej (art. 720 § 1 k.c.).

Przykład: Instytucja pożyczkowa zawiera umowę z konsumentem, na podstawie której udziela mu oprocentowanej pożyczki pieniężnej w kwocie 10 000 zł na czas nieokreślony. Konsument ma obowiązek zwrócić pożyczkę po sześciu tygodniach od wypowiedzenia przez pożyczkodawcę (art. 723 k.c.). Zawarta umowa podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim (art. 3 ust. 2 pkt 5 w zw. z art. 3 ust. 1).

Kredyt, o którym mowa, może mieć charakter rewolwingowy (gdy konsument ma prawo ponownie wypłacić zwróconą kwotę) lub nierewolwingowy. Osobno należy jednak ocenić sytuację, w której zawarto umowę ramową dotyczącą udzielania odrębnych kredytów konsumenckich (zob. komentarz do art. 29, teza 61).

V. Umowa wstępna i umowa ostateczna

30. W art. 3 ust. 1 można wyróżnić dwa typy umowy o kredyt konsumencki. Pierwszy typ obejmuje umowę o charakterze ostatecznym, na podstawie której udziela się kredytu konsumenckiego. Drugi dotyczy sytuacji, w której kredytodawca jedynie przyrzeka konsumentowi udzielenie takiego kredytu w przyszłości (sformułowanie: „daje przyrzeczenie”). Jest to zatem umowa o charakterze wstępnym. Aby uzyskać kredyt, konsument musi jeszcze zawrzeć z kredytodawcą umowę ostateczną.
31. Nie jest konieczne, aby umowa wstępna rodziła bezpośrednio koszty po stronie konsumenta. Do zastosowania art. 3 ust. 1–1a wystarczy, że umowa ostateczna, która ma być zawarta w wykonaniu umowy wstępnej, będzie skutkowałą takimi kosztami (arg. *a contrario* z art. 4 ust. 1 pkt 1).
32. Umowa o charakterze wstępnym spełnia przesłanki, o których mowa w art. 3 ust. 1–1a, tylko wtedy, gdy rodzi zobowiązanie do zawarcia umowy ostatecznej: 1) po obu stronach albo 2) jedynie po stronie konsumenta (tak też J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 397–398, 419; R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 60, na tle art. 2 u.k.k. z 2001 r.). W obu podanych wyżej przypadkach konsument potrzebuje szczególnej ochrony prawnej ze względu na ciężące na nim zobowiązanie wynikające z umowy wstępnej. Do takiej umowy stosuje się wszystkie przepisy komentowanej ustawy dotyczące umowy o kredyt konsumencki, w tym przepisy normujące obowiązki kredytodawcy na etapie przedkontraktowym, chyba że z ich treści lub celu wynika, że mają one zastosowanie jedynie do umów o charakterze ostatecznym (częściowo odmiennie R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 60–61; K. Włodarska [w:] *Ustawa...*, s. 44–45, na tle art. 2 u.k.k. z 2001 r.).

Przykład: Konsument oraz przedsiębiorca zawierają umowę, zgodnie z którą – po spełnieniu określonych warunków – zobowiązani są do zawarcia umowy pożyczki

na rzecz konsumenta. Przed zawarciem umowy wstępnej przedsiębiorca powinien doręczyć konsumentowi formularz informacyjny dotyczący planowanej pożyczki (art. 13–14). Niezwłocznie po zawarciu tej umowy przedsiębiorca jest zobowiązany dostarczyć konsumentowi jej egzemplarz (art. 29 ust. 2), który obejmuje elementy określone w art. 30. Jeżeli przedsiębiorca nie dopełni tego obowiązku, grozi mu m.in. sankcja kredytu darmowego na podstawie art. 45 ust. 1 (odmiennie M. Chruściak [w:] M. Chruściak i in., *Ustawa...*, s. 41).

33. W przypadku gdy – zgodnie z umową wstępną – wyłącznie kredytodawca jest zobowiązany do zawarcia umowy ostatecznej, do takiej umowy nie stosuje przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Skoro konsument nie zaciąga zobowiązania wobec kredytodawcy, nie potrzebuje ochrony normatywnej.
34. Przepisów komentowanej ustawy nie stosuje się również do umowy wstępnej, która dla żadnej strony nie rodzi zobowiązania do zawarcia umowy ostatecznej. Umową taką – stosownie do okoliczności – może być promesa udzielenia kredytu. Promesy tego rodzaju dość często spotyka się w obrocie z udziałem banków (zob. wyrok SN z 11.06.2008 r., V CSK 2/08, LEX nr 424209; wyrok SN z 30.09.2008 r., II CSK 150/08, LEX nr 512038). Należy jednak zastrzec, że charakter prawny promesy bankowej nie jest ustalony i powinien być oceniany *in concreto*.
35. Jak się wydaje, umowa, w której kredytodawca przyrzeka udzielić konsumentowi kredytu zgodnie z art. 3 ust. 1 *in fine* u.k.k., jest zawsze umową przedwstępną w rozumieniu art. 389 § 1 k.c. (por. J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 398).

VI. Cel i przedmiot finansowania

36. Na potrzeby stosowania art. 3 ust. 1 u.k.k. nie ma znaczenia cel finansowania, o ile nie jest on bezpośrednio związany z działalnością gospodarczą lub zawodową kredytobiorcy (art. 5 pkt 1 u.k.k. w zw. z art. 22¹ k.c.). Zasadniczo nie jest również istotny przedmiot finansowania (arg. *lege non distinguente*). Może to być rzecz ruchoma, nieruchomości użytkowa, usługa, dzieło itd.
37. W drodze wyjątku cel finansowania uwzględniono wśród przesłanek określonych w art. 3 ust. 1a: remont domu lub lokalu mieszkalnego (zob. tezy 62 i n.). Cel ten może mieć również znaczenie na potrzeby rozgraniczenia między umową o kredyt konsumencki a umową o kredyt hipoteczny w rozumieniu art. 3 u.k.h. (zob. tezy 76 i n.).
38. Nie ma przeszkód, aby – na zasadzie swobody kontraktowania (art. 353¹ k.c.) – strony umowy postanowiły, że część kapitału kredytu jest przeznaczona wyłącznie na pokrycie odsetek, prowizji lub innych kosztów związanych z tym kredytem (tak pismo Prezesa UOKiK z 20.02.2012 r., DDK-076-118/11/BK, MPB 2012/9). Wniosek taki

wynika m.in. z art. 5 pkt 7 (sformułowanie: „kredytowanych kosztów kredytu”). Odsetki (kapitałowe i za opóźnienie) nalicza się wtedy od całego kapitału kredytu (odmiennie, bezpodstawnie pismo Prezesa UOKiK z 3.11.2011 r., DDK-076-119/11/BK, niepubl.). Kwestia ta budzi jednak spory w orzecznictwie sądowym (szerzej zob. komentarz do art. 5, tezy 293–295).

Przykład: Kredytodawca udziela konsumentowi kredytu w wysokości 10 000 zł na rok. Zgodnie z umową prowizja przygotowawcza od kredytu w kwocie 1500 zł jest pobierana w ciężar kredytu przy jego wypłacie konsumentowi. W rezultacie konsument otrzymuje do dyspozycji sumę 8500 zł, a zobowiązany jest do zapłaty na rzecz kredytodawcy kwoty 10 000 zł. Odsetki nalicza się od kwoty 10 000 zł.

VII. Zabezpieczenie kredytu i zmiany podmiotowe

39. Umową o kredyt konsumencki nie jest umowa, w której konsument udziela na rzecz przedsiębiorcy zabezpieczenia spłaty zobowiązania innej osoby. Nie jest istotne, czy tej osobie przysługuje status konsumenta, czy przedsiębiorcy.

Przykłady: 1) poręczenie, 2) poręczenie wekslowe, 3) zastaw, 4) hipoteka, 5) blokada środków na rachunku bankowym.

W szczególności dotyczy to umowy solidarnego przystąpienia do długu (dla porównania zob. art. 10 ust. 2 u.k.k. z 2001 r.). Na podstawie takiej umowy konsument nie otrzymuje kredytu od przedsiębiorcy, więc nie ma podstaw do obejmowania jej przepisami komentowanej ustawy.

Przykład: Bank udzielił kredytu konsumenckiego na rzecz konsumenta A. Następnie bank, konsument A oraz konsument B zawierają porozumienie, zgodnie z którym konsument B przystępuje solidarnie do długu konsumenta A wynikającego z umowy o kredyt konsumencki. Zabezpiecza się w ten sposób spłatę zadłużenia wobec banku z tytułu tej umowy. Konsument B nie może jednak korzystać z wypłaconego kredytu. Zawarte porozumienie nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

Z orzecznictwa zob. wyrok TS z 23.03.2000 r., C-208/98, Berliner Kindl Brauerei AG przeciwko Andreas Siepert, ECLI:EU:C:2000:152, a także – na tle przepisów o nieuczciwych warunkach umownych – postanowienie TS z 19.11.2015 r., C-74/15, Dumitru Tarcău i Ileana Tarcău przeciwko Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA Arad i in., ECLI:EU:C:2015:772; postanowienie TS z 14.09.2016 r., C-534/15, Pavel Dumitraș i Mioara Dumitraș przeciwko BRD Groupe Société Générale – sucursala Satu Mare, ECLI:EU:C:2016:700; postanowienie TS z 27.04.2017 r., C-535/16, Michael Tibor Bachman przeciwko FAER IFN SA, ECLI:EU:C:2017:321.

Z literatury por. np. E. Łętowska, *Europejskie prawo umów konsumenckich*, Warszawa 2004, s. 315; R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 53–54; K. Włodarska [w:] *Ustawa...*, s. 58–60, na tle art. 2 u.k.k. z 2001 r.

40. Umowy o kredyt konsumencki nie stanowi porozumienie, na podstawie którego konsument przejmie dług innego konsumenta z tytułu zawartej uprzednio umowy z kredytodawcą (zob. art. 519 i n. k.c.; dla porównania zob. art. 10 ust. 2 u.k.k. z 2001 r.). Do porozumienia takiego nie stosuje się przepisów komentowanej ustawy.

Przykład: Konsument A zaciągnął kredyt w banku. Kredyt został wypłacony w całości. Następnie bank, konsument A oraz konsument B zawierają porozumienie, zgodnie z którym konsument B przejmuje dług konsumenta A, przy czym konsument A zostaje zwolniony z zobowiązania. Przed zawarciem porozumienia bank nie musi doręczyć konsumentowi B formularza informacyjnego (art. 13–14) ani wykonać innych powinności informacyjnych na podstawie przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Bank nie jest zobowiązany, aby w porozumieniu zamieścić elementy określone w art. 30.

Jeżeli jednak w porozumieniu takim strony równocześnie zmieniają treść stosunku prawnego, który wynika z umowy o kredyt konsumencki (np. przedłużają okres kredytowania), w dokumencie porozumienia należy zamieścić zaktualizowane informacje dotyczące zmienianych warunków kredytu (zob. komentarz do art. 29, tezy 109 i n., komentarz do art. 30, tezy 210 i n.).

41. Porozumienie, zgodnie z którym dany konsument staje się współkredytobiorcą odnośnie do – zawartej uprzednio przez innego konsumenta – umowy o kredyt konsumencki i może korzystać z tego kredytu, stanowi umowę zmieniającą. Poszerza się w ten sposób grono podmiotów po stronie kredytobiorcy. Do porozumienia takiego *per analogiam* stosuje się przepisy o zawarciu umowy o kredyt konsumencki (zob. komentarz do art. 29, tezy 109 i n., komentarz do art. 30, tezy 210 i n.).

Przykład: Bank zawarł z konsumentem umowę, na podstawie której udzielił mu kredytu w rachunku na okres roku. Następnie bank, konsument oraz jego małżonek podpisali porozumienie, w którym przekształcili rachunek konsumenta w rachunek wspólny (zob. art. 51–51a pr. bank.). Współposiadaczami tego rachunku zostali konsument i jego małżonek. Równolegle bank, konsument oraz małżonek konsumenta podpisali kolejne porozumienie, zgodnie z którym małżonek został współkredytobiorcą i może wypłacać kredyt z rachunku. Przed podpisaniem tego porozumienia bank powinien doręczyć małżonkowi konsumenta formularz informacyjny dotyczący udzielonego kredytu (art. 13–14). Niezwłocznie po podpisaniu porozumienia małżonek musi otrzymać od banku dokument umowy o kredyt konsumencki, który uwzględnia wszystkie elementy określone w art. 30.

VIII. Wyłączone umowy

42. Zgodnie z art. 3 ust. 3 umowy o kredyt konsumencki nie stanowi umowa dotycząca odroczenia terminu spełnienia świadczenia niepieniężnego, o ile jej przedmiotem jest stałe lub sukcesywne świadczenie usług lub dostaw towarów tego samego rodzaju przez przedsiębiorcę na rzecz konsumenta, a konsument jest zobowiązany do zapłaty za spełnione świadczenie w ustalonych odstępach czasu w trakcie obowiązywania umowy. Do takiej umowy nie stosuje się przepisów komentowanej ustawy (zob. pkt 12 preambuły dyrektywy 2008/48).

Przykłady: 1) umowa o dostawę energii elektrycznej, gazu lub wody, 2) umowa o świadczenie usług telekomunikacyjnych, 3) umowa o wywóz śmieci, 4) umowa ubezpieczenia, 5) umowa rachunku bankowego.

W umowach tego rodzaju czynnik kredytowy ma charakter uboczny i często przypadkowy. Wynika z uzgodnionego ułożenia terminów spełniania przez strony swoich świadczeń (podobnie M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 432).

43. Art. 3 ust. 3 sformułowano w sposób nieprecyzyjny. W przepisie tym w rzeczywistości chodzi o przypadki, gdy – zgodnie z umową – spełnienie świadczenia niepieniężnego przez przedsiębiorcę na rzecz konsumenta poprzedza spełnienie świadczenia pieniężnego przez konsumenta na rzecz przedsiębiorcy (por. M. Chruściak [w:] M. Chruściak i in., *Ustawa...*, s. 41–42).

Odnosnie do umowy o świadczenie usług telekomunikacyjnych i dzierżawy urządzenia abonenckiego – zob. wyrok SA w Warszawie z 19.01.2011 r., VI ACa 438/10, LEX nr 1109416.

44. W przypadku gdy strony umowy określonej w art. 3 ust. 3 zawierają odrębne porozumienie w sprawie odroczenia terminu płatności wynagrodzenia przedsiębiorcy i w związku z tym konsument ponosi pewne koszty, porozumienie takie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim (art. 3 ust. 1–1a).

Przykład: Konsument zawarł umowę z przedsiębiorcą dotyczącą dostawy energii elektrycznej. Umowa nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim. Konsument zalega z płatnościami za dostarczoną energię. Strony zawierają porozumienie, w którym odraczają termin płatności przez konsumenta zaległego wynagrodzenia na rzecz przedsiębiorcy o trzy miesiące. Dodatkowo zastrzegają na rzecz przedsiębiorcy odsetki kapitałowe według stawki 9% p.a. Porozumienie spełnia przesłanki określone w art. 3 ust. 1. Należy zastosować do niego przepisy komentowanej ustawy.

Do porozumienia takiego nie znajdują zastosowania art. 4 ust. 2 pkt 5–6, ponieważ pierwotna umowa nie miała statusu umowy o kredyt konsumencki.

IX. Pułap kredytu

45. W art. 3 ust. 1 wprowadzono pułap w wysokości 255 550 zł. Wyznacza on zakres stosowania komentowanej ustawy. Kredyty, których udzielono w wyższej kwocie, nie podlegają przepisom ustawy o kredycie konsumenckim (z zastrzeżeniem art. 3 ust. 1a; zob. tezy 62 i n.). Dotyczy to także sytuacji, gdy – w wyniku spłat – suma długu konsumenta wobec kredytodawcy spadła poniżej 255 550 zł (podobnie A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 7).
46. Komentowany przepis implementuje art. 2 ust. 2 lit. c w zw. z art. 28 dyrektywy 2008/48 do prawa polskiego.
- „Kwota określająca górny limit wysokości kredytów konsumenckich w walucie polskiej została określona zgodnie z art. 28 dyrektywy, który stanowi, iż przeliczenie wskazanej w dyrektywie kwoty 75 000 euro następuje po kursie wymiany w dniu przyjęcia dyrektywy, tj. w dniu 23 kwietnia 2008 r. Dyrektywa w art. 28 ust. 2 pozwala państwom członkowskim zaokrąglać kwoty ustalone w wyniku przeliczenia górnego limitu wysokości kredytów konsumenckich, pod warunkiem że to zaokrąglenie nie będzie większe niż 10 euro. Zgodnie z założeniami określono górny limit kredytu konsumenckiego na poziomie 255 550 zł” (*Uzasadnienie...*, VI kadencja, druk sejm. nr 3596, s. 9).
47. Uznaje się, że w przypadku kredytów na wysokie kwoty konsument nie potrzebuje szczególnej ochrony normatywnej, ponieważ ze znaczną rozważą wtedy podchodzi do zawarcia umowy oraz oceny warunków kredytu (por. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 430; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 418, przypis 353). Założenie to, jak się wydaje, nie odpowiada w pełni rzeczywistości.
48. Omawiany pułap uwzględnia się według stanu na dzień zawarcia umowy o kredyt konsumencki.
49. W przypadku gdy kredytu udzielono w walucie obcej, na potrzeby stosowania art. 3 ust. 1 wysokość tego kredytu przelicza się na złote przy zastosowaniu średniego kursu tej waluty, jaki został ogłoszony przez Narodowy Bank Polski w ostatnim dniu kwartału poprzedzającego dzień zawarcia umowy (art. 6).

Przykład: Umowę o kredyt konsumencki w kwocie 60 000 euro zawarto w dniu 15.11. Zastosowanie ma kurs średni euro ogłoszony przez NBP w dniu 30.09. Jeżeli – przy zastosowaniu tego kursu – równowartość 60 000 euro nie przekracza kwoty 255 550 zł, to umowa podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

50. Jeżeli konsumentowi udzielono kredytu bankowego lub pożyczki pieniężnej, pułap określony w art. 3 ust. 1 należy odnosić do kapitału tego kredytu lub pożyczki (bez odsetek i in-

nych należności ubocznych). Trzeba uwzględnić pełną sumę kapitału także wtedy, gdy jego część jest przeznaczona na finansowanie kosztów kredytu, np. odsetek lub prowizji przygotowawczej (por. jednak M. Grochowski, P. Miśkiewicz [w:] *Prawo...*, s. 452).

Przykład: Bank udzielił konsumentowi kredytu w wysokości 270 000 zł. Część kredytu w kwocie 20 000 zł przeznaczono na pokrycie prowizji przygotowawczej. Konsument otrzymał na swój rachunek bankowy kwotę 250 000 zł. Suma kapitału kredytu (270 000 zł) przekracza próg wyznaczony w art. 3 ust. 1, więc zawarta umowa nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

51. Pewne wątpliwości mogą budzić inne rodzaje kredytu konsumenckiego. Sądzę, że we wszystkich przypadkach nie powinna mieć znaczenia wartość świadczenia niepieniężnego po stronie kredytodawcy. Na potrzeby stosowania art. 3 ust. 1 istotna jest suma kapitału, jaką ma zapłacić konsument na rzecz kredytodawcy, z pominięciem odsetek i innych należności ubocznych (podobnie M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 431).

Przykład: Konsument kupuje od sprzedawcy rzecz za 300 000 zł. Stosownie do uzgodnień stron konsument płaci część ceny w wysokości 100 000 zł przy zawarciu umowy, a pozostałą część ceny (200 000 zł) ma zapłacić za rok. Od kwoty 200 000 zł nalicza się odsetki kapitałowe według stawki 6% p.a. Należy uznać, że strony zawarły umowę o kredyt konsumencki w wysokości 200 000 zł, która podlega przepisom komentowanej ustawy.

52. W przypadku umów najmu, dzierżawy oraz leasingu, które spełniają przesłanki określone w art. 4 ust. 4, relewantna jest suma rat kapitałowych, jakie konsument powinien zapłacić w okresie kredytowania, oraz kwota, za którą ma nabyć przedmiot umowy.

Przykład: Konsument zawarł z przedsiębiorcą umowę leasingu określonej rzeczy na dwa lata. Zgodnie z umową po tym okresie konsument jest zobowiązany nabyć rzecz za 50 000 zł. Suma rat kapitałowych, które konsument powinien zapłacić w ciągu dwóch lat (bez odsetek i innych należności ubocznych), wynosi 100 000 zł. Ponieważ w sumie konsument ma zapłacić na rzecz przedsiębiorcy kwotę kapitału 150 000 zł, do umowy leasingu stosuje się przepisy ustawy o kredycie konsumenckim.

53. Pułap, o którym mowa w art. 3 ust. 1, nie ma zastosowania do kredytów w rachunku konsumenta, które powinny być spłacone w terminie do jednego miesiąca (art. 4 ust. 2 pkt 2). Przepisy wskazane w art. 4 ust. 2 pkt 2 znajdują zastosowanie niezależnie od kwoty kredytu (zob. komentarz do art. 4, teza 89).
54. W drodze wykładni prounijnej należy uznać, że pułap określony w art. 3 ust. 1 stosuje się w odniesieniu do umów opisanych w art. 4 ust. 2 pkt 3–6 (zob. komentarz do art. 4, tezy 90, 105 i 112).

55. Polski ustawodawca nie zdecydował się, aby wprowadzić dolny próg wysokości kredytu, poniżej którego nie stosuje się przepisów ustawy o kredycie konsumenckim (zob. art. 2 ust. 2 lit. c w zw. z pkt 10 preambuły dyrektywy 2008/48). Rozwiązanie takie jest dopuszczalne (por. jednak M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 430–431). Dotyczy to zarówno kredytów w złotych, jak i w walutach obcych (odmiennie, bezzasadnie P. Bodył-Szymala, *Trzeba wypracować formy komunikacji z konsumentami*, „Rzeczpospolita” z 7–8.05.2011 r., s. C6). Kredyty o niewielkiej wysokości stanowią bowiem znaczącą część transakcji konsumenckich na polskim rynku finansowym.

X. Zmiana kwoty kredytu

56. Poważne wątpliwości budzi kwestia, jak kwalifikować podwyższenie sumy kredytu udzielonego konsumentowi (por. J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 418). Sądzę, że w każdym przypadku należy badać intencję stron: czy zmierzają do udzielenia nowego kredytu, czy zmiany treści dotychczasowego stosunku kredytowego? Zamiar stron rozstrzyga o konsekwencjach prawnych dokonanej czynności (podobnie A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 7–8).
57. Jeżeli intencją stron jest udzielenie nowego kredytu konsumenckiego, umowę, która dotyczy tego kredytu, należy traktować odrębnie od umów uprzednio zawartych z konsumentem. Nie sumuje się wtedy kredytów udzielonych konsumentowi, choćby były przeznaczone na ten sam cel.

Przykład: Kredytodawca zawarł z konsumentem umowę o udzielenie kredytu konsumenckiego w wysokości 200 000 zł. Następnie strony podpisują dokument dotyczący osobnej umowy odnośnie do kredytu w kwocie 100 000 zł. Mamy do czynienia z odrębnym kredytem, w związku z czym przed zawarciem umowy kredytodawca zobowiązany jest wykonać wobec konsumenta obowiązki informacyjne wymagane na podstawie przepisów komentowanej ustawy, w tym doręczyć mu formularz informacyjny zgodnie z art. 13–14. Do obu umów (kredyt w wysokości 200 000 zł oraz kredyt w wysokości 100 000 zł) stosuje się przepisy ustawy o kredycie konsumenckim.

58. Jeżeli z okoliczności wynika, że podwyższając sumę kredytu, strony nie zamierzają założyć nowego stosunku prawnego, lecz jedynie zmienić treść istniejącego stosunku z tytułu umowy o kredyt konsumencki, należy badać, czy podwyższona suma kredytu przekracza pułap 255 550 zł lub równowartość tej kwoty w walucie obcej (art. 3 ust. 1 w zw. z art. 6).

W przypadku gdy pułap nie został przekroczony, cały stosunek prawny (wraz z podwyższoną kwotą kredytu) podlega przepisom o kredycie konsumenckim. Na kredytodawcy nie ciąży wtedy obowiązek, aby – przed zawarciem umowy zmieniającej –

wykonać obowiązki informacyjne, o których mowa w art. 13 i n. odnośnie do podwyższenia kredytu [podobnie *Rekomendacja Komitetu ds. Kredytu Konsumentckiego i Rady Prawa Bankowego dotycząca wybranych problemów interpretacyjnych w nowej ustawie o kredycie konsumenckim* (cz. I), Związek Banków Polskich, MPB 2011/12, pkt 3]. Kredytodawca powinien jednak zamieścić w dokumencie umowy zmieniającej (np. w postaci aneksu) zaktualizowane informacje dotyczące zmodyfikowanych warunków kredytu (zob. komentarz do art. 29, tezy 109 i n., komentarz do art. 30, tezy 210 i n.).

Przykład: Bank udzielił kredytu w kwocie 100 000 zł na rzecz konsumenta. Następnie strony zawarły aneks, podwyższając sumę kredytu do 120 000 zł. Stosunek prawny między stronami nadal podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim, ponieważ nie przekroczono pułapu wynikającego z art. 3 ust. 1. W aneksie powinny zostać zawarte zaktualizowane informacje, które opisują zmienione warunki udzielonego kredytu.

Gdy w wyniku podwyższenia sumy kredytu przekroczono pułap określony w art. 3 ust. 1, stosunek prawny – od daty wejścia w życie umowy zmieniającej – przestaje w ogóle podlegać przepisom o kredycie konsumenckim. W takiej sytuacji, oczywiście, przed zawarciem umowy zmieniającej na kredytodawcy nie ciąży żadne obowiązki informacyjne w stosunku do konsumenta na podstawie komentowanej ustawy.

Przykład: Strony zawarły umowę o kredyt konsumencki w kwocie 200 000 zł w dniu 12.01. Następnie w dniu 3.06 strony podpisały aneks do tej umowy, w którym podwyższono sumę kredytu do 270 000 zł. Od 3.06 stosunek prawny nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

Jeżeli podwyższono kredyt udzielony w walucie obcej, na potrzeby ustalenia, czy został przekroczony pułap określony w art. 3 ust. 1, stosuje się średni kurs tej waluty, jaki został ogłoszony przez Narodowy Bank Polski w ostatnim dniu kwartału poprzedzającego dzień zawarcia umowy zmieniającej (art. 6 *per analogiam*).

59. Należy zaznaczyć, że – odmiennie, niż przyjęto w niniejszym komentarzu – w doktrynie dominuje tendencja, aby każde podwyższenie sumy finansowania traktować jako udzielenie nowego kredytu (por. np. M. Szakun [w:] M. Chruściak, M. Kłoda, A. Kopeć, G. Kott, M. Szakun, T. Ostrowski, *Ustawa o kredycie konsumenckim. Rekomendacje interpretacyjne podstawowych regulacji. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 142; R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 298, i powołana tam literatura; zob. także komentarz do art. 40, tezy 13 i n.).
60. Jeżeli kwota kredytu pierwotnie przekraczała pułap określony w art. 3 ust. 1, a następnie – w drodze umowy zmieniającej (np. aneksu) – strony zmniejszyły tę kwotę poniżej obowiązującego pułapu, od daty wejścia w życie umowy zmieniającej stosunek

prawny zaczyna podlegać przepisom o kredycie konsumenckim. Przed zawarciem umowy zmieniającej kredytodawca powinien wykonać odpowiednie obowiązki informacyjne w stosunku do konsumenta na podstawie komentowanej ustawy.

Przykład: Bank udzielił kredytu w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta w wysokości 300 000 zł na okres dwóch lat. Do zawartej umowy nie stosuje się przepisów komentowanej ustawy, ponieważ przekroczono pułap wynikający z art. 3 ust. 1. Po kilku miesiącach strony podpisały aneks, w którym obniżono sumę dostępnego kredytu do 200 000 zł. Począwszy od daty wejścia aneksu w życie, stosunek prawny między bankiem a konsumentem zaczyna podlegać przepisom ustawy o kredycie konsumenckim. Ponadto – przed zawarciem aneksu – bank powinien wykonać obowiązki informacyjne wobec konsumenta określone w tej ustawie, w szczególności doręczyć mu wymagany formularz informacyjny (art. 13–14).

61. Gdy zmniejszony kredyt wyrażono w walucie obcej, w drodze analogii stosuje się art. 6. Do obliczenia omawianego pułapu przyjmuje się wtedy średni kurs tej waluty, jaki został ogłoszony przez Narodowy Bank Polski w ostatnim dniu kwartału poprzedzającego dzień zawarcia umowy zmieniającej.

XI. Kredyt przeznaczony na remont domu albo lokalu mieszkalnego

62. W art. 3 ust. 1a rozszerzono definicję umowy o kredyt konsumencki, którą zamieszczono w art. 3 ust. 1. Uznaje się, że pojęcie to obejmuje także umowę o kredyt niezabezpieczony hipoteką, który jest przeznaczony na remont domu albo lokalu mieszkalnego (bez względu na kwotę kredytu).

Przykład: Bank udzielił konsumentowi niezabezpieczonego kredytu w wysokości 300 000 zł na remont lokalu, w którym konsument zamieszkuje ze swoją rodziną. Do zawartej umowy w pełni znajdują zastosowanie przepisy ustawy o kredycie konsumenckim.

63. Powołany przepis stanowi transpozycję art. 2 ust. 2a dyrektywy 2008/48.
64. Komentowany przepis jest skorelowany z art. 2 pkt 7 u.k.h., w którym takie umowy wyłączono z zakresu stosowania ustawy o kredycie hipotecznym. Przepisy te wprowadzono w celu uniknięcia wątpliwości, jaki reżim prawny znajduje zastosowanie do kredytów remontowych. Przyjmuje się, że umowy tego rodzaju w całości powinny podlegać przepisom ustawy o kredycie konsumenckim. Gwarantuje to konsumentom równoważny poziom ochrony przewidziany w tej ustawie (zob. pkt 18 preambuły dyrektywy 2014/17).

65. Podstawowym kryterium wyróżniającym umowę, którą opisano w art. 3 ust. 1a, jest cel kredytu. Zgodnie z umową musi to być kredyt, który jest przeznaczony na remont domu albo lokalu mieszkalnego.

Na ogół jest to pożyczka pieniężna lub kredyt bankowy (w rozumieniu art. 69 ust. 1 pr. bank.). Teoretycznie komentowany przepis może obejmować także inne rodzaje kredytu konsumenckiego, np. gdy wykonawca robót budowlanych – za odrębną opłatą – odracza płatność wynagrodzenia przez konsumenta (zob. art. 3 ust. 2 pkt 3).

66. Przedmiotem finansowania, zgodnie z art. 3 ust. 1a, jest dom albo lokal mieszkalny. Wykładnia prounijna przekonuje, że chodzi o dowolnego rodzaju nieruchomość o charakterze mieszkalnym, czyli przeznaczonym do stałego zamieszkania przez ludzi (zob. art. 2 ust. 2a dyrektywy 2008/48).

Nie jest istotne, czy i jakie prawo przysługuje konsumentowi do wspomnianej nieruchomości (własność, użytkowanie wieczyste, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, najem itd.).

67. Na potrzeby stosowania art. 3 ust. 1a nie jest konieczne, aby konsument zamieszkiwał na remontowanej nieruchomości.
68. W przypadku gdy cel finansowania, który oznaczono w umowie, ma charakter złożony i jednocześnie obejmuje: 1) nabycie lub utrzymanie nieruchomości mieszkalnej (zob. art. 3 ust. 1 *in fine* u.k.h.) oraz 2) jej remont, omawiany wyjątek nie ma zastosowania. Do udzielonego kredytu stosuje się wtedy przepisy ustawy o kredycie hipotecznym, choćby nie był on zabezpieczony hipoteką ani przewłaszczeniem nieruchomości. Nie jest wówczas istotne, który element celu finansowania ma charakter dominujący.
69. Zgodnie z art. 3 pkt 8 pr. bud. remont oznacza wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, a niestanowiących bieżącej konserwacji (przy czym dopuszcza się stosowanie wyrobów budowlanych innych niż użyte w stanie pierwotnym). Definicję tę można stosować pomocniczo przy wykładni art. 3 ust. 1a.
70. Komentowany przepis dotyczy jedynie takich kredytów konsumenckich, które nie zostały zabezpieczone hipoteką ustanowioną na rzecz kredytodawcy.
71. Wykładnia prounijna oraz systemowa prowadzi do wniosku, że art. 3 ust. 1a u.k.k. wprowadza także wymaganie, aby kredyt nie został zabezpieczony przewłaszczeniem nieruchomości na zabezpieczenie (zob. art. 387¹ k.c.). W obrocie cywilnoprawnym takie przewłaszczenie stanowi funkcjonalny odpowiednik hipoteki (dla porównania zob. brzmienie art. 3 ust. 1 u.k.h.).

72. Z wykładni systemowej oraz celowościowej wypływa konkluzja, że komentowany przepis odnosi się jedynie do braku zabezpieczenia (hipoteki lub przewłaszczenia) na nieruchomości albo prawie rzeczowym do nieruchomości, np. prawie użytkowania wieczystego. Chodzi o nieruchomość stanowiącą przedmiot finansowania lub inną nieruchomość należącą do konsumenta albo osoby trzeciej (arg. *lege non distinguente*). Pozwala to m.in. na precyzyjne rozgraniczenie omawianej umowy oraz umowy o kredyt hipoteczny w rozumieniu art. 3 u.k.h.

Art. 3 ust. 1a obejmuje natomiast kredyty, które zabezpieczono za pomocą innego rodzaju instrumentów, np. poręczenia, zastawu rejestrowego, kaucji, pełnomocnictwa do rachunku bankowego (arg. *a contrario*).

73. W odniesieniu do kredytu, o którym mowa w art. 3 ust. 1a, nie obowiązuje pułap kwotowy określony w art. 3 ust. 1 (zob. tezy 45 i n.). Kredyt taki – bez względu na kwotę – podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.
74. Do kredytu unormowanego w art. 3 ust. 1a stosuje się – poza pułapem kwotowym – inne przesłanki przedmiotowe i podmiotowe wyznaczone w art. 3 ust. 1 (np. co do statusu stron umowy).
75. Umowy o udzielenie konsumentowi kredytu przeznaczonego na remont nieruchomości niemieszkalnej (np. budynku gospodarczego na działce rolnej) podlegają przepisom ustawy o kredycie konsumenckim na zasadach ogólnych. Obowiązuje wtedy m.in. pułap kwotowy wyznaczony w art. 3 ust. 1.

XII. Zabezpieczenie kredytu na nieruchomości

76. W przypadku gdy kredyt udzielony konsumentowi przez przedsiębiorcę jest zabezpieczony na nieruchomości (hipoteką albo przewłaszczeniem) lub przeznaczony na nabycie nieruchomości przez konsumenta, trzeba przede wszystkim ocenić reżim prawny tego kredytu.
77. Jeżeli umowa zawarta z konsumentem spełnia przesłanki określone w art. 3 u.k.h., należy ją uznać za umowę o kredyt hipoteczny (z zastrzeżeniem wyłączeń opisanych w art. 2 u.k.h.). W takiej sytuacji umowa podlega przepisom ustawy o kredycie hipotecznym (bez względu na wysokość finansowania), a przepisy ustawy o kredycie konsumenckim nie znajdują do niej zastosowania.

Przykład 1: Bank udzielił konsumentowi kredytu w wysokości 200 000 zł zabezpieczonego hipoteką na lokalu mieszkalnym (zob. art. 3 ust. 1 u.k.h.). Do umowy kredytowej należy stosować przepisy ustawy o kredycie hipotecznym.

Przykład 2: Konsument zawarł z bankiem umowę, na podstawie której udzielono konsumentowi kredytu na nabycie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu (mieszkalnego). Zawarta umowa podlega przepisom ustawy o kredycie hipotecznym.

Ogólnie rzecz ujmując, przepisy ustawy o kredycie hipotecznym stanowią *leges speciales* w stosunku do przepisów ustawy o kredycie konsumenckim.

78. W przypadku gdy przesłanki wyznaczone w art. 3 u.k.h. nie są spełnione albo zastosowanie znajdują wyłączenia opisane w art. 2 u.k.h., powinno się zbadać, czy umowa odpowiada warunkom przedmiotowym, kwotowym i podmiotowym określonym w art. 3 ust. 1–1a u.k.k. Jeżeli tak, to stanowi ona umowę o kredyt konsumencki i stosuje się do niej w pełni przepisy komentowanej ustawy (z zastrzeżeniem wyjątków określonych w art. 4 ust. 1).

Przykład 1: Przedsiębiorca udzielił konsumentowi oprocentowanej, niezabezpieczonej pożyczki w wysokości 20 000 zł bez oznaczenia celu finansowania. Do umowy pożyczki zastosowanie znajdują przepisy ustawy o kredycie konsumenckim.

Przykład 2: Bank udzielił konsumentowi kredytu w wysokości 280 000 zł przeznaczonego na remont lokalu mieszkalnego. Wierzytelności o spłatę kredytu nie zabezpieczono hipoteką na nieruchomości lub przewłaszczeniem nieruchomości. Do umowy tej należy stosować przepisy ustawy o kredycie konsumenckim (art. 3 ust. 1a).

Przykład 3: Bank udzielił konsumentowi kredytu w kwocie 220 000 zł na nabycie lokalu użytkowego. Spłata kredytu została zabezpieczona zastawem rejestrowym na akcjach posiadanych przez konsumenta. Do umowy kredytowej powinny być stosowane przepisy ustawy o kredycie konsumenckim.

79. Możliwe są sytuacje, w których umowa nie spełnia zarówno przesłanek określonych w art. 3 ust. 1 u.k.h., jak i kryteriów opisanych w art. 3 ust. 1 i 1a u.k.k. (zwłaszcza kwotowych).

Przykład: Pożyczkodawca (przedsiębiorca) udzielił konsumentowi pożyczki w kwocie 300 000 zł na cele konsumpcyjne. Spłata pożyczki została zabezpieczona hipoteką na lokalu użytkowym. Do umowy pożyczki nie znajdują zastosowania przepisy ustawy o kredycie hipotecznym (ze względu na cel finansowania oraz przedmiot zabezpieczenia) ani przepisy ustawy o kredycie konsumenckim, ponieważ kwota pożyczki przekracza pułap wyznaczony w art. 3 ust. 1.

80. Należy podkreślić, że *de lege lata* okoliczność, iż wierzytelność kredytodawcy z tytułu umowy o kredyt konsumencki jest zabezpieczona hipoteką albo przewłaszczeniem

nieruchomości, nie powoduje wyłączenia umowy poza zakres stosowania przepisów komentowanej ustawy. Przepisy te w całości powinny być stosowane do takiej umowy (z zastrzeżeniem art. 3 ust. 1 u.k.h.; zob. też 77). Polski ustawodawca rozszerzył zatem zakres stosowania tych przepisów w porównaniu z regulacją unijną (zob. art. 2 ust. 2 lit. a–b dyrektywy 2008/48). Nie narusza to jednak zasady harmonizacji zupełnej (zob. art. 22 ust. 1 dyrektywy 2008/48).

Przykład: Konsument otrzymał od banku kredyt w wysokości 100 000 zł. Spłata kredytu została zabezpieczona za pomocą hipoteki na niezabudowanej nieruchomości rolnej należącej do konsumenta. Zawarta umowa podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim. Nie stosuje się natomiast przepisów ustawy o kredycie hipotecznym.

W odniesieniu do umów kredytu i pożyczki z zabezpieczeniem hipotecznym, które zawarto przed 22.07.2017 r., zastosowanie znajduje dotychczasowy art. 4 ust. 2 pkt 1 oraz wskazane tam przepisy: art. 22, art. 23, art. 29, art. 35, art. 35a oraz art. 46 (obowiązujące w poprzednim stanie prawnym).

81. W przypadku gdy zawarta umowa stanowi umowę o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ust. 1 u.k.k., a jednocześnie zamieszczono ją w katalogu wyłączeń, o których mowa w art. 2 u.k.h., należy do niej stosować przepisy ustawy o kredycie konsumenckim (z zastrzeżeniem art. 4 ust. 1 u.k.k.).
82. Jeżeli umowa nie podlega hipotezie art. 3 u.k.h., a spełnia przesłanki określone w art. 4 ust. 2 pkt 2–6 u.k.k., powinny być do niej stosowane przepisy, które wskazano w tych regulacjach. Dotyczy to także przypadku, gdy spłatę kredytu zabezpieczono za pomocą hipoteki albo przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie.

Przykład: Strony zawarły umowę restrukturyzacyjną określoną w art. 4 ust. 2 pkt 5. Spłatę wierzytelności kredytodawcy wobec konsumenta zabezpieczono za pomocą hipoteki na niezabudowanym gruncie rolnym należącym do kredytobiorcy. Do umowy należy stosować przepisy ustawy o kredycie konsumenckim wymienione w art. 4 ust. 2 pkt 5. Gdyby jednak ustanowiono hipotekę na nieruchomości mieszkalnej, powinny być stosowane przepisy ustawy o kredycie hipotecznym.

XIII. Zagadnienia kolizyjnoprawne

83. Odnośnie do kwalifikacji kolizyjnoprawnej umowy o kredyt konsumencki (tj. rozstrzygnięcia, prawo jakiego państwa należy stosować do danego aspektu tej umowy) podstawowe znaczenie mają przepisy rozp. Rzym I (szerzej por. M. Kłoda, *Prawo właściwe dla umowy o kredyt konsumencki*, PUG 2011/11, s. 14 i n.).

84. Należy zaznaczyć, że działalność gospodarcza na polskim rynku kredytów konsumenckich podlega reglamentacji podmiotowej (zob. art. 59a w zw. z art. 5 pkt 2 i 2a). Stosowanie przepisów rozporządzenia Rzym I ani innych regulacji kolizyjnych nie wyłącza ograniczeń podmiotowych – po stronie kredytodawcy – przewidzianych w komentowanej ustawie.
85. Zgodnie z art. 6 ust. 1 rozp. Rzym I, w przypadku gdy strony nie dokonały wyboru prawa, umowa o kredyt konsumencki podlega prawu państwa, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu, pod warunkiem że kredytodawca-przedsiębiorca: 1) wykonuje swoją działalność gospodarczą lub zawodową w państwie, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu, lub 2) w jakikolwiek sposób kieruje taką działalność do tego państwa lub do kilku państw z tym państwem włącznie, a umowa wchodzi w zakres tej działalności.

Przykład: Przedsiębiorca niemiecki otworzył oddział w Polsce. W ramach tego oddziału zawarł umowę pożyczki z konsumentem, który ma miejsce zwykłego pobytu w Polsce. Umowa pożyczki podlega prawu polskiemu. Zastosowanie do niej znajdują przepisy komentowanej ustawy.

86. Niejasne jest znaczenie przesłanki „kierowania działalności” przez przedsiębiorcę do danego państwa, zwłaszcza w przypadku zawarcia umowy przez Internet (art. 6 ust. 1 lit. b rozp. Rzym I). W ogólnym zarysie chodzi o realizację przez przedsiębiorcę określonej strategii biznesowej, aby wejść na rynek krajowy pewnego państwa oraz zdobyć na tym rynku klientelę. Strategia ta powinna wyrażać się w działaniach faktycznych, które są dostrzegalne dla potencjalnych kontrahentów przedsiębiorcy.

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE – na tle zbliżonych przepisów prawa procesowego – pojawiła się tendencja do szerokiej interpretacji tej przesłanki (zob. wyrok ETS z 7.12.2010 r., sprawy połączone C-585/08 i C-144/09, Peter Pammer przeciwko Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08) i Hotel Alpenhof GesmbH przeciwko Oliver Heller (C-144/09), ECLI:EU:C:2010:740; por. M. Jagielska, *Ewolucja ochrony konsumenta w prawie kolizyjnym Unii Europejskiej w zakresie zobowiązań umownych*, Warszawa 2010, s. 83 i n., 210 i n.; M. Kłoda, *Prawo...*, s. 16–17; M. Pilich, *Kierowanie przez przedsiębiorcę działalności do państwa zamieszkania konsumenta. Glosa do wyroku ETS z dnia 7 grudnia 2010 r., sprawy połącz. C-585/08 Pammer/Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG i C-144/09 Hotel Alpenhof GmbH/Heller*, „Polski Proces Cywilny” 2011/3, s. 160 i n.; zob. także pkt 24 preambuły rozp. Rzym I).

Przykłady: Następujące przesłanki mogą wskazywać, że przedsiębiorca, który ma siedzibę poza naszym krajem, kieruje swoją działalność do Polski: 1) międzynarodowy charakter działalności przedsiębiorcy, 2) podanie numeru telefonicznego z prefiksem dla Polski (+48), 3) używanie polskiej domeny internetowej (końcówka „.pl”), 4) język

polski jako język strony internetowej przedsiębiorcy, która umożliwia kontakt w celu zawarcia umowy, 5) umożliwienie płatności w złotych, 6) posługiwanie się pośrednikiem kredytowym działającym w Polsce, 7) reklama w polskich mediach.

W odniesieniu do czynnej działalności transgranicznej instytucji kredytowych – zob. I. Floras, T. Czech, *Działalność transgraniczna instytucji kredytowych w Polsce*, PB 2006/4, s. 46 i n.

87. Gdy spełniono przesłanki wymienione w art. 6 ust. 1 rozp. Rzym I, do formy umowy o kredyt konsumencki stosuje się prawo państwa, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu (art. 11 ust. 4 rozp. Rzym I).
88. W przypadku gdy strony nie dokonały wyboru prawa i nie są spełnione przesłanki określone w art. 6 ust. 1 rozp. Rzym I, umowa o kredyt konsumencki podlega prawu właściwemu dla siedziby (miejsca zwykłego pobytu) kredytodawcy (zob. art. 6 ust. 3 rozp. Rzym I). Jeżeli umowę zawarto w zakresie działalności oddziału kredytodawcy, który funkcjonuje w innym państwie, stosuje się prawo właściwe dla siedziby tego oddziału (art. 19 ust. 2 rozp. Rzym I).

Przykład: Konsument, który ma miejsce zwykłego pobytu w Polsce, podczas wycieczki turystycznej do Hiszpanii otrzymuje ofertę banku hiszpańskiego odnośnie do karty kredytowej i zawiera z tym bankiem umowę. Umowa podlega prawu hiszpańskiemu, niezależnie od miejsca korzystania z tej karty (częściowo odmiennie M. Kłoda, *Prawo...*, s. 17).

Jak się wydaje, wniosek ten odnosi się do wszelkiego rodzaju umów o kredyt konsumencki (zob. tezy 19 i n.). W umowach takich świadczenie charakterystyczne spełnia kredytodawca (art. 4 ust. 2 rozp. Rzym I).

W odniesieniu do formy czynności prawnej – zob. art. 11 ust. 1–2 rozp. Rzym I oraz art. 25 p.p.m.

89. Strony umowy o kredyt konsumencki mogą dokonać wyboru prawa, jakiemu ma podlegać ta umowa (art. 3 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 2 zd. 1 rozp. Rzym I, art. 4 ust. 1 p.p.m.). W przypadku gdy w danej transakcji nie występuje element międzynarodowy, dokonany przez strony wybór nie narusza stosowania przepisów, które mają charakter imperatywny lub semidystryktywny (art. 3 ust. 3 rozp. Rzym I).

Przykład: Jeżeli polski kredytodawca udziela pożyczki polskiemu konsumentowi, a kwotę pożyczki wręcza się gotówką temu konsumentowi w Polsce, można postawić, że do umowy pożyczki stosuje się np. prawo włoskie. Nie wyłącza to jednak stosowania do zawartej umowy przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, które

są bezwzględnie obowiązujące albo semidyspozytywne (zob. art. 47 zd. 1), np. odnośnie do prawa odstąpienia przez konsumenta od umowy.

90. Wybór prawa przez strony – stosownie do art. 6 ust. 2 zd. 2 rozp. Rzym I – nie może prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznanej mu na podstawie przepisów, których nie można wyłączyć w drodze umowy, na mocy prawa, jakie zgodnie z art. 6 ust. 1 rozp. Rzym I byłoby właściwe w braku wyboru (zob. tezy 85–86).

Przykład: Przedsiębiorca czeski, który kieruje swoją działalność do Polski, oraz konsument, który ma miejsce zwykłego pobytu w Polsce, wybrali prawo czeskie jako prawo właściwe dla tej umowy. Wybór ten nie wyłącza m.in. uprawnienia konsumenta do kredytu darmowego na podstawie art. 45 ust. 1.

91. Wybór prawa państwa, które nie jest państwem członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego, dla umowy, która wykazuje ścisły związek z obszarem co najmniej jednego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, nie może prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznanej mu w przepisach ustawy o kredycie konsumenckim (art. 30 ust. 1 pkt 5 p.p.m.).

Przykład: Przedsiębiorca francuski oraz konsument, który ma miejsce zwykłego pobytu w Polsce, zdecydowali, że umowa o kredyt konsumencki będzie podlegała prawu stanu Nowy Jork, USA. Wybór ten nie wyłącza m.in. uprawnienia konsumenta do odstąpienia od umowy na podstawie art. 53 ust. 1.

Wykładnia historyczna oraz systemowa prowadzi do wniosku, że art. 30 ust. 1 pkt 5 p.p.m. nie odnosi się do umów, których nie objęto dyrektywą 2008/48, np. umów kredytu i pożyczki z zabezpieczeniem hipotecznym.

92. Na temat przepisów wymuszających swoje zastosowanie por. np. B. Fuchs, *Statut kontraktowy a przepisy wymuszające swoje zastosowanie*, Katowice 2003; M. Lijowska, *Instrumenty kolizyjnoprawnej ochrony konsumenta a przepisy koniecznego zastosowania*, KPP 2006/2; M. Mataczyński, *Przepisy wymuszające swoje zastosowanie w prawie prywatnym międzynarodowym*, Kraków 2005.

Art. 4. [Wyłączenia. Szczególne reżimy normatywne]

1. Ustawy nie stosuje się do umów:

- 1) w których konsument nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania oraz innych kosztów związanych z udzieleniem lub spłatą kredytu konsumenckiego;
- 2) leasingu, jeżeli umowa nie przewiduje obowiązku nabycia przedmiotu umowy przez konsumenta;

- 3) o świadczenie usług maklerskich zawieranych z podmiotami, o których mowa w art. 3 pkt 32 i 33 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2023 r. poz. 646);
 - 4) o kredyt będących wynikiem ugody sądowej oraz ugody będącej wynikiem postępowania w sprawie pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich, o którym mowa w ustawie z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich (Dz. U. poz. 1823);
 - 5) o kredyt udzielany wyłącznie pracownikom zatrudnionym u danego pracodawcy w ramach działalności dodatkowej, w której pracownik nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania lub jest zobowiązany do zapłaty rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania niższej od powszechnie stosowanych na rynku;
 - 6) (*uchylony*)
 - 7) odwróconego kredytu hipotecznego zawartych na podstawie ustawy z dnia 23 października 2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym (Dz. U. z 2023 r. poz. 152).
 - 8)² *konsumenckiej pożyczki lombardowej, o których mowa w ustawie z dnia 14 kwietnia 2023 r. o konsumenckiej pożyczce lombardowej (Dz. U. poz. 1285).*
2. W zakresie:
- 1) (*uchylony*)
 - 2) umów o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta, który jest spłacany przez konsumenta w terminie do jednego miesiąca stosuje się art. 17 ust. 4;
 - 3) umów o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta, który jest spłacany przez konsumenta w terminie do trzech miesięcy lub na żądanie stosuje się art. 7 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 4, art. 8–10, art. 12, art. 17 ust. 2, 3 i 5, art. 19, art. 20, art. 25, art. 28, art. 29, art. 30 ust. 2, art. 31, art. 32, art. 38, art. 40, art. 44, art. 45, art. 47, art. 57 i art. 59;
 - 4) przekroczenia środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym stosuje się art. 34, art. 39, art. 45 i art. 47;
 - 5) umów przewidujących odroczenie płatności lub zmianę sposobu spłaty w przypadku gdy konsument jest w zwłoce w związku ze spłatą zadłużenia wynikającego z umowy o kredyt, o ile postanowienia tej umowy nie są dla konsumenta mniej korzystne od postanowień zawartych w umowie, do której odnosi się umowa przewidująca odroczenie płatności lub sposobu spłaty, stosuje się art. 7, art. 8, art. 10, art. 12, art. 18, art. 19, art. 21, art. 25, art. 28, art. 29, art. 30 ust. 2, art. 33, art. 33a, art. 34, art. 36, art. 36a–36c, art. 39, art. 42, art. 43, art. 45, art. 47 i rozdział 4 oraz odpowiednio stosuje się art. 28a;
 - 6) umów określonych w pkt 5, będących umowami o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta, który jest spłacany przez konsumenta

² Art. 4 ust. 1 pkt 8 dodany przez art. 53 pkt 2 ustawy z 14 kwietnia 2023 r. (Dz.U. poz. 1285) zmieniającej nin. ustawę z dniem 7 stycznia 2024 r.

w terminie do trzech miesięcy lub na żądanie stosuje się art. 7 ust. 1 pkt 1 i 2, art. 8–10, art. 17 ust. 2, 3 i 5, art. 19, art. 20, art. 25, art. 28, art. 29, art. 30 ust. 2, art. 31, art. 32, art. 38, art. 40, art. 44, art. 45 i art. 57.

3. Do umów o kredyt konsumencki nie stosuje się przepisów rozdziału I działu IV tytułu XI książki trzeciej ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, 2337 i 2339 oraz z 2023 r. poz. 326).

4. Ustawę stosuje się do umów leasingu i najmu, jeżeli umowa odrębna od tych umów przewiduje obowiązek nabycia przedmiotu umowy, uzależniając go od żądania kredytodawcy.

Spis treści

I. Wprowadzenie	67
II. Wyłączenia	68
1. Uwagi wstępne	68
2. Umowa o kredyt darmowy	69
3. Umowa leasingu, najmu i dzierżawy	76
4. Umowa o kredyt udzielony przez firmę inwestycyjną	79
5. Uгода	83
6. Umowa o kredyt pracowniczy	84
7. Odwrócony kredyt hipoteczny	88
8. Konsumencka pożyczka lombardowa	88
9. Pominięte wyłączenia z dyrektywy 2008/48	90
III. Szczególne reżimy prawne kredytu konsumenckiego	92
1. Uwagi wstępne	92
2. Umowa o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym	93
3. Przekroczenie środków pieniężnych na rachunku konsumenta	98
4. Odroczenie płatności lub zmiana sposobu spłaty	99

I. Wprowadzenie

1. Art. 4 normuje kilka zagadnień związanych z zakresem przedmiotowym ustawy o kredycie konsumenckim. Po pierwsze, całkowicie wyłącza określone umowy z zakresu tej ustawy (art. 4 ust. 1). Po drugie, niektóre umowy poddaje częściowemu reżimowi ustawy, nakazując do nich stosować tylko wymienione przepisy (art. 4 ust. 2). Po trzecie, przesądza, że do umów leasingu i najmu stosuje się w całości przepisy komentowanej ustawy, jeżeli konsument ma obowiązek nabycia własności przedmiotu leasingu lub najmu (art. 4 ust. 4 w zw. z art. 4 ust. 1 pkt 2).
2. Z powyższymi zagadnieniami luźno związany jest art. 4 ust. 3. Artykuł ten wyłącza stosowanie do umów o kredyt konsumencki przepisów Kodeksu cywilnego o sprzedaży

na raty (tj. art. 583–588 k.c.). Wyłączenie takie wynika m.in. z zasady harmonizacji zupełnej przewidzianej w art. 22 ust. 1 dyrektywy 2008/48.

Nie ma przeszkód, aby – stosownie do woli stron – w umowie o kredyt konsumencki zamieścić niektóre z reguł, jakie wynikają z przepisów Kodeksu cywilnego o sprzedaży na raty (zob. art. 585 i art. 586 § 1–2 k.c.; podobnie M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 439).

Przykład: Strony umowy sprzedaży na raty, która spełnia przesłanki umowy o kredyt konsumencki, mogą postanowić, że w razie przedterminowej zapłaty raty kupujący może odliczyć kwotę, którą – dla okresu wcześniejszej spłaty – ustala się za pomocą aktualnej stopy procentowej Narodowego Banku Polskiego odnośnie do kredytów lombardowych (zob. art. 585 k.c.), o ile nie narusza to ochrony konsumenta przewidzianej w art. 49 u.k.k.

Jeżeli zawarta umowa sprzedaży na raty nie spełnia przesłanek umowy o kredyt konsumencki (np. kwota świadczenia konsumenta przekracza 255 550 zł), do umowy takiej nadal znajdują zastosowanie art. 583–588 k.c. (por. J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 398–399; R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 291, na tle art. 18 u.k.k. z 2001 r.).

3. Należy przyjąć, że art. 4 ust. 1 jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 4 ust. 2 i 4. Jeżeli art. 4 ust. 1 wyłącza daną kategorię umów z zakresu stosowania ustawy o kredycie konsumenckim, to umowy takie nie podlegają również przepisom wymienionym w art. 4 ust. 2 (podobnie R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 65; K. Włodarska [w:] *Ustawa...*, s. 65, na tle art. 3 u.k.k. z 2001 r.).

Przykład: Powstało przekroczenie na rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta. Konsument nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania ani innych kosztów związanych z tym przekroczeniem. Do powstałego przekroczenia w całości nie stosuje się przepisów ustawy o kredycie konsumenckim (art. 4 ust. 1 pkt 1), w tym przepisów wymienionych w art. 4 ust. 2 pkt 4.

4. Komentowane przepisy wprowadzają wyjątki od zasady ogólnej. Dlatego nie powinny podlegać wykładni rozszerzającej. Na ogół przemawia za tym także interpretacja celowościowa – potrzeba ochrony konsumenta w transakcjach kredytowych.

II. Wyłączenia

1. Uwagi wstępne

5. W art. 4 ust. 1 zamieszczono listę przypadków, w których przepisy ustawy o kredycie konsumenckim nie znajdują zastosowania. Lista ta ma charakter wyczerpujący (katalog zamknięty).

6. Wyłączenia, o których mowa w art. 4 ust. 1, nie mają całkowicie odrębnych zakresów. Określona umowa może podlegać kilku spośród tych wyłączeń. Wystarczy jednak, że spełnia przesłanki przynajmniej jednego wyłączenia, aby nie stosować do niej przepisów ustawy o kredycie konsumenckim.
7. Ciężar dowodu, że spełniono przesłanki wyłączeń określonych w art. 4 ust. 1, spoczywa na przedsiębiorcy. Powinien wykazać te okoliczności, gdy wywodzi z nich korzystne dla siebie skutki prawne (art. 6 k.c.).
8. Przepisy, które zamieszczono w art. 4 ust. 1, zasadniczo mają charakter dyspozytywny. Strony – w granicach swobody kontraktowania (art. 353¹ k.c.) – mogą wprowadzić do umowy postanowienia odpowiadające przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

Przykład: Przedsiębiorca udziela konsumentowi nieoprocentowanej pożyczki pieniężnej. Konsument nie ponosi żadnych kosztów związanych z tą pożyczką (art. 4 ust. 1 pkt 1). Mimo że umowa nie podlega komentowanej ustawie, do umowy można wprowadzić m.in. postanowienia dotyczące odstąpienia, które odzwierciedlają przepisy ustawy o kredycie konsumenckim (art. 53 i n.).

Powyższe postanowienia nie mogą być zamieszczone w umowie m.in. wtedy, gdy dotyczą kwestii unormowanych odrębnymi przepisami, które mają charakter bezwzględnie obowiązujący i przewidują regulację wyczerpującą. Postanowienia takie nie są także dopuszczalne, jeżeli prowadziłyby do skutków niekorzystnych dla konsumenta w świetle osobnych przepisów o charakterze semidyspozytywnym.

2. Umowa o kredyt darmowy

9. Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 przepisów komentowanej ustawy nie stosuje się do tzw. kredytów darmowych. Chodzi o umowy, w ramach których konsument nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania ani innych kosztów związanych z udzieleniem lub spłatą kredytu. W takich sytuacjach konsument nie ponosi ciężaru finansowego kredytu (z wyjątkiem obowiązku zapłaty kapitału kredytu), co eliminuje potrzebę przyznawania mu szczególnej ochrony na podstawie komentowanej ustawy. W szczególności nie jest wtedy konieczne usunięcie asymetrii informacyjnej po stronie konsumenta co do warunków kredytu i umożliwienie mu porównania ofert konkurencyjnych (por. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 434; R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 74).

Przykłady: 1) umowa nieoprocentowanej pożyczki (bez dodatkowych kosztów, w tym podatku od czynności cywilnoprawnych), 2) umowa sprzedaży, zgodnie z którą konsument jest zobowiązany do zapłaty całości ceny w ustalonym terminie po wydaniu mu kupionej rzeczy, bez wymagania osobnych świadczeń pieniężnych na rzecz sprzedawcy lub innej osoby, 3) umowa sprzedaży na raty, bez odsetek ani

kosztów związanych z płatnościami ratalnymi (art. 583–587 k.c.), 4) nieodpłatna umowa użytkowania pieniędzy (art. 264 k.c.), 5) dodatkowe porozumienie w sprawie odroczenia terminu płatności wynagrodzenia za dzieło, bez dodatkowych kosztów po stronie konsumenta-zamawiającego.

„Umowy o kredyt nieoprocentowany, jak również takie, zgodnie z którymi konsument nie jest zobowiązany do ponoszenia innych kosztów związanych z udzieleniem i spłatą kredytu, nie stwarzają zagrożenia naruszenia praw konsumentów. Konsument nie ponosi w takiej sytuacji żadnych kosztów poza obowiązkiem zwrotu pożyczonego kapitału, zatem nie jest konieczne umożliwianie mu porównania ofert kredytowych czy prawa do odstąpienia od umowy” (*Uzasadnienie...*, VI kadencja, druk sejm. nr 3596, s. 10).

10. W komentowanym przepisie dokonano transpozycji art. 2 ust. 2 lit. f dyrektywy 2008/48.
11. Podobne wyłączenie wprowadzono w odniesieniu do kredytu hipotecznego (zob. art. 2 pkt 2 u.k.h.), zamieszczając dodatkowy warunek odnoszący się do kosztów bezpośrednio związanych z zabezpieczeniem kredytu.
12. Art. 4 ust. 1 pkt 1 dotyczy przede wszystkim sytuacji, w których kredytodawca nie osiąga bezpośrednio żadnych korzyści pieniężnych w związku z udzieleniem kredytu: w relacji z konsumentem albo w innym stosunku prawnym (odsetki kapitałowe, prowizje, opłaty, marże itp.). Jedyną korzyść pieniężną kredytodawcy to uzyskanie od konsumenta świadczenia w postaci zapłaty kapitału kredytu, np. ceny za sprzedaż danej rzeczy, gdy konsument płaci cenę w ratach (por. Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 78).

Jeżeli świadczenie pieniężne konsumenta stanowi wynagrodzenie za nabycie rzeczy lub usługi, wysokość płaconego świadczenia nie może zależeć od tego, czy w związku z nabyciem rzeczy lub usługi udzielono konsumentowi kredytu.
13. Omawiany wyjątek nie znajduje zastosowania w sytuacjach, w których w umowie zastrzeżono preferencyjne, niskie lub symboliczne wynagrodzenie od kredytobiorcy na rzecz kredytodawcy (arg. *lege non distinguente*).
14. Należy podkreślić, że przesłanką stosowania komentowanego przepisu nie jest wyłączenie okoliczność, że kredytodawca nie otrzymuje bezpośrednio korzyści pieniężnych. W art. 4 ust. 1 pkt 1 położono nacisk na brak kosztów w związku z udzieleniem lub spłatą kredytu po stronie konsumenta, a nie na brak korzyści po stronie kredytodawcy (podobnie M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 435). Gdy konsument ma ponieść takie koszty, ale nie będą one stanowiły przychodu kredytodawcy, lecz trafią do innej osoby lub organu państwowego, umowa z konsumentem podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

Przykład 1: Udzielając kredytu, kredytodawca wymaga, aby konsument zawarł odpłatną umowę o usługę dodatkową z podmiotem trzecim (np. ubezpieczycielem). Koszt usługi dodatkowej ponosi konsument, więc nie występuje wówczas kredyt darmowy. Mimo że kredytodawca nie otrzymuje bezpośrednio korzyści pieniężnych w związku z taką usługą dodatkową, umowa kredytowa podlega wtedy przepisom komentowanej ustawy.

Przykład 2: Kredytodawca nie pobiera odsetek kapitałowych ani innych kosztów od kredytu udzielanego na rzecz konsumenta. Jednakże konsument jest zobowiązany zapłacić prowizję pośrednikowi, za pomocą którego uzyskuje kredyt. Umowa kredytowa podlega przepisom komentowanej ustawy, ponieważ konsument ponosi koszt prowizji pośrednika w związku z kredytem.

„Zgodnie z intencją ustawodawcy unijnego pojęcie kredytu bez kosztów powinno być interpretowane restrykcyjnie i oznacza, że konsument nie jest zobowiązany uiszczać jakichkolwiek kosztów na rzecz kredytodawcy, ale także na rzecz innych podmiotów” (*Uzasadnienie...*, VI kadencja, druk sejm. nr 3596, s. 10).

15. Oprocentowanie i inne koszty związane z udzieleniem lub spłatą kredytu konsumentckiego, o jakich mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1, oznaczają wszelkie elementy kosztów, które wymieniono w definicji „całkowitego kosztu kredytu” (art. 5 pkt 6), choćby w dacie zawarcia umowy nie były one znane kredytodawcy. Aby ustalić zakres stosowania komentowanego przepisu, trzeba skorzystać – z pewnymi zmianami – z powołanej definicji ustawowej (por. A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 13; M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 435; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 421; podobnie R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 74–78; odmiennie K. Włodarska [w:] *Ustawa...*, s. 72–74, na tle art. 3 u.k.k. z 2001 r.).

Przykład: Konsument zaciąga nieoprocentowaną pożyczkę. Pożyczkodawca pobiera prowizję za jej udzielenie. Pożyczka podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim, ponieważ konsument ponosi koszt prowizji w związku z jej uzyskaniem.

W szczególności koszty określone w art. 4 ust. 1 pkt 1 obejmują koszty ustanowienia zabezpieczeń przez konsumenta (np. opłata sądowa od wniosku o wpis zastawu rejestrowego w rejestrze zastawów; tak też J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 421) oraz koszty usług dodatkowych, które są wymagane przez kredytodawcę w związku z kredytem (np. ubezpieczenie spłaty kredytu).

Przykład: Konsument uzyskuje nieoprocentowaną pożyczkę. Wierzytelność pożyczkodawcy zostaje zabezpieczona hipoteką na lokalu użytkowym. Konsument ponosi koszty ustanowienia tej hipoteki. Z tego względu przepisy ustawy o kredycie konsumenckim znajdują zastosowanie do udzielonej pożyczki.

Należy zaznaczyć, że – w przeciwieństwie do formuły art. 5 pkt 6 – wysokość kosztów, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1, nie musi być znana kredytodawcy (szerzej zob. komentarz do art. 5, tezy 197 i n.). Jeżeli w wyniku zawarcia umowy takie koszty mogą się pojawić po stronie kredytobiorcy, to nawet gdy kredytodawca nie ma informacji o ich wysokości, kredyt nie jest darmowy (podobnie A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 13).

16. Oprocentowanie, o jakim mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1, oznacza tylko odsetki kapitałowe. Odsetki za opóźnienie (zob. art. 481 § 1 k.c.) nie są objęte hipotezą komentowanego przepisu (inaczej, jak się wydaje, Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 79; odmiennie K. Włodarska [w:] *Ustawa...*, s. 73, na tle art. 3 u.k.k. z 2001 r.). Przedstawiony wniosek wynika z wykładni funkcjonalnej – nie stanowią one wynagrodzenia za udostępnienie konsumentowi kredytu, lecz pełnią przede wszystkim funkcję zryczałtowanego odszkodowania. Ponadto, gdyby uznać, że obowiązek uiszczenia odsetek za opóźnienie jest przesłanką, która nakazuje kwalifikować kredyt jako odpłatny, w praktyce nie występowałaby w ogóle kategoria umów o kredyt darmowy (por. R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 77, na tle art. 3 u.k.k. z 2001 r.).

Przykład: Konsument zaciąga pożyczkę z miesięcznym terminem spłaty. Do upływu tego terminu nie ponosi odsetek kapitałowych. Jeżeli konsument nie zwróci sumy pożyczki przed końcem miesiąca, nalicza się ustawowe odsetki za opóźnienie (art. 481 § 1 k.c.). Umowa pożyczki nie podlega komentowanej ustawie.

Przepisy ustawy o kredycie konsumenckim stosuje się również wtedy, gdy oprocentowanie nalicza się jedynie w niektórych okresach udostępnienia kapitału.

Przykład: Bank oraz konsument zawarli umowę dotyczącą karty kredytowej. Zgodnie z umową obowiązuje okres bezodsetkowy wynoszący 30 dni. Po upływie tego okresu nalicza się odsetki kapitałowe od wypłaconej kwoty kredytu. Przepisy komentowanej ustawy w całości należy stosować do zawartej umowy (w całym okresie jej obowiązywania).

17. W przypadku gdy konsument jest zobowiązany do zapłaty podatku od czynności cywilnoprawnych w związku z udzieleniem mu kredytu, umowa zawsze podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

Przykład: Kredytodawca udziela konsumentowi nieoprocentowanej pożyczki. Jeżeli zawarcie umowy pożyczki powoduje po stronie konsumenta obowiązek zapłaty podatku od czynności cywilnoprawnych (art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. b w zw. z art. 4 pkt 7 u.p.c.c.), do takiej umowy stosuje się przepisy ustawy o kredycie konsumenckim.

Jeżeli jednak obowiązek podatkowy po stronie konsumenta powstaje niezależnie od tego, czy w danej transakcji udzielono mu kredytu, powyższa reguła nie ma zastosowania. Koszt podatku nie jest wtedy związany z udzieleniem kredytu.

Przykład: Sprzedawca, który nie podlega przepisom o podatku od towarów i usług, w ramach swojej działalności gospodarczej sprzedaje konsumentowi rzecz za 2000 zł, odraczając – bez dodatkowych kosztów – płatność ceny o miesiąc od daty wydania rzeczy konsumentowi. Jeżeli nawet konsument byłby zobowiązany do zapłaty podatku od czynności cywilnoprawnych od umowy sprzedaży (zob. art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. a w zw. z art. 4 pkt 1 u.p.c.c.), to – mimo odroczenia płatności ceny – do umowy takiej nie stosuje się przepisów ustawy o kredycie konsumenckim.

18. Art. 4 ust. 1 pkt 1 zasadniczo nie dotyczy kosztów, które nie są objęte definicją „całkowitego kosztu kredytu” (art. 5 pkt 6). Chodzi o koszty, które nie mają związku z udzieleniem lub spłatą kredytu. Gdy są ponoszone przez konsumenta, nie kwalifikuje to *per se* transakcji jako umowy podlegającej przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

Przykłady: Do kosztów, które nie są związane z udzieleniem lub spłatą kredytu, powinno się zaliczyć m.in. następujące należności: 1) odsetki za opóźnienie i inne koszty związane z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez konsumenta, w tym kary umowne (odmiennie Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 79); 2) koszty ponoszone na nabycie rzeczy lub usługi niezależnie od tego, czy w związku z nabyciem udzielono konsumentowi kredytu, w tym koszty dostarczenia rzeczy (podobnie J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 421); 3) marża handlowa (różnica między ceną detaliczną a kosztem nabycia rzeczy lub wykonania usługi) pobierana przez przedsiębiorcę, który sprzedaje rzecz lub świadczy usługę, rozkładając konsumentowi płatność na raty lub odraczając termin płatności; 4) koszty wynikające ze zmiany kursów walut.

W drodze wyjątku należy uznać, że koszty opłat notarialnych, o których mowa w art. 5 pkt 6 *in fine*, zaliczają się do kosztów określonych w art. 4 ust. 1 pkt 1. Jeżeli konsument ma ponieść takie koszty w związku z udzieleniem lub spłatą kredytu, oznacza to, że dla konsumenta nie jest to kredyt darmowy. Umowa podlega wtedy przepisom komentowanej ustawy.

Przykłady: 1) koszt opłaty notarialnej od oświadczenia konsumenta w formie aktu notarialnego o poddaniu się egzekucji na rzecz kredytodawcy w trybie art. 777 § 1 k.p.c.; 2) koszt opłaty notarialnej od poświadczenia daty pewnej na umowie zastawu (zob. art. 307 § 3 k.c.).

19. Art. 4 ust. 1 pkt 1 nie ma zastosowania do przypadków, w których koszt kredytu występuje ukryty w strukturze ceny za nabycie rzeczy lub usługi.

Przykład: Sprzedawca standardowo oferuje sprzedaż rzeczy na raty za określoną cenę, bez ujawniania dodatkowych kosztów płatności ratalnych. Jeżeli konsument

zdecyduje się na zapłatę całości ceny przy zawarciu umowy sprzedaży, zgodnie z cennikiem sprzedawca oferuje rabat w wysokości 5% ceny. W takim przypadku koszt kredytu konsumenckiego (tj. płatności ratalnych) jest w rzeczywistości ukryty w strukturze ceny i wynosi 5% tej ceny. Wyjątek unormowany w art. 4 ust. 1 pkt 1 nie ma wtedy zastosowania, a umowa sprzedaży rzeczy na raty podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

20. W przypadku gdy strony zmieniają umowę o kredyt darmowy i wprowadzają obowiązek uiszczania odsetek kapitałowych przez konsumenta lub poniesienia przezeń kosztów w związku z udzieleniem lub spłatą kredytu, stosunek prawny między stronami zaczyna podlegać przepisom ustawy o kredycie konsumenckim (tak trafnie R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 78, a także M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 435).

Przykład: Kredytodawca udzielił konsumentowi kredytu darmowego. Konsument nie spłacił tego kredytu w uzgodnionym terminie. Następnie pomiędzy konsumentem a kredytodawcą – za pośrednictwem biura windykacji – zostało zawarte porozumienie o spłacie kredytu. Na podstawie tego porozumienia konsument zobowiązał się do zwrotu całkowitej kwoty tego kredytu oraz do uiszczenia odsetek lub kosztów nieprzewidzianych w pierwotnej umowie. W takiej sytuacji wyłączenie określone w art. 4 ust. 1 pkt 1 nie znajduje zastosowania (zob. wyrok TS z 8.12.2016 r., C-127/15, Verein für Konsumenteninformation przeciwko INKO, Inkasso GmbH, ECLI:EU:C:2016:934).

Przed dokonaniem takiej zmiany kredytodawca powinien wykonać stosowne obowiązki przedkontraktowe w stosunku do konsumenta (art. 7 i n.), w tym doręczyć mu formularz informacyjny (art. 13 i n.). Umowa zmieniająca (np. w postaci aneksu) musi zawierać elementy wymagane dla umowy o kredyt konsumencki (art. 30 i n.).

21. Jeżeli w umowie zastrzeżono dla kredytodawcy uprawnienie prawokształtujące do pobrania określonej opłaty od konsumenta, umowa taka nigdy nie jest podstawą kredytu darmowego, choćby w rzeczywistości kredytodawca wspomnianego uprawnienia nie wykonał. Umowa podlega wtedy przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

Podobnie należy traktować zastrzeżenie w umowie opłaty lub innego kosztu i uzależnienie ich pobrania od wystąpienia określonego zdarzenia przyszłego i niepewnego, tj. wprowadzenie warunku zawieszającego zgodnie z art. 89 k.c. (podobnie M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 435; niejednoznacznie J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 421). Nie występuje wtedy kredyt darmowy, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1.

22. Polski ustawodawca zdecydował, że przepisy ustawy o kredycie konsumenckim stosuje się także do umów o kredyt, który ma być spłacony w terminie do trzech miesięcy

z obowiązkiem uiszczenia przez konsumenta jedynie nieznacznych opłat. Rozszerzono zakres przedmiotowy komentowanej ustawy w porównaniu z zakresem dyrektywy 2008/48 (zob. art. 2 ust. 2 lit. *f in fine* dyrektywy 2008/48).

23. Wyjątek unormowany w art. 4 ust. 1 pkt 1 ostatnio zyskuje na znaczeniu w związku z upowszechnieniem się odraczania płatności konsumentom przez przedsiębiorców za nabywane towary lub usługi. Czynność taką określa się skrótem BNPL (ang. *buy now, pay later*).

Przykład: Sprzedawca (przedsiębiorca) prowadzi handel internetowy. Oferuje konsumentom odroczenie płatności ceny o tydzień, licząc od daty dostarczenia kupionej rzeczy. Jeżeli konsumenci nie ponoszą odsetek kapitałowych ani innych kosztów w związku z takim odroczeniem płatności, umowa nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

W praktyce występują rozmaite modele BNPL. Niektóre z nich polegają na udzielaniu konsumentom pożyczki pieniężnej lub kredytu wiążanego (por. M. Stanisławska, *Usługa...*, s. 5 i n.).

Przykład: Konsument, kupując rzecz od sprzedawcy w sklepie internetowym, uzyskuje pożyczkę pieniężną od innego podmiotu (pożyczkodawcy) na zapłatę ceny. Jeżeli pożyczka nie jest oprocentowana ani nie wiąże się z innymi kosztami dla konsumenta, nie jest objęta przepisami ustawy o kredycie konsumenckim. Pożyczkodawca nie musi wtedy spełniać wymagań dotyczących instytucji pożyczkowej (zob. art. 59a i n.).

Stosowane modele BNPL mogą przybierać złożoną postać, łącząc różne formy kredytowania konsumenckiego.

Przykład: Pożyczkodawca – za pośrednictwem sprzedawcy – udziela konsumentowi pożyczki pieniężnej na miesiąc w celu zapłaty ceny za kupiony towar. Pożyczka nie jest oprocentowana i nie wiąże się z innymi kosztami dla konsumenta. Przed upływem miesiąca pożyczkodawca oferuje konsumentowi drugą, oprocentowaną pożyczkę na okres trzech miesięcy, która ma zostać przeznaczona na spłatę pierwszej pożyczki. Konsument nie jest zobowiązany do jej zaciągnięcia, lecz może skorzystać z oferty, aby przedłużyć okres kredytowania. Pierwsza pożyczka jest wyłączona z reżimu ustawy o kredycie konsumenckim (ze względu na brak kosztów), zaś druga pożyczka podlega przepisom tej ustawy (z uwagi na oprocentowanie).

Należy zaznaczyć, że w modelu BNPL bezwzględnym warunkiem skorzystania z wyjątku, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1, jest brak kosztów po stronie konsumenta w związku z udzieleniem lub spłatą określonego kredytu (teza 14).

Przykład 1: Sprzedawca odracza konsumentowi płatność ceny na dwa miesiące. Strony postanawiają, że w pierwszym miesiącu nie nalicza się odsetek kapitałowych od konsumenta, a w drugim miesiącu – powstają odsetki według stawki 9% p.a. Umowa taka podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim z uwagi na koszty naliczane w drugim miesiącu okresu kredytowania.

Przykład 2: Pożyczkodawca – za pośrednictwem usługodawcy – udziela konsumentowi pożyczki pieniężnej w celu zapłaty wynagrodzenia za nabywaną usługę. Pożyczka nie jest oprocentowana. Konsument otrzymuje ją na okres 30 dni. Przysługuje mu opcja, aby – płacąc prowizję na rzecz pożyczkodawcy – przedłużyć okres spłaty pożyczki o kolejne 30 dni. Umowa pożyczki podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim, ponieważ stanowi podstawę do obciążenia konsumenta kosztem prowizji, gdy skorzysta on z opcji do przedłużenia terminu spłaty (zob. też 21). W tym kontekście nie ma znaczenia, czy konsument rzeczywiście wykona tę opcję.

3. Umowa leasingu, najmu i dzierżawy

24. Ustawy o kredycie konsumenckim nie stosuje się do umów leasingu, najmu lub dzierżawy, gdy strony nie przewidują obowiązku nabycia przedmiotu umowy przez konsumenta (art. 4 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 4 ust. 4). Przepisy te pierwotnie wprowadzały całkowicie niespójne rozwiązania (por. J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 421–422; P. Bodył-Szymala, *Kto nie lubi leasingu...*, „Rzeczpospolita” z 17.06.2011 r., s. C8). Następnie zostały poprawione, ale nadal – do pewnego stopnia – wykazują wewnętrzną niespójność.
25. W powołanych przepisach dokonano transpozycji art. 2 ust. 2 lit. d dyrektywy 2008/48 do prawa polskiego.
26. Objęcie umowy najmu, dzierżawy lub leasingu reżimem ustawy o kredycie konsumenckim zachowuje znaczący sens tylko wtedy, gdy – zgodnie z wolą stron – ostatecznie ma dojść do przeniesienia przedmiotu (najmu, dzierżawy, leasingu) na konsumenta i musi on ten przedmiot nabyć od swego kontrahenta. W takim przypadku nie można mówić o zwykłej umowie dotyczącej korzystania przez konsumenta z rzeczy, ale pojawia się w niej istotny, przeważający element kredytowy. Element ten uzasadnia nałożenie na kontrahenta konsumenta (przedsiębiorcę) licznych obowiązków informacyjnych, jak również przyznanie konsumentowi wielu uprawnień, które mają na celu ochronę jego pozycji prawnej w stosunku do kontrahenta.

W powyższym przypadku umowa konstrukcyjnie zbliża się do umowy sprzedaży na raty (zob. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 438; J. Poczobut [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 8, *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Panowicz-Lipska, Warszawa 2011, s. 317–318; R. Trzaskowski, *Ustawa...*, s. 55, na tle art. 2 u.k.k. z 2001 r.).

„W umowach tego rodzaju może się pojawić element kredytowy, jednakże nie przesądza on o istocie umowy. Jednakże, w przypadku gdy umowa leasingu przewiduje przeniesienie własności rzeczy na konsumenta, wówczas konstrukcja umowy jest zbliżona do umowy sprzedaży na raty, a więc ma także znaczenie kredytowe i wówczas będzie ona objęta zakresem ustawy o kredycie konsumenckim” (*Uzasadnienie...*, VI kadencja, druk sejm. nr 3596, s. 11).

27. Ze względu na powyższe okoliczności i obecne brzmienie art. 4 ust. 1 pkt 2 u.k.k. należy uznać, że wyłączenie określone w powołanym przepisie odnosi się do przypadków, gdy strony nie przewidują obowiązku nabycia przedmiotu leasingu przez konsumenta na podstawie umowy leasingu lub odrębnego porozumienia (zob. art. 2 ust. 2 lit. d dyrektywy 2008/48). W takich przypadkach umowa leasingu nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.
28. Mimo że art. 4 ust. 1 pkt 2 u.k.k. odwołuje się jedynie do umów leasingu, w drodze wykładni funkcjonalnej oraz prounijnej (zob. art. 2 ust. 2 lit. d dyrektywy 2008/48) należy dojść do wniosku, że przepis ten – w drodze analogii – ma zastosowanie także do umów najmu i dzierżawy, w tym dzierżawy praw (podobnie A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 13–14; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 422). Wniosek ten wspiera brzmienie art. 4 ust. 4 u.k.k., w którym – oprócz leasingu – wymieniono najem (zob. też art. 694 k.c., który do dzierżawy nakazuje stosować odpowiednio przepisy o najmie).
29. Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 4 ust. 4 umowa leasingu, najmu lub dzierżawy podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim tylko wtedy, gdy ta umowa lub odrębne porozumienie między stronami nakłada na konsumenta obowiązek nabycia przedmiotu, z którego korzysta (podobnie M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 438; Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 81; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 422; niejasno M. Chruściak [w:] M. Chruściak i in., *Ustawa...*, s. 44).

Własność przedmiotu może przejść na konsumenta automatycznie z chwilą zapłaty przezeń ostatniej raty lub ziszczenia się innego warunku albo w drodze osobnej czynności prawnej między stronami. Dotyczy to także sytuacji, gdy kontrahentowi konsumenta przyznano uprawnienie prawokształtujące, którego wykonanie powoduje aktualizację wspomnianego obowiązku po stronie konsumenta (tzw. opcja *put*; zob. art. 2 ust. 2 lit. d *in fine* dyrektywy 2008/48).

Przykład: Finansujący zawarł z konsumentem (korzystającym) umowę leasingu samochodu. W porozumieniu, jakie strony zawarły obok umowy leasingu, postanowiono, że po upływie okresu leasingu finansujący ma prawo zażądać od konsumenta nabycia przedmiotu leasingu za określoną kwotę. Umowa taka zawiera istotny element kredytowy i dlatego podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim (zob. art. 4 ust. 4 *in fine*).

Żądanie kredytodawcy, o którym mowa w art. 4 ust. 4 *in fine*, może zatem być przejawem wykonania przezeń wobec konsumenta roszczenia albo uprawnienia prawokształtującego zastrzeżonego w umowie.

W powyższych sytuacjach w praktyce świadczenie pieniężne uiszczane przez konsumenta na rzecz jego kontrahenta obejmuje łącznie nie tylko wartość rzeczy, ale także wynagrodzenie za korzystanie z niej w oznaczonym okresie. Komentowane przepisy nie wprowadzają jednak żadnych ograniczeń co do elementów ani wysokości przedmiotu świadczenia po stronie konsumenta (z zastrzeżeniem ogólnego progu kwotowego określonego w art. 3 ust. 1).

30. Kontrahentem konsumenta w takiej umowie leasingu, najmu lub dzierżawy musi być przedsiębiorca (zob. art. 3 ust. 1 w zw. z art. 5 pkt 2). Powinien spełniać wymagania dotyczące instytucji pożyczkowych (zob. art. 5 pkt 2a w zw. z art. 59a i n.). Jeżeli kontrahent nie ma statusu przedsiębiorcy, umowa nigdy nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.
31. Gdy konsument jest zobowiązany do nabycia przedmiotu, który mu udostępniono, do zawartej umowy łącznie stosuje się przepisy ustawy o kredycie konsumenckim oraz przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące – odpowiednio – leasingu, najmu lub dzierżawy. Gdyby *in concreto* się okazało, że przepisów tych nie można stosować kumulatywnie, przepisy ustawy o kredycie konsumenckim należy uznać za *leges specialis*. Wniosek ten wspiera wykładnia prounijna (zob. art. 2 ust. 2 lit. d w zw. z art. 22 ust. 1 dyrektywy 2008/48).

Przykład: W odniesieniu do umowy leasingu, zgodnie z którą konsument (korzystający) jest zobowiązany do nabycia leasingowanego przedmiotu, art. 29 ust. 1 *in principio* u.k.k. wyłącza stosowanie art. 709² k.c. wprowadzającego formę pisemną pod rygorem nieważności (zob. komentarz do art. 29, teza 34).

32. W przypadku gdy wierzytelność pieniężną kontrahenta (przedsiębiorcy) wobec konsumenta z tytułu umowy leasingu, najmu lub dzierżawy zabezpieczono hipoteką, a konsument ma obowiązek nabyć przedmiot, z którego korzysta, *de lege lata* umowa podlega reżimowi ustawy o kredycie konsumenckim.

Przykład: Deweloper wynajął konsumentowi lokal mieszkalny na pięć lat. Po tym okresie konsument jest zobowiązany do nabycia lokalu od dewelopera. Strony ustaliły czynsz najmu w taki sposób, że zawiera ono także wynagrodzenie dewelopera o charakterze kredytowym. Wierzytelności dewelopera wobec konsumenta o zapłatę czynszu oraz przyszłej ceny za lokal zabezpieczono hipoteką na innej nieruchomości konsumenta. Umowa taka podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

33. W przypadku gdy – zgodnie z art. 709¹⁶ k.c. – strony w umowie leasingu, najmu lub dzierżawy albo w odrębnym porozumieniu zastrzegły na rzecz konsumenta uprawnienie prawokształtujące do nabycia przedmiotu (tzw. opcja *call*), do takiej umowy nie znajdują zastosowania przepisy ustawy o kredycie konsumenckim, o ile na konsumentcie nie ciąży obowiązek wykonania tego uprawnienia (tak też J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 422).
34. Dopuszczalne jest zawarcie umowy leasingu zwrotnego, na podstawie której przedsiębiorca kupuje określony przedmiot od konsumenta, a następnie oddaje mu go w leasing (art. 709¹ k.c.). Jeżeli konsument nie jest zobowiązany do powrotnego nabycia tego przedmiotu, nie stosuje się ustawy o kredycie konsumenckim.

Przykład: Przedsiębiorca kupił od konsumenta telewizor za 3000 zł i wypłacił mu tę kwotę. Jednocześnie oddał konsumentowi kupiony telewizor w leasing. Konsument zobowiązany jest do spłaty rat leasingowych przez rok w wysokości 300 zł miesięcznie. Umowa podlegałaby ustawie o kredycie konsumenckim, gdyby konsument miał obowiązek nabyć telewizor z powrotem do swojego majątku. Przepisy tej ustawy nie znajdują jednak zastosowania, gdy obowiązek taki nie ciąży na konsumentcie (na podstawie umowy leasingu albo odrębnego porozumienia).

Warto zauważyć, że w praktyce UOKiK stawia się zarzuty obejścia prawa (zwłaszcza limitów kosztów pozaodsetkowych) w stosunku do przedsiębiorców, którzy stosują konstrukcję leasingu zwrotnego wobec konsumentów (zob. np. decyzja Prezesa UOKiK nr DOZIK-6/2023 z 3.07.2023 r., www.uokik.gov.pl).

35. Powyższe uwagi dotyczące umowy leasingu odnoszą się odpowiednio do umowy leasingu bezpośredniego (zob. art. 709¹⁸ k.c.).
36. Komentowane przepisy (art. 4 ust. 1 pkt 2 oraz art. 4 ust. 4) w drodze analogii należy stosować do umów licencyjnych między przedsiębiorcą (licencjodawcą) a konsumentem (licencjobiorcą), gdy zastrzeżono – w umowie licencyjnej lub w odrębnym porozumieniu – obowiązek kredytobiorcy dotyczący nabycia praw majątkowych do przedmiotu licencji.

4. Umowa o kredyt udzielony przez firmę inwestycyjną

37. Wyłączenie, jakie przewiduje art. 4 ust. 1 pkt 3, wprowadzono ze względu na specyfikę transakcji dotyczących instrumentów finansowych. Uznano, że w sytuacji, gdy kredyt jedynie wspomaga wykonanie usługi inwestycyjnej (usługi głównej), konsumentowi dostateczną ochronę zapewniają przepisy o obrocie instrumentami finansowymi.

Omawiane wyłączenie m.in. uniemożliwia konsumentowi spekulację na wypadek zmian wartości instrumentów finansowych poprzez odstąpienie od umowy (zob. też art. 40 ust. 6 pkt 2 u.p.k.).

38. Art. 4 ust. 1 pkt 3 u.k.k. wadliwie implementuje art. 2 ust. 2 lit. h dyrektywy 2008/48, pomijając istotne elementy hipotezy tego drugiego przepisu. Interpretując art. 4 ust. 1 pkt 3, nie można poprzestawać na wynikach wykładni językowej, a trzeba dokonywać ich znaczącej korekty za pomocą wykładni funkcjonalnej oraz prounijnej.
39. Przede wszystkim należy stwierdzić, że wyłączenie, o którym mowa w komentowanym przepisie, odnosi się do następujących kategorii podmiotów:
- 1) firma inwestycyjna – dom maklerski, bank krajowy prowadzący działalność maklerską (czyli mający odrębne zezwolenie na taką działalność, tzw. licencję maklerską), zagraniczna firma inwestycyjna prowadząca działalność maklerską na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zagraniczna osoba prawna z siedzibą na terytorium państwa niebędącego członkiem UE, która prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność maklerską (art. 3 pkt 33 u.o.i.f.);
 - 2) bank krajowy, który nie ma odrębnego zezwolenia na wykonywanie działalności maklerskiej, a – z mocy ustawy – jest uprawniony do wykonywania czynności wymienionych w art. 70 ust. 2 u.o.i.f. (zob. art. 2 ust. 2 lit. h dyrektywy 2008/48);
 - 3) zagraniczna firma inwestycyjna – osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej z siedzibą na terytorium innego państwa członkowskiego UE, a w przypadku gdy przepisy danego państwa nie wymagają ustanowienia siedziby – z centralą na terytorium innego państwa członkowskiego UE, albo osoba fizyczna z miejscem zamieszkania na terytorium innego państwa członkowskiego UE, jeśli prowadzi na podstawie zezwolenia właściwego organu nadzoru działalność maklerską na terytorium innego państwa członkowskiego UE (art. 3 pkt 32 u.o.i.f.);
 - 4) zagraniczna instytucja kredytowa – podmiot, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych oraz zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 176, s. 1, ze zm.), prowadzący na podstawie zezwolenia właściwego organu nadzoru na terytorium innego państwa członkowskiego UE działalność maklerską lub rachunki, na których rejestrowane są papiery wartościowe dopuszczone do obrotu na zagranicznym rynku regulowanym (art. 3 pkt 32 *in fine* w zw. z art. 3 pkt 31 u.o.i.f.);
 - 5) podmioty określone w punktach 3–4, które mają – odpowiednio – siedzibę, centralę lub miejsce zamieszkania na terytorium państwa będącego stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, tj. w Norwegii, Islandii lub Liechtensteinie (zob. art. 3 pkt 22 u.o.i.f.).

W przypadku podmiotów, o których mowa w punktach 3–5, chodzi jedynie o działalność tych podmiotów na terytorium Polski: w formie oddziału założonego w naszym kraju lub w sposób transgraniczny czynny (por. I. Floras, T. Czech, *Działalność...*, s. 46 i n.).

Przykład: Francuska instytucja kredytowa składa – w sposób transgraniczny czynny – polskiemu konsumentowi pocztą elektroniczną ofertę nabycia określonych instrumentów finansowych. Oferta obejmuje również udzielenie pożyczki w celu nabycia tych instrumentów. Transakcja taka nie podlega przepisom polskiej ustawy o kredycie konsumenckim (art. 4 ust. 1 pkt 3).

Jeżeli usługę inwestycyjną świadczy podmiot, którego nie wymieniono w punktach 1–5 powyżej (np. panamski dom maklerski), i jednocześnie udziela on polskiemu konsumentowi kredytu w związku z tą usługą, do relacji kredytowej stosuje się przepisy ustawy o kredycie konsumenckim (zob. też komentarz do art. 3, tezy 83 i n.).

40. Mimo że art. 4 ust. 1 pkt 3 u.k.k. nie wprowadza takiej przesłanki, w drodze wykładni funkcjonalnej oraz prounijnej należy uznać, że wyłączenie, jakie przewiduje komentowany przepis, ogranicza się do sytuacji, w których: 1) kredytu udzielono w celu umożliwienia konsumentowi przeprowadzenia transakcji związanej z instrumentem finansowym oraz 2) kredytodawca bierze udział w takiej transakcji (zob. art. 2 ust. 2 lit. h dyrektywy 2008/48; por. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 435–436; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 422–423; *Rekomendacja Komitetu ds. Kredytu Konsumenckiego i Rady Prawa Bankowego dotycząca wybranych problemów interpretacyjnych w nowej ustawie o kredycie konsumenckim* (cz. III), Związek Banków Polskich, MPB 2012/3, pkt 9; niejasno Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 82).

Chodzi o sytuacje, w których podstawową usługą (usługą główną) jest usługa inwestycyjna świadczona przez firmę inwestycyjną (bank, instytucję kredytową) na rzecz konsumenta, a kredyt, jakiego udziela ta firma inwestycyjna (bank, instytucja kredytowa), wspomaga wykonanie takiej usługi (zob. art. 69 ust. 4 pkt 2 u.o.i.f.).

Przykład: Firma inwestycyjna przyjmuje od konsumenta zlecenie nabycia określonych akcji. Aby umożliwić konsumentowi sfinansowanie zlecenia, udziela mu oprocentowanej pożyczki.

W omawianej sytuacji wynik wykładni językowej art. 4 ust. 1 pkt 3 wymaga istotnego przełamania, ponieważ umowy o świadczenie usług maklerskich na ogół nie spełniają przesłanek umowy o kredyt konsumencki (w rozumieniu art. 3 ust. 1–1a), a w praktyce działalności firm inwestycyjnych transakcje kredytowe, które można zakwalifikować do kategorii kredytu konsumenckiego, odgrywają rolę jedynie pomocniczą.

41. Przedmiotem transakcji związanej z instrumentem finansowym może być usługa w ramach głównej albo dodatkowej działalności maklerskiej (art. 69 ust. 2 i 4 u.o.i.f.) lub działalności banku na rynku kapitałowym (art. 70 ust. 2 u.o.i.f.).

Przykłady: 1) wykonywanie zleceń nabycia instrumentów finansowych na rachunek zleceniodawcy; 2) zarządzanie portfelem instrumentów finansowych; 3) oferowanie instrumentów finansowych; 4) wymiana walutowa w związku z powyższymi usługami.

Niektóre czynności wymienione w powołanych przepisach ustawy o obrocie instrumentami finansowymi nie są relewantne na potrzeby wykładni art. 4 ust. 1 pkt 3, ponieważ w związku z nimi nie udziela się kredytu.

Przykłady: 1) doradztwo inwestycyjne, 2) organizowanie alternatywnego systemu obrotu, 3) przechowywanie lub rejestrowanie instrumentów finansowych.

42. Art. 4 ust. 1 pkt 3 u.k.k. odnosi się do instrumentów finansowych określonych w art. 2 ust. 1 u.o.i.f. (zob. pkt C załącznika I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z 15.05.2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych).

Przykłady: 1) papiery wartościowe (w tym akcje, obligacje, certyfikaty inwestycyjne), 2) jednostki uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym, 3) instrumenty rynku pieniężnego.

43. Należy podkreślić, że aby skorzystać z wyłączenia, jakie przewiduje art. 4 ust. 1 pkt 3 u.k.k., ten sam podmiot musi świadczyć usługę inwestycyjną oraz udzielać kredytu w związku z tą usługą (zob. art. 2 ust. 2 lit. h dyrektywy 2008/48). Jeżeli występuje rozbieżność podmiotowa, ustawa o kredycie konsumenckim znajduje zastosowanie do umowy, na podstawie której udzielono kredytu na rzecz konsumenta.

Przykład: Konsument składa domowi maklerskiemu zlecenie nabycia określonych akcji. Bank, który jest odrębną osobą prawną i podmiotem dominującym domu maklerskiego, udziela konsumentowi kredytu w celu sfinansowania nabycia akcji. Umowa kredytowa podlega wtedy przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

Wyjątek określony w art. 4 ust. 1 pkt 3 stosuje się także w sytuacjach, w których usługę inwestycyjną oraz kredyt obsługują odrębne jednostki wewnętrzne w strukturach tej samej osoby prawnej.

Przykład: W ramach banku funkcjonuje odrębna jednostka wewnętrzna, która zajmuje się świadczeniem usług inwestycyjnych (biuro maklerskie). Udzielaniem kredytów zajmuje się zaś inna jednostka wewnętrzna banku. Bank jest stroną umów z konsumentem dotyczących usługi inwestycyjnej oraz udzielenia kredytu na sfinansowanie

tej usługi. Mimo że obsługą obu umów zajmują się odrębne jednostki organizacyjne banku, nie ma to znaczenia. W takiej sytuacji umowa, na podstawie której udzielono konsumentowi kredytu, nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

5. Uгода

44. W art. 4 ust. 1 pkt 4 u.k.k. wyłączono stosowanie przepisów komentowanej ustawy do umów o kredyt będących wynikiem:
- 1) ugody sądowej (art. 184–185 i art. 223 k.p.c.);
 - 2) ugody, która została zawarta w wyniku postępowania w sprawie pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich, o którym mowa w przepisach ustawy o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich.

Zaważyła o tym specyfika tego rodzaju czynności, która w praktyce wysoce utrudniałaby stosowanie ustawowych wymagań dotyczących np. koniecznej treści dokumentu umowy lub obowiązków przedkontraktowych (por. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 436).

Przykład: Sprzedawca będący przedsiębiorcą wytoczył przeciwko konsumentowi (kupującemu) powództwo o zapłatę ceny sprzedaży. W toku procesu strony zawarły ugodę sądową, zgodnie z którą konsument jest zobowiązany do zapłaty ceny w ratach, z odsetkami kapitałowymi w wysokości 5% p.a. Uгода taka nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

45. W omawianym przepisie dokonano transpozycji art. 2 ust. 2 lit. i dyrektywy 2008/48 do prawa polskiego.
46. Podobne wyłączenie wprowadzono w przypadku kredytu hipotecznego (zob. art. 2 pkt 4 u.k.h.).
47. Uгода, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 4 u.k.k., może być zawarta przed sądem polskim lub po przeprowadzeniu postępowania z udziałem instytucji wpisanej do rejestru określonego w art. 20 i n. u.p.r.s.k. Chodzi przede wszystkim o instytucje zajmujące się działalnością mediacyjną w sprawach konsumenckich.
48. Art. 4 ust. 1 pkt 4 znajduje zastosowanie także do ugód zawartych przed sądami zagranicznymi oraz w wyniku zagranicznego postępowania mediacyjnego, gdy taka mediacja odpowiada wymaganiom określonym w przepisach ustawy o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich.
49. Pozostałe ugody, które spełniają przesłanki umowy o kredyt konsumencki (art. 3 ust. 1–1a u.k.k.), w pełni podlegają przepisom komentowanej ustawy

(zob. art. 917 k.c.). Dotyczy to wszelkiego rodzaju porozumień zmierzających do restrukturyzacji kredytu, a także ugód pozasądowych, które zawarto w toku procesu przed sądem.

50. Ugody, które zawarto przed sądem polubownym, nie korzystają z omawianego wyłączenia, jeżeli przeprowadzone postępowanie polubowne nie odpowiada regułom wynikającym z przepisów ustawy o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich (arg. *a contrario*).

6. Umowa o kredyt pracowniczy

51. Kredyty udzielane przez pracodawców swoim pracownikom generalnie nie są przedmiotem konkurencji rynkowej (por. M. Grochowski [w:] *Prawo...*, s. 436). Stanowią z reguły dodatkowy element, który ma zwiększyć atrakcyjność warunków zatrudnienia u danego pracodawcy. Bliski związek takich kredytów ze stosunkiem pracy uzasadnia rozwiązanie, zgodnie z którym wyłącza się stosowanie do nich przepisów ustawy o kredycie konsumenckim (art. 4 ust. 1 pkt 5).
52. W komentowanym przepisie dokonano transpozycji art. 2 ust. 2 lit. g dyrektywy 2008/48 do prawa polskiego.
53. Podobny wyjątek przewidziano w odniesieniu do kredytu hipotecznego (zob. art. 2 pkt 1 u.k.h.).
54. Wyłączenie, jakie wprowadza art. 4 ust. 1 pkt 5, obejmuje jednocześnie następujące warunki:
- 1) kredytu udziela pracodawca;
 - 2) udzielenie kredytu następuje w ramach działalności dodatkowej pracodawcy;
 - 3) oferta takiego kredytu jest skierowana tylko do pracowników danego pracodawcy (sformułowanie: „wyłącznie”);
 - 4) kredytobiorcą jest pracownik zatrudniony u takiego pracodawcy;
 - 5) kredytobiorca nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania lub jest zobowiązany do zapłaty rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania niższej od powszechnie stosowanych na rynku.
55. W praktyce może chodzić o kredyt bankowy oraz pożyczkę pieniężną, jak również kredyt w postaci odroczenia płatności za rzeczy lub usługi nabyte przez pracownika od pracodawcy albo rozłożenia takiej płatności na raty.

Przykład: Pracodawca udziela nowemu pracownikowi, który przenosi się z innej miejscowości, nieoprocentowanej pożyczki na sfinansowanie kosztów związanych z przeprowadzką i urządzeniem się w nowym miejscu zamieszkania.

56. Środki udostępnione pracownikowi mogą, ale nie muszą pochodzić z wyodrębnionego funduszu pracodawcy, np. zakładowego funduszu świadczeń socjalnych [zob. art. 3 i n. ustawy z 4.03.1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 998 ze zm.); zob. też *Uzasadnienie...*, VI kadencja, druk sejm. nr 3596, s. 12].

57. Art. 4 ust. 1 pkt 5 nie ma zastosowania, gdy kredytu udziela podmiot niebędący pracodawcą kredytobiorcy, choćby pozostawał z takim pracodawcą w jednej grupie kapitałowej (tak też A. Fajak [w:] *Ustawa...*, s. 14–15).

Jeżeli uznać, że – na płaszczyźnie prawa cywilnego – pracownicza kasa zapomogowo-pożyczkowa jest podmiotem odrębnym od pracodawcy, pożyczki udzielane przez taką kasę nie podlegają wyłączeniu określone w art. 4 ust. 1 pkt 5. Jednakże do takich pożyczek nie stosuje się w ogóle przepisów komentowanej ustawy, ponieważ pracownicza kasa zapomogowo-pożyczkowa nie jest przedsiębiorcą. Nie udziela pożyczek w ramach działalności gospodarczej [arg. *a contrario* z art. 3 ust. 1 w zw. z art. 5 pkt 2; zob. przepisy ustawy z 11.08.2021 r. o kasach zapomogowo-pożyczkowych (Dz.U. poz. 1666); por. Z. Ofiarski, *Ustawa...*, s. 86].

58. Jeżeli pracodawca, który udziela kredytu, nie jest przedsiębiorcą (np. instytucja państwowa lub samorządowa), do umowy w każdym przypadku nie stosuje się przepisów ustawy o kredycie konsumenckim (art. 3 ust. 1 w zw. z art. 5 pkt 2).

59. Pracodawca nie musi prowadzić głównej działalności gospodarczej w zakresie udzielania kredytów i pożyczek. Udzielenie kredytu, o jakim mowa w komentowanym przepisie, następuje w ramach jego działalności dodatkowej, na zasadzie swobody umów (art. 353¹ k.c.).

W przypadku gdy przedmiot głównej działalności gospodarczej pracodawcy obejmuje udzielanie kredytów lub pożyczek (np. bank, spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa, instytucja pożyczkowa), wyłączenie określone w komentowanym przepisie dotyczy takich ofert kredytowych, z których skorzystać może tylko pracownik tego pracodawcy (zob. art. 2 ust. 2 lit. g *in fine* dyrektywy 2008/48: „kredyt [...] nie jest oferowany ogółowi społeczeństwa”). Jeżeli adresatami danej oferty są także inne osoby, art. 4 ust. 1 pkt 5 nie ma zastosowania.

60. Komentowany przepis stosuje się do osób, które łączą z kredytodawcą stosunek pracy. Nie jest istotna podstawa tego stosunku (umowa o pracę, mianowanie itp.). Przepis nie ma natomiast zastosowania do byłych pracowników, np. emerytów, rencistów.

Przykład: Strony rozwiązały umowę o pracę za porozumieniem stron. W ramach pakietu ochronnego pracodawca udziela byłemu pracownikowi nisko oprocentowanej

pożyczki na przekwalifikowanie. Umowa pożyczki podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

Art. 4 ust. 1 pkt 5 w drodze analogii należy stosować do osób, które wykonują pracę u danego pracodawcy na innej podstawie prawnej niż stosunek pracy. Przemawia za tym wykładnia prounijna, ponieważ art. 2 ust. 2 lit. g dyrektywy 2008/48 nie wprowadza ograniczeń co do rodzaju podstawy zatrudnienia.

Przykłady: 1) umowa zlecenia, 2) umowa o dzieło, 3) kontrakt menedżerski.

Wspomnianej analogii nie można stosować do agentów, którzy działają na podstawie umowy agencyjnej. Umowa agencyjna istotnie różni się od umowy o pracę, a agent nie jest konsumentem (zob. art. 758 § 1 k.c.).

Komentowany przepis – z uwagi na zakaz wykładni rozszerzającej regulacji wyjątkowych – nie ma zastosowania w sytuacji, w której kredytu udziela się kilku osobom, a tylko część z nich spełnia warunki podmiotowe określone w tym przepisie (np. jeden z małżonków wspólnie zaciągających kredyt). W takiej sytuacji rozwiązaniem, które pozwalałoby na skorzystanie z omawianego wyjątku, może być udzielenie kredytu pracownikowi i uzyskanie zabezpieczeń osobistych (np. poręczeń) od pozostałych osób.

61. Wyłączenie, o jakim mowa w art. 4 ust. 1 pkt 5, zachowuje sens tylko wtedy, gdy pracownik otrzymuje kredyt na warunkach korzystniejszych niż warunki rynkowe. Nie ma wówczas potrzeby, aby eliminować ewentualną asymetrię informacji po stronie kredytobiorcy i umożliwić mu porównanie konkurencyjnych ofert. Gdy natomiast warunki kredytu odpowiadają warunkom rynkowym, powinny być w pełni stosowane przepisy ustawy o kredycie konsumenckim.
62. W przypadku gdy kredytobiorca ponosi jakieś koszty w związku z umową o kredyt, np. oprocentowanie, opłaty, podatki, koszty zabezpieczeń (zob. definicję „całkowitego kosztu kredytu” w art. 5 pkt 6), należy wyliczyć rzeczywistą roczną stopę oprocentowania odnośnie do tego kredytu (zob. art. 5 pkt 12) i porównać ją do takich stóp powszechnie stosowanych na rynku. Jeżeli stopa dla kredytu pracowniczego okaże się niższa, kredyt ten – stosownie do art. 4 ust. 1 pkt 5 – nie podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim. Nie ma przy tym znaczenia, jak duża występuje różnica między stopą dla kredytu pracowniczego a stopami rynkowymi. Różnica może być niewielka.

Powyższego porównania dokonuje się, uwzględniając kwotę kredytu, jego specyfikę, termin spłaty oraz ustalając odpowiedni segment rynku (tzw. rynek właściwy).

Przykłady: Jeżeli pracodawca udziela pracownikowi pożyczki pieniężnej, właściwym materiałem porównawczym mogą być rzeczywiste roczne stopy oprocentowania dla

niezabezpieczonych pożyczek gotówkowych o podobnej wysokości, jakich udzielają banki. W przypadku gdy kredyt pracowniczy polega na odroczeniu terminu płatności za usługę świadczoną przez pracodawcę na rzecz pracownika, rynkową rzeczywistą roczną stopę oprocentowania można ustalić na podstawie warunków, jakie swoim klientom oferują konkurenci tego pracodawcy w odniesieniu do zbliżonych usług.

W art. 4 ust. 1 pkt 5 chodzi o rzeczywiste roczne stopy oprocentowania, które są aktualne na datę zawarcia umowy o kredyt pracowniczy. Informacje na temat takich stóp można ustalić m.in. na podstawie reklam innych kredytodawców (zob. art. 7 ust. 1 pkt 3). Dostępne stopy rynkowe można uśrednić, aby ustalić właściwy poziom odniesienia.

63. Sformułowanie o „zapłacie rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania”, jakim posłużono się w art. 4 ust. 1 pkt 5, jest niepoprawne. W istocie idzie o zapłatę odsetek lub innych kosztów stanowiących podstawę do wyliczenia rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (por. J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 419).
64. Jeżeli kredytobiorca nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania ani innych opłat na rzecz pracodawcy, a ponosi jedynie koszt podatku od czynności cywilnoprawnych od umowy pożyczki (art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. b w zw. z art. 4 pkt 7 u.p.c.c.), zawsze spełnione są przesłanki wyłączenia przewidzianego w art. 4 ust. 1 pkt 5 *in fine* u.k.k.
65. Ze względu na art. 79 ust. 1 pr. bank., zgodnie z którym bank krajowy nie może stosować korzystniejszych warunków (w szczególności korzystniejszych stóp oprocentowania) przy udzielaniu kredytów i pożyczek pieniężnych m.in. osobom zatrudnionym w banku, art. 4 ust. 1 pkt 5 u.k.k. w praktyce nie obejmuje takich kredytów i pożyczek. Pracownicy banku krajowego nie mogą zatem skorzystać z omawianego wyłączenia, choćby uzyskali kredyt lub pożyczkę na warunkach takich, jak najbardziej uprzywilejowana – pod względem cenowym – grupa jego klientów.

Ograniczenia przewidzianego w art. 79 ust. 1 pr. bank. nie stosuje się do oddziałów instytucji kredytowych w Polsce (arg. *a contrario* z art. 48k ust. 2 pr. bank.). Wyjątek, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 5, może mieć zastosowanie do kredytów (pożyczek), jakich instytucje kredytowe udzielają swoim pracownikom zatrudnionym w oddziałach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Dotyczy to również instytucji kredytowych, które prowadzą w Polsce działalność transgraniczną i udzielają kredytów (pożyczek) pracowniczych.

Ponadto art. 79 ust. 1 pr. bank. nie znajduje zastosowania do kredytów i pożyczek udzielanych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (arg. *a contrario* z art. 36 ust. 1a i 2 u.s.k.o.k.). W praktyce umożliwia to skorzystanie z omawianego wyłączenia w odniesieniu do kredytów i pożyczek pracowniczych udzielanych przez te kasy.

7. Odwrócony kredyt hipoteczny

66. Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 7 przepisy komentowanej ustawy nie znajdują zastosowania do umów odwróconego kredytu hipotecznego. Chodzi o umowy określone w art. 4 ust. 1 u.o.k.h. W myśl powołanego przepisu przez umowę odwróconego kredytu hipotecznego bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas nieoznaczony określoną sumę środków pieniężnych, których spłata nastąpi po śmierci kredytobiorcy, a kredytobiorca zobowiązuje się do ustanowienia zabezpieczenia spłaty tej sumy wraz z należnymi odsetkami oraz innymi kosztami (szerzej por. np. T. Czech, *Odwrócony kredyt hipoteczny. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 45 i n.; S. Kostecki [w:] *Prawo konsumenckie. Komentarz*, t. VII, red. K. Osajda, Warszawa 2019, s. 923 i n.).
67. Wierzytelność z tytułu umowy odwróconego kredytu hipotecznego jest zabezpieczona hipoteką (zob. art. 5 ust. 1 pkt 1 u.o.k.h.). Wprowadzenie omawianego wyjątku pozostaje zatem zgodne z art. 2 ust. 2 lit. a dyrektywy 2008/48.
68. Umowa odwróconego kredytu hipotecznego nie podlega także przepisom ustawy o kredycie hipotecznym (zob. art. 2 pkt 6 u.k.h.).
69. Wprowadzone wyłączenie jest uzasadnione konstrukcją odwróconego kredytu hipotecznego. Kredyt ten jest ściśle powiązany z przedmiotem zabezpieczenia oraz zawiera w sobie element dożywotni. W założeniu ma pełnić przede wszystkim funkcję alimentacyjną w stosunku do kredytobiorcy. Ocena jego zdolności kredytowej jest wtedy nieistotna. Ponadto przepisy ustawy o odwróconym kredycie hipotecznym przewidują wyspecjalizowane instrumenty ochronne wobec konsumenta dostosowane do specyfiki tej umowy, co uzasadnia zastosowanie omawianego wyjątku.

8. Konsumencka pożyczka lombardowa

70. Dotychczas przepisy komentowanej ustawy w pełni stosowano do konsumenckich pożyczek lombardowych. W prawie polskim nie skorzystano z wyłączenia w odniesieniu do umów o kredyt, przy których zawieraniu od konsumenta wymaga się złożenia u kredytodawcy określonego przedmiotu tytułem zabezpieczenia, a odpowiedzialność konsumenta jest ściśle ograniczona do tego przedmiotu (zob. art. 2 ust. 2 lit. k dyrektywy 2008/48). Chodzi o umowy o charakterze kredytowym, w których ograniczono odpowiedzialność kredytobiorcy za spłatę finansowania do rzeczy stanowiącej przedmiot zabezpieczenia (por. T. Czech, *Dopuszczalność udzielenia kredytu limited recourse w prawie polskim*, PB 2007/6, s. 80 i n.).

Przykład: W dotychczasowym stanie prawnym przepisy ustawy o kredycie konsumenckim obejmują sytuację, w której oprocentowana pożyczka zostaje udzielona

konsumentowi przez przedsiębiorcę lombardowego, zaś konsument-pożyczkobiorca, ustanawiając zabezpieczenie spłaty pożyczki (zastaw, przewłaszczenie na zabezpieczenie), wydaje przedsiębiorcy określoną rzecz jako przedmiot zabezpieczenia.

„Zgodnie z dyrektywą, która kwestie ewentualnego uregulowania kredytów lombardowych pozostawia w gestii państw członkowskich, w toku uzgadniania założeń do projektu ustawy opowiedziano się za objęciem pożyczek lombardowych przepisami ustawy o kredycie konsumenckim. Pierwszym argumentem przemawiającym za przyjęciem tego rozwiązania na gruncie nowej ustawy jest fakt, iż aktualnie tzw. pożyczki lombardowe nie są wyłączone z zakresu zastosowania ustawy z 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim, a więc konsumenci podlegają jej pełnej ochronie. Przyjęcie innego rozwiązania mogłoby oznaczać pogorszenie sytuacji konsumenta. Nie ulega bowiem wątpliwości, że konsumenci korzystający z pożyczek lombardowych to przede wszystkim osoby, które – z uwagi na swoją ciężką sytuację majątkową i zarobkową – nie są w stanie uzyskać pożyczki (kredytu) w banku z uwagi na brak zdolności kredytowej. Zatem jest to grupa osób, która wymaga szczególnej ochrony z uwagi na niekorzystną sytuację materialną. Ponadto należy zwrócić uwagę, że wyłączenie tej kategorii pożyczek mogłoby skutkować próbą obejścia przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, przy jednoczesnym braku odpowiednich mechanizmów zabezpieczających pożyczkobiorców przed nadużyciami ze strony właścicieli lombardów” (*Uzasadnienie...*, VI kadencja, druk sejm. nr 3596, s. 8).

71. Sytuacja ulegnie zmianie od 7.01.2024 r. po wejściu w życie przepisów ustawy o konsumenckiej pożyczce lombardowej. W ustawie tej wprowadzono szczególny reżim prawny finansowania udzielonego konsumentowi przez przedsiębiorcę prowadzącego działalność lombardową (zob. *Uzasadnienie projektu ustawy o konsumenckiej pożyczce lombardowej*, IX kadencja, druk sejm. nr 3071, www.sejm.gov.pl, s. 4 i n.).

W reżimie takim strony zawierają umowę, na podstawie której przedsiębiorca zobowiązuje się oddać do dyspozycji konsumenta środki pieniężne, a konsument zobowiązuje się do zapłaty całkowitej kwoty do spłaty w oznaczonym terminie oraz do ustanowienia zabezpieczenia lombardowego (art. 3 pkt 8 u.k.p.l.). Zabezpieczenie może polegać m.in. na przeniesieniu rzeczy na przedsiębiorcę, udzieleniu mu pełnomocnictwa do jej sprzedaży albo obciążeniu zastawem (art. 3 pkt 10 u.k.p.l.). Przedmiotem zabezpieczenia jest wyłącznie rzecz ruchoma (art. 6 ust. 1 u.k.p.l.).

Konsumenckie pożyczki lombardowe, o których mowa, nie podlegają przepisom ustawy o kredycie konsumenckim (art. 4 ust. 1 pkt 8).

72. Wyłączenie, które wprowadzono w art. 4 ust. 1 pkt 8 u.k.k., stanowi transpozycję art. 2 ust. 2 lit. k dyrektywy 2008/48.

73. W przypadku konsumenckiej pożyczki lombardowej kluczową rolę odgrywa ograniczenie odpowiedzialności konsumenta do przedmiotu zabezpieczenia (art. 6 ust. 2 u.k.p.l.). Jeżeli ograniczenie takie nie występuje, nie można skorzystać z omawianego wyłączenia, a umowa, która spełnia przesłanki określone w art. 3 ust. 1–1a, podlega przepisom ustawy o kredycie konsumenckim.

9. Pominięte wyłączenia z dyrektywy 2008/48

74. Dyrektywa 2008/48 przewiduje również inne wyłączenia niż te, które zamieszczono w art. 4 ust. 1 u.k.k. (por. np. A. Gawrysiak-Zabłocka, *Zakres stosowania dyrektywy 2008/48/WE w sprawie umów o kredyt konsumencki* [w:] *Prawo handlowe po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej*, red. W.J. Katner, U. Promińska, Warszawa 2010, s. 388–390; J. Pisuliński [w:] *System Prawa Prywatnego...*, t. 8, s. 423). Polski ustawodawca zdecydował jednak, aby rozszerzyć zakres przedmiotowy stosowania przepisów ustawy o kredycie konsumenckim w porównaniu z zakresem tej dyrektywy (zob. pkt 10 preambuły dyrektywy 2008/48, który dopuszcza takie rozwiązanie).
75. Przede wszystkim dotyczy to umów o kredyt, który jest zabezpieczony hipoteką albo porównywalnym zabezpieczeniem na nieruchomości (przewłaszczeniem na zabezpieczenie), oraz umów o kredyt, który jest przeznaczony na sfinansowanie nabycia lub utrzymania nieruchomości gruntowej albo istniejącego lub planowanego budynku (zob. art. 2 ust. 2 lit. a–b dyrektywy 2008/48). Umowy takie w całości podlegają przepisom ustawy o kredycie konsumenckim, gdy nie spełniono warunków umowy o kredyt hipoteczny w rozumieniu art. 3 ust. 1 u.k.h.

Przykład: Bank udziela konsumentowi kredytu na sfinansowanie nabycia przezeń lokalu użytkowego. Zabezpieczeniem spłaty kredytu jest hipoteka na tym lokalu. Jeżeli kwota kredytu nie przekracza 255 550 zł lub równowartości tej sumy w walucie obcej, umowa podlega ogólnemu reżimowi ustawy o kredycie konsumenckim.

Jeżeli umowy spełniają przesłanki określone w art. 3 ust. 1 u.k.h., należy do nich stosować przepisy ustawy o kredycie hipotecznym, a nie ustawy o kredycie konsumenckim (z zastrzeżeniem wyłączeń opisanych w art. 2 u.k.h.).

Przykład: Bank udziela konsumentowi kredytu, który zabezpieczono hipoteką na lokalu mieszkalnym należącym do konsumenta. Umowa kredytowa podlega przepisom ustawy o kredycie hipotecznym (bez względu na wysokość kredytu).

76. Mimo że art. 2 ust. 2 lit. e dyrektywy 2008/48 wprowadza stosowne wyłączenie, w prawie polskim regulacji podlegają umowy o kredyt w rachunku konsumenta z terminem spłaty w ciągu jednego miesiąca. W myśl art. 4 ust. 2 pkt 2 znajduje wtedy zastosowanie tylko art. 17 ust. 4, a także art. 20 ust. 2 (zob. tezę 86).

77. Przepisy omawianej ustawy odnoszą się również do umów o kredyt konsumencki, w których zastrzeżono obowiązek spłaty kredytu w terminie do trzech miesięcy oraz wymaganie uiszczenia przez konsumenta jedynie nieznacznych opłat (dla porównania zob. art. 2 ust. 2 lit. f *in fine* dyrektywy 2008/48).

„Objęcie ww. umów zakresem obowiązywania ustawy stanowi faktyczne utrzymanie *status quo* regulacji zawartych w ustawie z 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Można się spodziewać, że niewprowadzanie zróżnicowanych reżimów prawnych do różnego rodzaju produktów kredytowych spowoduje obniżenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej. Przedsiębiorca nie będzie musiał tworzyć odrębnych wzorców umów oraz wprowadzać dodatkowych zmian w systemach informatycznych. Aprobata dla tego rodzaju rozwiązania wyrażali również reprezentanci przedsiębiorców w toku konsultacji społecznych” (*Uzasadnienie...*, VI kadencja, druk sejm. nr 3596, s. 9).

78. Wyłączenie, jakie przewiduje art. 2 ust. 2 lit. j dyrektywy 2008/48 (tj. odroczone spłata – bez żadnych opłat – istniejącego zadłużenia), pokrywa się z wyłączeniem, które unormowano w art. 2 ust. 2 lit. f *in principio* tej dyrektywy. Wyłączenie to uregulowano w art. 4 ust. 1 pkt 1 komentowanej ustawy.

Zob. wyrok TS z 8.12.2016 r., C-127/15, Verein für Konsumenteninformation przeciwko INKO, Inkasso GmbH, ECLI:EU:C:2016:934.

79. Z dniem 22.07.2017 r. uchylono art. 4 ust. 1 pkt 6 u.k.k., który nawiązywał do art. 2 ust. 2 lit. l dyrektywy 2008/48 i przewidywał wyłączenie dotyczące kredytów udzielanych:

- 1) z zastosowaniem niższych stóp oprocentowania niż powszechnie stosowane na rynku lub
- 2) jeżeli konsument nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania lub z zastosowaniem innych warunków, które są korzystniejsze dla konsumenta niż powszechnie stosowane na rynku oraz stóp oprocentowania nie wyższych niż powszechnie stosowane na rynku.

„Należy również zauważyć, że obecne brzmienie przepisu art. 4 ust. 1 pkt 6 ustawy o kredycie konsumenckim może powodować ryzyko wątpliwości interpretacyjnych (na które wskazała Komisja Europejska w uwagach zamieszczonych w bazie EU Pilot, sygn. 5103/13/SNCO), co do kategorii umów jakie podlegają wyłączeniu z zakresu zastosowania ustawy. Art. 4 ust. 1 pkt 6 ww. ustawy nie precyzuje bowiem, o jakich przepisach szczególnych jest w nim mowa. Aktualnie brak jest przepisów szczególnych, w których wyłączono zastosowanie ustawy o kredycie konsumenckim. Z uwagi na powyższe, pozostawienie przepisu w brzmieniu aktualnym może prowadzić do wątpliwości podczas interpretowania przepisów i nieuzasadnionych wniosków co do braku obowiązywania przepisów o kredycie konsumenckim w stosunku do poszczególnych

rodzajów kredytu. Dlatego też zasadne wydaje się usunięcie przepisu art. 4 ust. 1 pkt 6 ustawy o kredycie konsumenckim. W przypadku przyjęcia w przyszłości przepisów dotyczących umów o kredyt na szczególnie preferencyjnych warunkach, co do których wyłączenie zastosowania przepisów ustawy o kredycie konsumenckim byłoby uzasadnione, takie wyłączenie powinno być zawarte w tychże przepisach szczególnych. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że przepisy dyrektywy 2008/48/WE nie obligują państw członkowskich do niestosowania przepisów o kredycie konsumenckim do kredytów na szczególnie preferencyjnych warunkach, lecz jedynie wyłączają takie kredyty z zakresu zastosowania dyrektywy. Państwa członkowskie dysponują więc pełną swobodą w zakresie uregulowania wspomnianej materii, stąd też usunięcie przepisu art. 4 ust. 1 pkt 6 będzie w pełni zgodne z dyrektywą 2008/48/WE, a jednocześnie wyeliminuje ryzyko związane z zastosowaniem klauzuli generalnej w przepisie wyłączającym zastosowanie ustawy do kredytów na szczególnie korzystnych warunkach. Przepis ten ma co do swojej istoty charakter odsyłający i nie jest niezbędnym elementem ustawy, ponieważ w przepisach szczególnych, które spełniałyby wymogi, o których mowa w art. 2 ust. 2 lit. I dyrektywy, powinno być każdorazowo zawarte stosowne wyłączenie zastosowania przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Opisana wyżej zmiana ma więc charakter porządkujący” (*Uzasadnienie projektu ustawy o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami*, VIII kadencja, druk sejm. nr 1210, www.sejm.gov.pl, s. 46–47).

III. Szczególne reżimy prawne kredytu konsumenckiego

1. Uwagi wstępne

80. W art. 4 ust. 2 unormowano pięć przypadków szczególnych reżimów prawnych kredytowania konsumenckiego. Stosuje się wtedy jedynie wyznaczone przepisy komentowanej ustawy. Istotnie komplikuje to obowiązujący system prawny.
81. W art. 4 ust. 2 u.k.k. dokonano transpozycji art. 2 ust. 3, 4 i 6 dyrektywy 2008/48 do prawa polskiego.
82. Zakresy wyłączeń określonych w art. 4 ust. 2 nie są w pełni rozdzielne. Relacje między poszczególnymi punktami tego przepisu są dość skomplikowane.

Art. 4 ust. 2 pkt 2 jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 4 ust. 2 pkt 3 i 5–6, ponieważ dotyczy przypadku o węższym zakresie (kredit w rachunku konsumenta z terminem spłaty do jednego miesiąca).

Przekroczenie (zob. art. 5 pkt 5) jest terminem odrębnym od kredytu w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym (zob. art. 5 pkt 4), dlatego należy stwierdzić, że zakres art. 4 ust. 2 pkt 4 oraz zakresy art. 4 ust. 2–3 i 6 nie pokrywają się ze sobą.

Art. 4 ust. 2 pkt 6 stanowi *lex specialis* wobec art. 4 ust. 2 pkt 3, gdyż hipoteza pierwszego z tych przepisów jest węższa od hipotezy drugiego przepisu.

83. W przypadku gdy – zgodnie z art. 4 ust. 2 – do określonej umowy stosuje się wymienione przepisy ustawy o kredycie konsumenckim, strony nie mogą wyłączyć stosowania żadnego z tych przepisów ani zmienić jego dyspozycji na niekorzyść konsumenta, chyba że w ustawie wyraźnie przewidziano, iż dany przepis jest względnie obowiązujący (zob. art. 47 zd. 1; pominięcie odwołania do tego przepisu w art. 4 ust. 2 pkt 6, moim zdaniem, należy uznać za omyłkę legislacyjną).
84. Jeżeli strony zawierają umowę opisaną w art. 4 ust. 2 u.k.k., zasadniczo nie ma przeszkód, aby – stosownie do woli stron – zamieścić w umowie reguły, jakie wynikają z wyłączonych przepisów tej ustawy (art. 353¹ k.c.).

Przykład: Strony zawierają umowę o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym konsumenta z terminem spłaty po upływie dwóch miesięcy (art. 4 ust. 2 pkt 3). Uzgadniają, że konsument może odstąpić od umowy na zasadach określonych w art. 53 i n. Postanowienie takie jest dopuszczalne.

Powyższe postanowienia nie mogą być zamieszczone w umowie m.in. wtedy, gdy dotyczą kwestii unormowanych odrębnymi przepisami, które mają charakter bezwzględnie obowiązujący i przewidują regulację wyczerpującą. Postanowienia takie nie są także dopuszczalne, jeżeli prowadziłyby do skutków niekorzystnych dla konsumenta w świetle osobnych przepisów o charakterze semidystryktywnym.

2. Umowa o kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym

85. W przypadku gdy bank lub spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa udziela konsumentowi kredytu w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym (zob. definicję w art. 5 pkt 4), rozróżnić trzeba trzy sytuacje:
- 1) kredyt z terminem płatności do miesiąca (art. 4 ust. 2 pkt 2);
 - 2) kredyt z terminem spłaty do trzech miesięcy lub na żądanie (art. 4 ust. 2 pkt 3 i 6);
 - 3) kredyt z terminem płatności powyżej trzech miesięcy (kredyty takie podlegają ogólnemu reżimowi ustawy o kredycie konsumenckim).
86. Umowy o kredyt w rachunku konsumenta, w których zastrzeżono termin spłaty do miesiąca, wyłączono – z drobnym wyjątkiem – z zakresu dyrektywy 2008/48 (zob. art. 2 ust. 2 lit. e tej dyrektywy). Uznano, że w odniesieniu do tak krótkoterminowych kredytów nie jest celowe poddawanie relacji między stronami skomplikowanym regulacjom prawnym dotyczącym ochrony konsumenta. W typowych przypadkach nie występują wtedy istotne zagrożenia dla interesów kredytobiorcy.